

Banga-Ngú-Có mì Jézù tí Bìndi-Mbíri go có mì LÚKÀ

Tí tó 'duù mì Mbíri

¹ Ye nò ndâ 'bí ka ye me mbè cu có gítí ndâ i tí nó táánò mbe bàkà tí gbí òkò tí ndoo nô. ² Ndú cu ndírí jé káa ndi kòcò ndâ 'duù tí nó táánò mbe kù nìbà i ji ndoo, tí ndâ mbe nò r̀̀ngbó ndâ i tí nò mbe bàkà tí nó táánò ta ̀̀ro ndú gí nô. ³ Ye ta 'dóó miři ye delè 'viiki gbí ndâ có tí nó l̀̀zè-l̀̀zè 'do tí bà 'bìtá ndú gí. À má éno, ndòngbù kóró-kóro có mì ye kpónó éno máa, ye cu ndú 'do tí r̀̀ngbó ndú ji wò néméé éno, Tèyófilò. ⁴ Ye bà bàkà éno, tacó wàa wò tí kpo 'duù mì ze 'ví 'di ta gbí ndâ có tí nó náa wò táánò 'di gítí ndâ i tí nó ngbàrángà'i éno.

Mbíri tuu basìlì mì wó ji Zàkàríyà

⁵ Ye kù 'bìtá có 'do tí Zàkàríyà tí 'bí bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà dígísèé gbí o mì Èródè, tí gbolò gba mì ndâ Jùdéyà 'dáá gí. Zàkàríyà tí nó dígísèé a bu-Mbíri 'do gbí òkò tí ndâ bu-Mbíri nìno ta r̀̀ngbó ndú 'do tí bu-Mbíri tí nó ta r̀̀ wó a Àbíjà nô. Zàkàríyà delè gii kò Èlìzàbétà tí jú kòtí Àronì, tí bu-Mbíri gbí o mì Mòze. ⁶ Ndâ Zàkàríyà ta Èlìzàbétà ta o tí nó só káa ndâ 'duù nìno mbe kù co ká jáá tí kpokèjì mì Mbíri, mbe kù 'di có mì Mbíri, delè mbe kù bàkà go ndâ có tí nó. ⁷ Káa

'viì mí ndú wálá, tacó Èlizàbétà a kázá. Delè tacó ndú só me kpo 'duù ndii o bà bà jò 'viì gí.

⁸ À ta o tí nò a o bà bàkà i-Mbíri mí ndâ bu-Mbíri tí nó tí ndâ bòò Àbíjà nò. ⁹ Ndú mâ giì pà-có ta bà ki-mbíli go i gbí tàkì mí ndú, tacó bà nò bu-Mbíri nìno gbí òkò tí ndú náa yí 'ví dù tí mbe gbo ngúwu dì mí bàndò mí Mbíri ta o tí nò nó, à giì rò míti Zàkàriyà. ¹⁰ O bà doo dì mâ giì gí gí, Zàkàriyà giì ya gí tà'i 'bá-Mbíri tí bàndò tí nó ta ku-sòrò-Mbíri kú dù tí nò. Káa ndâ 'duù me mbè giì kili kú 'deke tí ndú ji Mbíri sè.

¹¹ Zàkàriyà mâ giì zeke'o si yí tà'i á bàndò gbo ngúwu dì ta kpéetí wó, yí giì nò basìli mí Mbíri kú rò tíyò mò gí gbí kù'bì tí bàndò tí nó náa ká'i bà gbo dì kú dù tí nò. ¹² Zàkàriyà bà-i-nò giì dù káa na'va ta gúku bà nò basìli tí nò gí.

¹³ Káa basìli tí nò giì 'dè có ji Zàkàriyà máa, «Zàkàriyà, cì gúku lá! Tacó ye gi a i tacó bà 'dè có ji wò éno máa, Mbíri nò yè ɾo bà 'deke tí lo tacó bà jò 'viì gí. Nawù lo Èlizàbétà kèjì gí bà jò 'viì tí 'viì-'dakò, wàa wò 'ví gbì ɾè wó tí Jòvànì.

¹⁴ Tàkòcò lo bà peteke ta líkí'o bà jò 'viì tí nò ta ɾa wálá. Líkí'o delè bà bàkà ndâ 'duù me mbè ta o bà jò 'viì tí nò ngé ma. ¹⁵ Tacó 'viì tí nò bà dù tí gbolò 'duù á kùro Mbíri. Yí bà tee 'bí ɾa i ta ɾè a pe míti nje wó wálá. Bèri-mi-Mbíri bà 'bità bà dù gbí njembí wó 'do ká gbí yì nawu wó. ¹⁶ Yí bà gi tí mbe 'visì muu ndâ Ìzìriyéli nìno mbe giri'o gí nó gítí kpokèjì mí Mbe tí ndú tí Mbíri. ¹⁷ Yí bà je a njembí ta wotí bìndi Èlìjà tí nó dígísèé tí mbe 'dòkò có mí Mbíri nó, kú 'vii ta ndi gbí òkò tí ndâ 'viì ta ndâ bu ndú; yí bà dù tí mbe 'visì

muu ndâ mbe kpò có á gítí bà koṛo có go i mì ndâ mbe kù co tí jáá kpokejì mì Mbírì; yí delè bà dù tí mbe 'viindi muu ndâ 'duù mì Mbe tí ndoo kù ù ta ndi bà gí yí.»

¹⁸ Káa Zàkàríyà gii 'vee basìlì tí nò máa, «Ye bà ònò ni ta yè, máa có tí nò náa wò 'dè nò a yúcó?»

¹⁹ Káa basìlì tí nò gii 'visì có ji Zàkàríyà máa, «Rè ye a Gàbìrìyélè, tí mbe kù rò tíyò á kùṛo Mbírì. A Mbírì ká tuu ye, máa, ye gí gí bà 'dè banga ngú có tí nò ji wò. ²⁰ À má éno, wò 'do tí kpónó bà dù tí ngbirí, wò delè bà 'dè có wálá yee tí o bà bàkà tí mì i tí nò náa ye 'dè có gítí ji wò nò. Tacó wò biya bà 'di có mì ye gí.»

²¹ Nje ndâ 'duù tí nó mbe kù 'deke tí ndú sè nó gii 'dè gítí bà dù Zàkàríyà á bàndò bà gbo ngúwu dì ta kòndi wó éno gí. ²² Káa yí mâ gii co 'do kà gí sè, yí mâ gii bàkà bà 'dè có ji ndâ 'duù, à gii kpò yí gí. Yí bà-i-nò gii dù kù bàkà káa i go i mì mbe sú tù nó, ta bà mìa 'bì wó ji ndâ 'duù. Ndâ 'duù gii ònò ngé ni gí máa, 'bí tende i 'de yí tà'i bàndò bà gbo ngúwu dì kà gí.

²³ O bà bàkà nètè mì Zàkàríyà á tà'i 'bá-Mbírì mâ gii cee gí, yí gii dele ndi wó gí 'bá mì wó.

²⁴ Zàkàríyà gii bàkà mí 'bá káa làmbu o mâ gii zeke'o, nawù wó Èlìzàbétà gii tè nakáyì gí. Bìndi yí gii nè tí wó mí gbí guùtà'i ta nakáyì ta pì vò

²⁵ kù ùlù Mbírì máa,

«Mbírì bàkà nambeè ji ye ngé ndii gí!

Yí 'vala ye 'do gbí bà ònoko ye mì ndâ 'duù gí.»

Mbírì tuu basìlì mì wó ji Màríyà

²⁶ Ta 'bí o gbaànjé, si pì tí Èlìzàbétà ta nakáyì vò-nje gbaànjé, Mbírì gii tuu ndi gbèe basìlì mì

wó tí Gàbìrìyélè náa yí tuu yí jì Zàkàríyà nó gí gbí gbata Názàrètì á gbí to Gàlíléyà, ²⁷ á jì 'bí ngbutu 'viní ta ɾè wó a Màríyà, náa à 'vee có tí wó jì 'bí 'dakò ta ɾè wó a Jùzépè tí 'viì kòtí Dàvídè tí gbolò gba gí. ²⁸ Gàbìrìyélè mâ giì yee 'bá mì ndâ Màríyà gí, yí giì ɾì gí tàkò Màríyà tà'i. Bìndi yí giì 'vee yí máa, «Kútí lo ée, tó 'duù mì Mbírì? Mbírì kuu ta wò!»

²⁹ Káa nje Màríyà giì 'dèè gítí bà 'visì 'vé gí tàkò ɱa 'vé mì Gàbìrìyélè nò gí. Bìndi yí giì dù kú 'viiki gbí ɱa 'vé tí nò gbí muu wó ta kpéetí wó.

³⁰ Gàbìrìyélè mâ giì ɱò éno, yí giì 'dè có jì Màríyà máa, «Cì gúku lá, Màríyà, tacó Mbírì bàkà nambeè jì wò me gbolò ngé ma. ³¹ Wò kejì gí bà tè nakáyì. Wò bà jò 'viì tí nò tí 'viì-'dakò. Bìndi wò bà gbì ɾè wó tí Jézù. ³² 'Viì tí nò bà dù tí gbolò 'duù. ɾè wó bà dù a 'Viì-mì-'Duù-tí-nó-gbírì nô. Mbe tí ndoo tí Mbírì bà si 'viì tí nò 'ví dù tí gbolò gba á bìndi gù wó Dàvídè yee tí ndòngbú o. ³³ Yí bà zogo 'bá bìndi gù wó Jàkóbè ká kpòò ya tí . Yí delè bà dù tí gba ká kpòò ya tí .»

³⁴ Káa Màríyà giì 'vee basìlì tí nò máa, «Ye bà toɾo tí ye a i mítí tiì wàa ye 'ví jò ta 'viì tí nò?»

³⁵ Káa basìlì tí nò giì 'visì có jì Màríyà máa, «Bèri-mì-Mbírì bà gí gí muu lo, delè wotí mì Mbírì tí nó á mbe dù ngéé yaà gbírì nó bà gèè bè mí muu lo. Tacó éno, ɾè 'viì tí nò náa Mbírì kaa yí mò gí mì wó gí nò a 'Viì-mì-Mbírì. ³⁶ ɱò nô, à kpéetí káa kpo niì tí nó tí nambe lo ta ɾè wó a Èlìzàbètà, náa ndâ 'duù táánò kú ɱonoko

yí, máa yí a kázá nó, kpónó ta 'viì ñìndi pì vò-nje gbaànjé gbí yì wó. ³⁷ Tacó 'bí i mbe kpò Mbíri wálá.»

³⁸ Káa Màriyà bà-i-nò giì 'visì có ji basìli tí nò máa, «Ye a bòò mì Mbíri; à má éno, si à 'ví bàkà tí mítí ye go có tí nò náa wò 'dè nò.»

'Do bà-i-nò, basìli giì ta'va 'do ɾo Màriyà gî.

Màriyà co wiři ya gí bà ñò Èlizàbétà

³⁹ Màriyà bàkà bìndi bà ñjè nó mì basìli tí nò káa làmbu o, bìndi yí giì co ngò've wiři ya gí 'bá mì Èlizàbétà gbí 'bí gbata pí gú gbí to Jùdéya.

⁴⁰ Màriyà mà giì yee kòtí Zàkàriyà, yí mà giì nì «Ye yee gî,» ji nambe wó Èlizàbétà, ⁴¹ Èlizàbétà giì gundiì ta bà 'di kòcò Màriyà nò tí ña ñinó náa 'viì gbí yì wó giì o 'do gbí kudu gî. Bìndi Bèri-mì-Mbíri giì je wotí bà 'dè-kòcò ji yí. ⁴² Bìndi yí giì 'visì có ji Màriyà bà-i-nò gbí nga nje wó máa, «Mbíri bàkà nambeè ji wò gbí òkò tí ndâ niù 'dáá gî ngé ndii gî, Màriyà.

Yí delè bàkà nambeè ji 'viì tí nò á kpónó ta tàngo-yì wó tí lo nò ngé ndii gî.

⁴³ Ña gbolò có tí nó 'de ye éno tacó yè, náa à giì co gbí a nawu Mbe tí ye ká giì co wiři gí gí 'bá mì ye nó?

⁴⁴ Tacó à káa póó bà 'di kòcò lo mì ye, 'viì gbí yì ye giì o ta líkí'o 'do gbí kudu mì wó gî.

⁴⁵ A gbolò tó pá ká tàkò niù tí nó mbe ùnje éno máa, Mbíri 'ví bàkà ta yì go có tí nó náa à gbí muu wó tí Mbíri,» nô.

Màríyà be rè Mbírì gbí cè

46 Màríyà bà-i-nò gù 'visì có gí tàkò có mì
Èlizàbètà nò ta bà cè cè kù be ta rè Mbírì máa,
«Ye kù ùlù Mbe tí ye ta njembí ye gbaànjé.

47 Ye kù dùlù tí ye ta rè Mbírì tí mbe 'vala ye,

48 tacó mbí wó kuu tí ye tí bòò mì wó!

À dú káa yúcó máa,

rè ye 'do tí kpónó kù ya gí kùro bà gù dù á
mì ndâ 'duù a mbe tó pá,

49 tacó 'duù tí nó ngéé gbírì tí Mbe wotí nó
bàkà ndâ kpo-kpò i ta rè ye gí.

50 Yí a mbe kù nò yê ro ndâ mbe kù te duù mítí
wó ta o 'dáá gí.

51 Yí kù túbà wotí mì wó ji ndâ mbe kù si tí ndú
tí i ta kpéetí ndú

ta bà njè gbí ndâ mbù 'vére mì ndú 'dáá gí.

52 Yí kù túbà wotí mì wó ji ndâ kpo-kpò gba tí nó
mbe kù mba tí ndú ji yí nó,

ta bà tòò ndú 'do pí ndâ jàlàmbà mì ndú gí.

53 Yí gù túbà wotí mì wó ji ndâ 'duù nìno ta go tí
ndú nó,

ta bà je i-zó-zò ji ndú yè yì ndú gí.

Bìndi yí gù njè gbí ndâ mbe kpo-kpò i 'do kùro
wó ta go tí ndú.

54-55 Yí bàkà nambeè ji ndâ Ìziriyéli tí ndâ bòò mì
wó

go có tí nó náa yí táánò ci ta ndâ ká gù ndoo
ngbé éno máa,

yì kèjì gí bà bàkà nambeè ji ndâ Àbiráámò
ta ndâ 'viì bìndi wó,» nò.

56 Màríyà bàkà go pì ta'ô mí kòtí Èlizàbètà,
bìndi yí gù dele ndi wó gí 'bá.

Bà jò Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù

⁵⁷ Pì mì Èlizàbétà mà giì tè gî, yí giì jò 'viì mì wó tí 'viì-'dakò. ⁵⁸ Ndâ ka 'bá mì Èlizàbétà ta ndâ nambe wó mà giì 'di có ña gbolò nambeè tí nó náa Mbíri bàkà jì yí nó, ndú giì kaa ya gí bà ñò yí ta líkí'o.

Bà gbì rẹ̀ Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù

⁵⁹ Ta sili vò-nje ta'ò bìndi bà jò Jòvànì, ndâ 'duù giì kili ya gí 'bá mì Zàkàriyà, tacó à má waa 'viì gî, à 'ví gbì rẹ̀ mí muu wó, go i gbí tàkìì mì ndú. À gbí muu ndâ 'duù ta o tí nó a có bà gbì rẹ̀ bu wó tí Zàkàriyà mí muu 'viì. ⁶⁰ Káa Èlizàbétà tí nawu 'viì giì biya gî, máa, ndú gbì mí muu wó a Jòvànì. ⁶¹ Ndâ 'duù tí nó bà-i-nò giì 'vee Èlizàbétà máa, «Jòvànì a rẹ̀ 'di 'bá mì yo?» ⁶² Tacó éno, ndú bà-i-nò giì nje gítí bà 'vee Zàkàriyà ta bà miyà 'bì ndú jì yí, máa ndâ yì 'ví gbì mí muu 'viì a rẹ̀ 'di wè?

⁶³ Káa Zàkàriyà giì miyà 'bì wó jì ndú máa, ndú je i jì yì wàa yì 'ví cu ta rẹ̀ 'viì jì ndú. Ndú mà giì je i jì yí gî, Zàkàriyà giì cu rẹ̀ 'viì tí nó mítí éno máa, «Rẹ̀ wó a Jòvànì.» Ndâ 'duù mà giì 'deke rẹ̀ 'viì tí nó náa Zàkàriyà cu jì ndú nó, nje ndú 'dáá gî giì 'dèè gî. ⁶⁴ Káa à káa póó bà cee ta bà cu rẹ̀ 'viì tí nó mì Zàkàriyà, wú tà mè wó giì njaanga tí gî. Yí bà-i-nò giì 'bìtà bà 'dè có ta bà ùlù Mbíri ta líkí'o.

⁶⁵ Nje ndâ ka 'bá mì Zàkàriyà 'dáá gî giì 'dèè gítí ña i tí nó gî. Ngú có tí nó giì 'vèè cee gbí òkò ndâ gú gbí Jùdèyà 'dáá gî. ⁶⁶ 'Duù ñinó mbe 'di có tí nó gî ngé kù koṛo káa có máa, «Ŋa 'viì tí nó

bà kpolo tí ña 'duù yè wè?» Tacó à dú káa yúcó máa, Mbírì je wotí jì yí gí.

Zàkàrìyà be ɾè Mbírì gbí cè

⁶⁷ Wu mà giì gi gí gbí mè Zàkàrìyà gí, Bèri-mì-Mbírì giì je wotí bà 'dè-kòcò jì yí. Bìndi yí giì 'bità bà cè cè ta bà be ɾè Mbírì gbí máa,

⁶⁸ «À ùlù Mbe tí ndoo,

tí Mbírì mì ndâ Ìzìrìyélì!

Tacó yí gi gí bà gala ndâ 'duù mì wó gí.

Yí gi gí bà njaanga miři ndú 'do gbí vò i gí.

⁶⁹ Yí je ngáángbá 'duù tí mbe 'vala ndoo jì ndoo 'do gbí mòkòkò bìndi hòò mì wó Dàvídè tí gbolò gba mì ndâ Ìzìrìyélì gí.

⁷⁰ Yí bàkà éno go cí tí nó náa yí dígísèé ci ta ndâ mbe 'dòkò có mì wó náa yí ɾuka ndú 'do gbí òkò tí ndâ 'duù jì ndâ ká gù ndoo nô.

⁷¹ Yí dígísèé ci ndâ mbe 'dòkò có mì wó jì ndâ ká gù ndoo máa, yì kèjì gí bà 'vala ndoo 'do mì ndâ ku'dì tí ndoo,

ta ndâ 'duù ñinó mbe kù sogo ndoo nô.

⁷² Yí kpónó kù tù nó a bà nambeè mì wó jì ndâ ká gù ndoo.

Yí kù koɾo nò a có gítí cí tí nó náa yí ci ta ndú dígísèé nô.

⁷³ Yí dígísèé be tí wó á jì bu ndoo tí Àbìráámò, máa;

⁷⁴ yì bà 'vala ndoo 'do 'bì ndâ ku'dì tí ndoo, yì delè bà je wotí jì ndoo tacó bà bàkà nèté jì yì ta gúku tí ndoo wálá,

- 75 tí ndâ cèe 'duù, delè tí ndâ 'duù ònó jáá kùro yì,
ta o 'dáá gî muu to tí nô.
- 76 Káa wò tí putú kárà tí nó mì ye nó,
wò bà dù tí mbe 'dòkò có mì 'Duù tí nó
mbe kù dù ngéé gbírì nô,
tacó wò bà dù tí mbe 'viindi kpokèjì ù ta ndi
bà gî Mbe tí ndoo.
- 77 Wò bà dù tí mbe je muu gítí 'válá jì ndâ 'duù
ta bà je à-cee-gî jì ndú gítí ndâ vò i mì ndú,
78 ta rẹ̀ mì Mbírì mì ndoo tí mbe nambeè,
tí mbe kù ò yê ọ̀ ndâ 'duù,
náa yí kù sí ta ọ̀ kù có tàrì
79 tacó bà tù ngba'o jì ndoo tí ndâ mbe kù
'vala gbí 'dí'dí'o
náa ku gò jì mí ọ̀ ndoo gî nó
tacó wàa ndoo 'ví tò kò ndoo tí kẹ̀jì 'válá ònó
tí 'dè 'válá nó lá.»
- 80 'Vii tí nò mà gii kpolo tè tí 'duù gî, yí gii co 'do
'bá ya gí bà 'vala gbí kángáá nga ngoò ta kpéétí
wó, yee tí o bà túbà tí wó jì ndâ Ìzìrìyélì 'dáá gî.

2

Bà jò Jézù

1 À ta o tí nò a ngáágbá gba mì ndâ Rómánò
ta rẹ̀ wó a Àgúsìtò, tí mbe kù zogo ndâ Jùdáyà,
ká 'dè có máa, à 'deke muu ndâ 'duù gbí ndâ to
tí nó náa yí kù zogo nó 'dáá gî. 2 Kpédélé ọ̀
bà 'deke muu ndâ 'duù éno bàkà tí ta o tí nò sí
Kùrínò a gbolò 'duù gbí to Síriyà.

3 Ndâ 'duù 'dáá gî gii kaa ya gí bà rẹ̀ngbó ndú
tacó bà cu rẹ̀ ndú mí gbí yâ-ndú go có mì Àgúsìtò

tí ngáangbá gba. ⁴ Tacó éno, Jùzépè gi nje nó 'do gbí gbata Názàrètì á gbí to Gàlílèyà, ya gí gbí to Jùdèyà, gí bà cu rẹ wó mí gbí 'dóó gbata mì ndú Bétèlèmè, tí bàndò bà jò Dàvídè tí gbolò gba mì ndâ Ìzìrìyèlì, tacó yí a 'viì kòtí Dàvídè. ⁵ Ndú gbí ta nó tí nò ta Màríyà, tí 'viní tí nó náa yí 'vee có tí wó tacó bà kò yí gí nò. Káa ta o tí nò Màríyà ta cèe kpokù nakáyì tí wó. ⁶ Ndú mâ gi yee gbí gbata Bétèlèmè gí, gó-káyì gi tanga mítí Màríyà. ⁷ Yí bà-i-nò gi jò 'viì-kírì mì wó tí 'viì-'dakò, yí gi paraka yí ta ndâ bongo, bindi yí gi sii yí mí gbí ká'i bà je i-zó-zò ji ndâ nò, tacó ndú 'de ndâ 'bá wiři yeke 'dáá ta ndâ 'duù gí.

⁸ Ta bèbìlì tí nò, ndâ 'bí mbe gbà bee mbe kù tè rì a rẹgbà tí ndâ bee mì ndú á seè gbata Bétèlèmè, ⁹ mâ gi zeke'o, ndú gi nò basìlì mì Mbírì, bindi ngba'o mì Mbírì, gi ngbaanga to rẹgbà tí ndú 'dáá gí. Gúku bà-i-nò gi zèè ndú mbi ta ọ wálá. ¹⁰ Káa basìlì tí nò gi 'dè có ji ndú máa, «Yo cì gúku lá, tacó ye gi ji yo a i ta banga ngú có mbe te líkí'o mítí ndâ 'duù 'dáá gí. ¹¹ À wúnó jò mbe 'vala yo á mí kòtí Dàvídè, gbí gbata Bétèlèmè gí. ¹² Yo má ya gí kà, yo bà nò yí ni mítí bà paraka yí ta ndâ bongo, bindi à gi sii yí mí gbí ká'i bà je i-zó-zò ji ndâ nò.»

¹³ Ká go bà kì ọ bà-i-nò, ndâ mbe gbà bee tí nò mâ gi zeke'o, ndú gi nò ndâ 'bí basìlì me mbè kaa gi yè to gí, kù cè cè ta bà be rẹ Mbírì gbí ta líkí'o bà jò 'viì tí nò, máa,

¹⁴ «À ùlù Mbírì ngéé gbírì,
wàa ndâ 'duù ọnó náa tàkòcò Mbírì kù
peteke gítí ndú á muu to tí nó nó 'ví dù

nìkì maa.»

¹⁵ Ndâ basìlì mâ gii kaa ndi ndú ya gí tàrì gí, ndâ mbe gbà bee tí nò gii 'vii có gbí òkò tí ndú máa, «Ndoo ya gí Bètèlèmè, gí bà ò i tí nó mbe bàkà tí náa Mbe tí ndoo 'dè có ji ndoo gítí nò.»

¹⁶ Ndú bà-i-nò mâ gii goonó ya gí Bètèlèmè go có tí nò náa ndú 'dè nò, ndú gii 'de ndâ Jùzépè ta Màrìyà kuu rẹgbà tí dó 'vii náa ndú sii mí gbí ká'i bà je i-zó-zò ji ndâ nò. ¹⁷ Ndâ mbe gbà bee tí nò mâ gii ò dó 'vii tí nò, ndú gii 'vanda ndi ndâ có tí nó náa basìlì 'dè ji ndú gítí wó nó 'dáá gí ji ndâ bu wó ta nawu wó. ¹⁸ Nje ndâ mbe 'di ndi ndâ có tí nò náa ndâ mbe gbà bee tí nò 'vanda nò 'dáá gí gii 'dèè gí. ¹⁹ Káa Màrìyà gii kpolo tí ndâ có tí nó ká mí gbí njembí wó, bindi yí gii dù kú 'viiki gbí ndú.

²⁰ Ndâ mbe gbà bee tí nò mâ gii ò dó 'vii tí nò tè ta ndú gí, ndú gii dele ndi ndú gí bàndò mì ndú ta bà cè cè kú be ta rẹ Mbírì, tacó ndú 'de ndâ i 'dáá gí jé ká go ndi kòcò ndâ basìlì tí nó mbe 'dè có ji ndú nò.

Bà gbì rẹ Jézù

²¹ Ta sili vô-nje ta'ò bindi bà jò Jézù, ndâ bu wó gii ya ta yí gí gbí gázâ. Ndú mâ gii waa yí gí, ndú gii gbì rẹ wó tí Jézù, tí rẹ tí nó náa basìlì gbì mí muu wó á kùro bà tè nakáyì wó nò.

Bà kaa Jézù ji Mbírì

²² O bà te banga mì ndâ 'vii ta nawu wó mâ gii tè go có mì Mòze gí, ndâ bu wó ta nawu wó gii ya ta yí gí Jèrùzàlèmè, tacó bà kaa yí ji Mbírì, ²³ go có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà gítí tàkìì mì ndâ Jùdéyà éno máa, «À 'ví kaa ndâ 'vii-'dakò ònó

tí ndâ 'viì-kírì nó jì Mbírì.» ²⁴ Delè tacó bà waa mbelè ndâ kùlùkúdu sósò'ò, má wálá, ndâ kùlè sósò'ò go có tí nó gbí wáràgà mì Mbírì nò.

²⁵ Ta o tí nò, 'bí 'dakò ta rẹ wó a Sìmiyónè, mbe sì mīrì wó jì Mbírì gī, náa Bèrì-mì-Mbírì kuu tàkò wó, kuu ta 'bá Jèrùzàlémè, kù ùndi o bà 'vala ndâ Ìzìrìyélì. ²⁶ Bèrì-mì-Mbírì ci yí sàà gī, máa, yí má nò Bìndi-Mbírì ta ọ wó lá, yí bà cì wálá. ²⁷ Bèrì-mì-Mbírì gii a tàmuu Sìmiyónè ya tí gí gbí ndùgù 'bá-Mbírì á kùro o bà ya ta Jézù mì ndâ bu wó ta nawu wó tacó bà kaa yí jì Mbírì nò. Ndú má gii bàkà bà tàkì mítí Jézù gī, ²⁸ Sìmiyónè gii li'vi Jézù mì njembí wó, bìndi yí gii 'deke tí wó ta bà ùlù Mbírì máa,

²⁹ «Nògí, si bòò mì lo 'ví ya gí bàndò mì wó nìkì maa, Mbe tí ye.

Si yí 'ví ya nìkì maa go cí tí nó náa wò táánò ci ta yí nò.

³⁰ Tacó ye kpónó nò mbe 'vala ndâ 'duù ta ọ ye gī,

³¹ 'duù tí nó náa wò bàkà yí tí mbe 'vala ndâ 'duù

á muu to tí nó 'dáá gī nò,

³² 'duù tí nó náa wò je yí tí ngba'o mbe túbà kpokèjì mì lo

á jì ndâ 'duù nìnó náa ndú me ndâ Jùdèyà lá nò,

'duù tí nó náa wò je yí delè tí mbe túbà wotí mì lo jì ndâ Ìzìrìyélì nò.»

³³ Ndâ bu Jézù ta nawu wó gii si nje ndú ká tí nga gítí ọ có tí nó náa Sìmiyónè kù 'dè gítí 'viì mì ndú nò. ³⁴ Sìmiyónè má gii 'deke tí wó jì Mbírì cee gī, yí gii cù 'dè ngo cù wó mítí ndâ Jézù

ta ndâ bu wó ta nawu wó. Bìndi yí giì 'dè có ji Màriyà tí nawu Jézù máa, «Mbírì cu 'bì wó á mítí 'viì tí nó tí mbe miì ndâ Ìzìrìyélì me mbè. Yí delè giì cu 'bí wó mítí wó tí mbe 'vala ndâ Ìzìrìyélì me mbè. Mbírì cu mí gbí mbelè wó máa, ndâ 'duù bà bè yí gí. ³⁵ Yí bà dù tí mbe yù gbí ndâ có kóó mi ndâ 'duù gí sè. Sé có bà giì kàra rẹ lo jàngá gí.»

³⁶ Ta o tí nò, 'bí túngú'dù kpo niì tí mbe 'dòkò có mi Mbírì ta rẹ wó a Ánà, tí nájú 'bí 'dakò ta rẹ wó a Fànùwélè, ta ña wó a Àséré, kuu gbí ndùgù 'bá-Mbírì. Ndâ Ánà sì 'bá ta 'dakò mi wó bìndi bà kò tí ndú ká ta ndoò vò-nje só, bìndi ku giì zi 'dakò tí nò gí. ³⁷ Ndoò tí Ánà gbí nawù ku ta o bà ya ta Jézù gí bà kaa yí ji Mbírì nò zi'duù-nà'ò-nje nà'ò. Yí jé co 'do gbí ndùgù 'bá-Mbírì gí bà 'bí to lá, kù bàkà i-Mbírì ta bà kònò go.

³⁸ Yí giì gí gí bándò bà bàkà i-Mbírì ta gbèe o tí nò gí bà 'dè òkò maa ji Mbírì, bìndi yí giì ya gí mi ndâ bu Jézù ta nawu wó ta o bà ya ta yí mi ndú gí bà bàkà bà tàkù nò. Yí giì 'dè òkò ma ji Mbírì, bìndi yí giì 'dè có gítí dó Jézù ji ndâ 'duù tí nó 'dáá gí mbe kù ùndi bà njaanga miñi ndâ 'duù Jèrùzàlémè mi Mbírì 'do gbí vò i nò.

³⁹ Ndâ bu Jézù ta nawu wó mà giì bàkà bà tàkù gítí wó go có mi Mbírì cee gí, ndú giì dele ndi ndú 'do Jèrùzàlémè ya a i gí gbí gbata mi ndú Názàrètì á gbí to Jùdèyà. ⁴⁰ Jézù giì kpolo mí Názàrètì tí yú 'dakò ta muu ká tí wó, delè ta Mbírì kuu tàkò wó.

Jézù gbí òkò tí ndâ kpo 'duù mbe 'di gbí tàkù m̀ òkò tí ndâ Jùdèyà

⁴¹ Ndâ bu Jézù ta nawu wó gii dù kù ya gí Jèrùzàlémè ta ndoò 'dáá gí ta o gbolò o bà mèlè ndi tàkù bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyèlì-mì-Mbírì.

⁴² Ndú gii ya gbí ndoò ǹǹ si ndoò tí Jézù muu'bi-nje só.

⁴³ Káa si ndú kù gii dele gí 'bá si bà gbolò o tí nò cee gí, Jézù gii gboo mí Jèrùzàlémè gí, káa ndâ bu wó ta nawu wó nò bà lá. ⁴⁴ À gbí muu ndú ǹndi ndú máa ndâ-'bì-lá, ndú kù nò ta ndâ 'bí nambeè gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó kpokèjì m̀sùù nò. Ndú gii nò ni éno máa yí gbí òkò tí ndâ 'duù wálá ngé a i si ndú sili gbaànjé kpokèjì gí. ⁴⁵ Ndú bà-i-nò gii delè ndi ndú ya gí bà pà bà tí wó cee gbí gbata Jèrùzàlémè léé gí. ⁴⁶ Káa ndú gii 'de yí ngé a i b̀ndi sili ta'ò á gbí ndùgù 'bá-Mbírì, gbí òkò tí ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkù m̀ òkò tí ndâ Jùdèyà, kù 'di ndâ có m̀ ndú. Yí delè kù 'vee ndú gítí ndâ 'bí có. ⁴⁷ Bà 'dè có gítí ña bà 'di gbí-o m̀ wó, ta ndâ ña có tí nó náa yí kù 'visì jì ndâ kpo-kpò 'duù tí nò nó, gii kpò nje ndâ mbe 'di ndâ có tí nò náa yí kù 'dè nò gí

⁴⁸ Ndâ bu Jézù ta nawu wó mâ gii nò yí, nje ndú gii 'dèè gí. B̀ndi nawu wó gii 'vee yí máa, «Wò bàkà m̀tí ze éno a ña yè, 'viì? Nò káa bà kàrà ré ze ta bà pà bà tí lo gí!»

⁴⁹ Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «Yo kù pà bà tí ye tacó yè? Yo nò ni lá máa, ye kù bàkà a nètè m̀ bu ye?» ⁵⁰ Káa bà 'visì có gí tàkò 'vé m̀ Jézù nò gii kpò ndâ bu wó ta nawu wó gí.

⁵¹ Jézù bà-i-nò gii njè nó ta ndâ bu wó ta nawu wó á bìn̄di bà 'de yí m̄i ndú nò ya gí Názàrètì. Yí gii kpolo mí kà tí tó 'viì mbe kù 'di có m̄i ndâ bu wo ta nawu wó. Káa nawu wó gii kpolo tí ndâ có tí nò 'dáá gí mí gbí njembí wó. ⁵² Jézù gii uu gí yaà tí mbe wotí, ta muu ká tí wó, náa ndâ 'duù gii zè yí nìkì maa, Mbírì delè gii zè yí nìkì maa.

3

Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù ma có m̄i Mbírì

¹ Ndoò tí Tìbèrìyò tí ngáángbá 'dakò pí jàlambà á Rómà ta o tí nò muu 'bì-nje vô. Pónísìyò Pilátò ta o tí nò a gbolò 'duù á Jùdèyà, ròbú Èròdè ká gii zèè Gálilèyà, Fìlípò tí 'bí 'viì bìn̄di Èròdè gii zèè ndâ to Ìtùrìyà ta Tàràkònítìsì. 'Bí 'dakò ta r̄e wó a Lìsàniyà gii zèè to tí nó tí Àbilèné nò. ² Ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì m̄i ndâ Jùdèyà gbí gbèe o tí nò a ndâ Ánà ta Kàyífà. M̄a gii zeke'o, Mbírì gii je wotí bà 'dè-kòcò ji Jòvànì tí 'viì m̄i Zàkàrìyà si yí gbí kángáá nga ngoò. ³ Jòvànì bà-i-nò gii dù kù nò nó cee gbí ndâ to á ta ndi yì ngo tí nó tí Jòròdàniyà nó 'dáá gí, kù ma có gítí bà caka tí ndâ 'duù, tacó wàa Mbírì 'ví je ta à-cee-gí ji ndú gítí ndâ vò i m̄i ndú. ⁴ A go có tí nó gbí wáràgà m̄i Ìzáyà tí mbe 'dòkò có m̄i Mbírì éno maa,

«Kòcò 'duù kù kò-kò gbí kángáá nga ngoò,
máa,

«Yo 'viindi kpokèjì m̄i Mbe tí ndoo,
yo bàkà ndâ kpokèjì m̄i wó jáá.

⁵ Yo nè ndâ dùgùù to 'dáá gí,

yo da tí ndâ nja-njà gú tí nó ta ndi tí
kpokèjì mì Mbe tí ndoo nó 'vii ta kúro
to.

Yo bàkà ndâ bà lókó-loko to ònó tí kpokèjì
mì wó nó jáá.

Yo 'viindi ndâ bà cúkpúú-cùkpùù to á ta ndi
tí kpokèjì mì wó.

⁶ Yo má bàkà ènò gî,

Mbírì bà 'vala ndâ 'duù 'dáá gî, > nô.»

⁷ Jòvànì gii 'dè có jì ndâ mbè 'duù tí nó mbe
kaa ya gí mì wó tacó waa yí 'ví caka tí ndú nó,
máa, «Yo ndâ 'vii-kpoo! A 'di ká 'dè có jì yo máa
yo fa ngèlè 'do tí kpo-tàkòcò mì Mbírì gí gí mì
ye? ⁸ Yo bàkà ndâ i ònó náa à tí nô, tacó wàa à
'ví ònó tí ni ènó máa, yo 'vìsì muu yo á 'do tí ndâ
vò i mì yo gî. Yo si bà dù kú koṛo có ènó máa,
<ze a ndâ 'vii-gù Àbìráámò> mí to. Ye kú 'dè có
jì yo máa, wotí bà kaa ndâ díí tí nó wàa yí 'ví
bàkà ndú tí ndâ 'vii-gù jì Àbìráámò kuu tí Mbírì.

⁹ Mbírì kpónó tè zì kàngó mì wó léngé-lenge gî.
Yí kèjì gí bà daaka ndâ mù ònó mbe ò cèè ndo
mù lá nó 'do ngé tà teè ndú gí to tacó bà doo ta
wu.»

¹⁰ Káa ndâ 'duù tí nó gii 'vee Jòvànì máa, «Ze
kpónó 'ví bàkà a ṛa yè?»

¹¹ Káa Jòvànì gii 'vìsì có jì ndú máa, «Ndâ
bòngo mì 'duù má sósò'ò, si yí 'ví je 'bí gbaànjé
jì 'bí ka wó ònó ta bòngo mì wó wálá nô. Wàa
i-zó-zò delè má kuu mì 'duù, yí 'ví je 'bí jì 'bí ka
wó ònó ta go tí wó nô.»

¹² Ndâ 'bí mbe kili i-mírì mbe gí gí mì Jòvànì
tacó wàa yí 'ví caka tí ndú bà-i-nò gii 'vee yí máa,
«Káa ze 'ví bàkà a ṛa yè, Mbe nìbà i?»

¹³ Káa Jòvànì gii 'visì có ji ndú máa, «Yo te 'bí i mí muu ñinó náa mírì 'dè ji yo máa yo 'ví go 'do mì ndâ 'duù nó lá.»

¹⁴ Ndâ 'bí àsikèrì gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò gii 'vee Jòvànì, máa, «Káa ze, ze 'ví njaanga miri ze ta ña kèjì ñàyi?»

Káa Jòvànì gii 'visì có ji ndú máa, «Yo kùmùkù ndâ i mì ndâ 'duù ta wotí lá. Yo delè 'ví waaka có mití ndâ 'duù gbí ngbàngà lá. Yo zò i 'do ká gbí wu'o mì yo.»

¹⁵ Jòvànì mâ gii ñò éno máa, ndâ 'duù kù gii 'bità a bà koṛo gítí yì a gbolò có éno máa yì a Bìndi-Mbíri, ¹⁶ yí gii 'dè có ji ndú 'dáá gî máa, «Ye kù caka tí yo ta ngo, káa 'bí 'duù ta wotí tí wó mbe ndii ye gî á kèjì, náa à kpèti káa vòó bà dù tí mbe kù njaanga tàrà 'do tí kò wó, ye bà 'vii tí wálá. Yí kèjì gí bà caka tí yo ta Bèri-mi-Mbíri, delè ta wu. ¹⁷ Yí kpónó zèè pìdíí mì wó mí 'bì wó, tacó bà pì gbí cù mì wó gî. Yí bà yili cèè ñi cù gî, bìndi yí bà doo póró cù ta wu ñinó jé mbe mee lá nò.»

¹⁸ Jòvànì bà-i-nò gii dù kù ma Banga-Ngú-Có, ta bà je wotí ji ndâ 'duù ta 'bí ña có mbe si ndâ 'duù 'ví 'visì muu ndú gbí ndâ 'bí ña kèjì me mbè. ¹⁹ Káa Jòvànì gii 'dè có gítí Èródè tí nó tí gbolò 'duù nó, tacó bà volo muu Èródìyà tí ñii mì ná'vindí wó, 'do tí wó, delè tacó ndâ 'bí vò i me mbè náa yí bàkà ndú. ²⁰ Èródè mâ gii 'di ndâ có tí nò náa Jòvànì kù 'dè gítí wó nò, yí gii tò muu ndâ vò i mì wó nò ta bà te Jòvànì mí gbí zàà.

Jòvànì caka tí Jézù

21 Jòvànì mâ giì caka tí ndâ 'duù 'dáá gî cee gî, yí giì caka tí Jézù delè. Káa si Jézù kù giì 'deke tí wó ji Mbírì á bìn̄di bà caka tí wó m̀ Jòvànì nò, njekeji tàrì giì njaanga tí gî. 22 Bìn̄di Bèrì-mì-Mbírì giì giì 'do yaà ta cè tí wó go cè tí kùlè nò gí muu Jézù. Kòcò 'duù bà-i-nò giì dù kù 'dè có 'do gbírì máa, «Wò a kpóló-kpolo 'viì m̀ ye. Tàkòcò ye peteke gítí lo ma.»

Rè ndâ ká gù Jézù

23 Jézù 'bità nètè bà nìbà i ji ndâ 'duù ta ndoò tí wó go zi'duù-gbaànjé-nje muu'bì. Ndâ 'duù gbí ndâ o tí nò ò Jézù ni ká tí 'viì m̀

Jùzépè tí 'viì m̀ Èlì,

Èlì tí 'viì m̀ Mátàtì,

24 Mátàtì tí 'viì m̀ Lévi,

Lévi tí 'viì m̀ Mèlékì,

Mèlékì tí 'viì m̀ Jànáyi,

Jànáyi tí 'viì m̀ Jùzépè,

25 Jùzépè tí 'viì m̀ Mátàtíyà,

Mátàtíyà tí 'viì m̀ Ámòsì,

Ámòsì tí 'viì m̀ Nàwúmì,

Nàwúmì tí 'viì m̀ Èsìlì,

Èsìlì tí 'viì m̀ Nàgáyì,

26 Nàgáyì tí 'viì m̀ Máátà,

Máátà tí 'viì m̀ Mátàtíyà,

Mátàtíyà tí 'viì m̀ Sèmèyínì,

Sèmèyínì tí 'viì m̀ Jòséki,

Jòséki tí 'viì m̀ Jódà,

27 Jódà tí 'viì m̀ Jòwánàni,

Jòwánàni tí 'viì m̀ Résà,

Résà tí 'viì m̀ Zèrùbàbélè,

Zèrùbàbélè tí 'viì m̀ Sèlìtiyéli,

- Sèlitìyèlì tí 'viì mì Nèrì,
 28 Nèrì tí 'viì mì Mèlékì,
 Mèlékì tí 'viì mì Ádì,
 Ádì tí 'viì mì Kàsámù,
 Kàsámù tí 'viì mì Èlimàdámù,
 Èlimàdámù tí 'viì mì Érè,
 Érè tí 'viì mì Jósùwà,
 29 Jósùwà tí 'viì mì Èliyézèrè,
 Èliyézèrè tí 'viì mì Jòrímù,
 Jòrímù tí 'viì mì Mátàtì,
 Mátàtì tí 'viì mì Léví,
 Léví tí 'viì mì Sìmiyónè,
 30 Sìmiyónè tí 'viì mì Júdàà
 Júdàà tí 'viì mì Jùzépè,
 Jùzépè tí 'viì mì Jònámù,
 Jònámù tí 'viì mì Èliyàkímì,
 31 Èliyàkímì tí 'viì mì Mèléyà,
 Mèléyà tí 'viì mì Ménà,
 Ménà tí 'viì Mátásà,
 Mátásà tí 'viì mì Nàsàní,
 Nàsàní tí 'viì mì Dàvídè,
 32 Dàvídè tí 'viì mì Jèsí,
 Jèsí tí 'viì mì Òbédì,
 Òbédì tí 'viì mì Bòwázì,
 Bòwázì tí 'viì mì Sàlímónì,
 Sàlímónì tí 'viì mì Nàsónì,
 33 Nàsónì tí 'viì mì Àmìnàdábì,
 Àmìnàdábì tí 'viì mì Ádíminì,
 Ádíminì tí 'viì mì Àrínì,
 Àrínì tí 'viì mì Èzìrónì,
 Èzìrónì tí 'viì mì Pèrézì,
 Pèrézì tí 'viì mì Júdàà,

- 34 Júdàà tí 'viì mì Jàkóbè,
 Jàkóbè tí 'viì mì Ìzákò,
 Ìzákò tí 'viì mì Àbìráámò,
 Àbìráámò tí 'viì mì Tèràà,
 Tèràà tí 'viì mì Nàwòrì,
 35 Nàwòrì tí 'viì mì Sèrúgì,
 Sèrúgì tí 'viì mì Réwù,
 Réwù tí 'viì mì Pèlégì,
 Pèlégì tí 'viì mì Èbéré,
 Èbéré tí 'viì mì Sélà,
 36 Sélà tí 'viì mì Kàyínàni,
 Kàyínàni tí 'viì mì Àrìfàkìsádà,
 Àrìfàkìsádà tí 'viì mì Sémì,
 Sémì tí 'viì mì Nówà,
 Nówà tí 'viì mì Làmékì,
 37 Làmékì tí 'viì mì Mèsùsélàà,
 Mèsùsélàà tí 'viì mì Ènòkì,
 Ènòkì tí 'viì mì Jàrédì,
 Jàrédì tí 'viì mì Mààláléélì,
 Mààláléélì tí 'viì mì Kàyínàni,
 38 Kàyínàni tí 'viì mì Ènòsì,
 Ènòsì tí 'viì mì Sésì,
 Sésì tí 'viì mì Ádàmà,
 Ádàmà tí 'viì mì Mbírì.

4

Gba-wàtà tala Jézù gbí kángáá nga ngoò

¹ Jézù giì dele ndì wó 'do tàbè'dè Jòròdàniyà á bìn̄di bà caka tí wó mì Jòvànì, tí 'duù n̄inó n̄áa Bèrì-mì-Mbírì gèè bè mí muu wó gí. Bìn̄di Bèrì-mì-Mbírì giì a tàmuu wó ² ya tí gí bà bàkà sili zi'duù-só mí gbí kángáá nga ngoò n̄áa Gba-wàtà

kû tala yí ta wò i. Gbí ndâ sili tí nò zi'duù-só náa yí bàkà mí gbí kángáá nga ngoò nò, i-zó-zò di gbí yí wó gbaànjé lá. ³ Gba-wàtà mà gii nò máa, bà mì Jézù cee ta go gbí ndòngbú ndâ sili tí nò náa yí bàkà zi'duù-só nò gî, yí gii 'dè có ji yí máa, «Wò má dú káa 'Viì-mì-Mbíri, 'visì díí tí nó tí i-zó-zò.»

⁴ Káa Jézù gii 'visì có ji Gba-wàtà éno máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, <'Duù kú 'vala me ka ta i-zó-zò cuki lá.> »

⁵ Gba-wàtà bà-i-nò gii te Jézù 'do to ngéé gí yaà, bìndi yí gii tubà ndâ kpo-kpò gbata muu to tí nó 'dáá gî ji yí á go bà kì ro. ⁶ Bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Ye bà bàkà wò tí mbe ndâ kpo-kpò gbata tí nò náa wò kú nò ngba ndú nò 'dáá gî, tacó Mbíri je ndú ji ye tí ndâ i mì ye gî. À ká go có mì ye bà je ndú ji 'duù ònó mbe nìkì tí ye. ⁷ Ye bà je ndú 'dáá ji wò gî náa wò má kucuku muungbó lo mí kùro ye wàa wò 'ví ùlù ye gî nò.»

⁸ Káa Jézù gii 'visì có ji Gba-wàtà máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbíri máa, <Wò 'ví ùlù káa Mbe tí lo tí Mbíri mì lo. Wò dele 'ví bàkà nèté ká ji yí cuki.> »

⁹ Gba-wàtà gii te Jézù 'do gbí kángáá nga ngoò bìndi ònó, ya tí gí Jèrùzàlémè, yí gii te yí ngé dé'véléé mì pí 'bá-Mbíri. Bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Wò má dú káa 'Viì-mì-Mbíri, o gí to.

¹⁰ Tacó à cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, <Mbíri bà kaa ndâ basilì mì wó wàa ndú 'ví kpolo tí lo.>

À gii cu 'bí éno máa,

¹¹ <Ndâ basilì tí nò mì Mbíri nò bà lì 'bì ndú mí tà tí lo,

tacó wàa díí 'ví kpò kò lo lá.> »

¹² Káa Jézù giì 'visì có ji Gba-wàtà máa,
«À cú mí wáràgà mì Mbíri éno máa,
<Wò 'ví tala Mbe tí lo tí Mbíri lá.> »

¹³ Gba-wàtà mâ giì cee ta bà tala Jézù gî, yí giì njè nó 'do tí wó ya kù ù 'bí tó o tacó bà tala yí káká'i.

Jézù 'bità bà ma có mì Mbíri gbí to Gàliléyà

¹⁴ Jézù giì dele ndí wó gí Gàliléyà ta wotí mì Bèri-mì-Mbíri. Bìndi rẹ wó giì wu cee gbí to Gàliléyà 'dáá gî. ¹⁵ Ndâ 'duù 'dáá gî kù giì ùlù bà nìbà i mì wó ta ndi tí ndâ bándò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbíri.

Jézù gbí gbata Názàrèti

¹⁶ Jézù giì ya gí gbí gbata Názàrèti, tí bándò bà kpòlo yí. Bìndi yí giì ya gí bándò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbíri ta ri bà wotí gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà go ña i mì wó náa yí cóó-cóó kù bàkà nô. Yí mâ giì ya gí bà rọ tíyò tacó bà 'deke i, ¹⁷ àá giì te ji yí a wáràgà mì Ìzáyà tí mbe 'dòkò có mì Mbíri. Yí bà-i-nò giì njaanga wáràgà tí bándò tí nó náa à cu mí gbí éno máa,

¹⁸ «Bèri-mì-Mbíri kuu ta ye,
tacó yí cu 'bì wó mítí ye máa ye ma Banga-
Ngú-Có ji ndâ yê.

Yí tuu ye gí bà ma có bà njaanga wú á 'do tí miři
ndâ 'duù gbí zàà ji ndú.

Yí tuu ye gí bà njaanga ọ ndâ mbe sú ọ.

Yí tuu ye gí bá 'vala ndâ 'duù tí nó náa à kù
mèkèkè'i tí ndú.

¹⁹ Yí tuu ye gí bà ma có ndò bà bàkà nambeè mì
Mbíri ji ndâ 'duù.»

²⁰ Jézù mà gii 'deke i cee gî, yí gii paraka ndi wáràgà tí nò gí bàndò mì wó, bìndi yí gii dele ndí ji 'duù tí nó tí mbe kpolo tí ndâ i á bàndò bà ùlù Mbírì nò. Bìndi yí gii ki tí wó to. Ndâ 'duù bàndò bà ùlù Mbírì 'dáá gî gii yee ɾo ndú ɾó'dó-ɾo'doo mítí wó. ²¹ Bìndi yí gii 'bità bà 'dè có ji ndú máa, «Ndâ i tí nò náa ye 'deke có gítí ndú ji yo 'do gbí wáràgà mì Mbírì nò wúnó bàkà tí go ndâ có tí nò náa ye 'deke nò gî.»

²² Ndâ 'duù 'dáá gî gii ùlù yí, káa nje ndú 'dáá gî gii 'dèè ta bà 'di ndâ ɲa banga có tí nò mbe co 'do nje wó nò gî. Ndú bà-i-nò gii 'bità bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «À nó me 'viì mí Jùzépè ká nó lá?»

²³ Jézù mà gii 'di có tí nò, yí gii 'visì có ji ndâ 'duù tí nó máa, «Ye ɲò ni gî máa à gbí muu yo a có bà 'dè lòkò'bò tí nó máa, <'Vala tí lo mbe yee> nó ji ye. À delè tí yo a go bà 'dè có ji ye máa, <Bàkà ndâ i tí nó táánò náa ze 'di tàwo lo ta bà bàkà ndú gbí gbata Kàpàránáwùmù nó mí 'bá mì yo.> ²⁴ Káa ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, à jé ùnje gítí có mì mbe 'dòkò có mì Mbírì lá ká gbí 'dóó to mì ndú.

²⁵ «Káa ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, ndâ nawù ku táánò 'bá mì ndâ Ìzìrìyèlì gbí o mì Èlìjà tí nó tí mbe 'dòkò có mì Mbírì nó me mbè. Káa ta o tí nó náa njekèjì tàrì gii nè gí tàkò mù gî ta ndoò ta'ô ta pì vò-nje gbaànjé pí gî nó, làngàwìrì gii tè 'bá mì ndâ Ìzìrìyèlì 'dáá gî. ²⁶ Ta ndâ ɲa ɲìnò 'dáá gî, Mbírì gii tuu Èlìjà ya tí a i gí bà koni 'bí nawù ku gbí ndâ to Zàrèfàtì á gbí to Sidónì, si ndâ nawù ku 'bá Ìzìrìyèlì mí to. ²⁷ Ndâ mbe

cì delè táánò me mbè kuu 'bá Ìzìrìyélì gbí o mì Èlísà tí mbe 'dòkò có mì Mbírì. Káa Èlísà 'vala gbèe 'duù á 'do gbí òkò tí ndú lá, yí gii 'vala káa 'bí mbe cì gbaànjé ta ẹ̀ wó a Nààmánì tí tende 'duù mbe gii 'do Síriyà.»

²⁸ Ndâ 'duù bándò bà kili ndâ Jùdáyà gí bà ùlù Mbírì mâ gii 'di có tí nò náa Jézù 'dè jì ndú nò, tàkòcò ndú gii kpolo ngé ndii gí. ²⁹ Ndú gii nje gítí wó, bìndi ndú gii ja yí gí sè 'do bándò bà ùlù Mbírì, ndú gii 'dò ta yí gí pí gú tí nó náa à bì gbata mì ndú ta yendi nô. À gbí muu ndú ta o tí nò a có bà 'va yí gí tàgbà gú 'do yaà kà. ³⁰ Káa yí gii ba to, co gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò, kú ya ta nó mì wó.

Jézù mòkò i 'do gbí muu 'bí 'dakò

³¹ Jézù gii nje nó 'do Názàrètì ya gí gbí gbata Kàpàrànwùmù á gbí to Gàliléyà. Bìndi yí gii nìbà i jì ndâ 'duù kà ta ẹ̀ bà wotí gbí tàkì mì ndâ Jùdáyà. ³² Nje ndâ 'duù gii 'dèe gítí wó gí, tacó yí 'dè có go i mì gba.

³³ Káa ta o tí nò 'bí 'dakò ta i-gbí-muu wò kuu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe kili mí bándò bà ùlù Mbírì nò. Mâ gii zeke'o, i tí nò gii tanga mítí 'dakò tí nò, bìndi yí gii tò kú ta kòcò wó gí yaà máa, ³⁴ «Si ze mí to! Áá mì lo ta ze a yè, ndí lo Jézù tí nó mbe gii 'do Názàrètì nó? Wò gii tacó bà bù ọ̀a ze? Ye ọ̀ò wò nì tí 'duù tí nó náa à kaa wò jì Mbírì gí nó gí.»

³⁵ Káa Jézù gii do mítí i tí nó máa, «'Dù ngbii! Co 'do gbí muu wó gí!» I tí nó bà-i-nò gí 'va 'dakò tí nó mí to mí kùro ndâ 'duù, bìndi yí gii co 'do gbí muu wó ta bà bàkà vò i ta yí lá.

³⁶ Nje ndâ mbe ñò ña i tí nò 'dáá gî giì 'dèè gî. Bìndi ndú giì 'bìtâ bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «Ìjìnò a ña có yè ká nò? Yí kù 'dè có ji ndâ vò i-gbí-muu ndâ 'duù ta wotí go i mì gba káa ndú kù 'di có mì wó!» ³⁷ 'Do bà-i-nò, tàwo Jézù giì wu cee gbí wúngbó to tí nò léé gî.

Jézù 'vala ndâ 'bí mbe nò'o me mbè

³⁸ Jézù giì co 'do bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbírì ya gí 'bá mì Sìmónè tí 'bí mbe tala có mì wó gbaànjé. Yí mâ giì yee kà, yí giì 'de na gè Sìmónè tí sà ta cô'o gbí diì wò ngé ndii gî. Ndâ 'duù mâ giì 'dè có ji Jézù, ³⁹ Jézù giì njè nó ya gí bà rò tìyò seè tí niì tí nò, bìndi yí giì 'dè có ji cô'o tí nò máa yí dò 'do gbí diì niì tí nò gî. Niì tí nò ngé giì a cónjórónjò gí yaà kù bàkà i-zó-zò ji ndú.

⁴⁰ Rì mâ giì ta gî, ndâ 'duù ñìnó ta ndâ nambe ndú ta ndâ tende ña nò'o tí ndú nó giì tuɾu ndú 'dáá gî ya tí ji Jézù. Yí giì tee 'bì wó mítí ndú, bìndi ndú 'dáá gî giì 'vala gî. ⁴¹ Ndâ i delè giì co 'do gbí muu ndâ 'duù ñìnó ta i gbí ndú nó me mbè, kù tò kù máa, «Wò á 'Viì-mì-Mbírì!» Káa Jézù giì do mítí ndâ i tí nò máa ndú dù ngbì, tacó ndú ñò yì ni tí Bìndi-Mbírì gî.

Jézù ma có mì Mbírì cee to 'dáá gî

⁴² Yé má bà giì bàkà bà ngbaanga to, Jézù giì co 'do gbí òkò tí ndâ 'duù gí ndii ta kpéétí wó. Ndâ 'duù giì pà bà tí wó, ndú mâ giì 'de yí gî, ndú giì bàkà có bà tii yí, máa yí njè nó 'do tí ndâ yì lá. ⁴³ Káa yí giì biya gî. Bìndi yí giì 'de có ji ndú máa, «Kózò tí ye bà ya gí bà ma Banga-Ngú-Có gítí ngú ña kèjì bà bàkà nambeè mì Mbírì ta

ndâ 'duù ji ndâ 'duù gbí ndâ 'bí gbata delè. Tacó ñìnò a nèté tí nó náa Mbíri tuu ye gí bà bàkà nó ká nò.» ⁴⁴ Bìndi yí gii dù kù nò ta bà ma Banga-
Ngú-Có ji ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bàndò bà kili
ndâ Jùdéyà gí bá ùlù Mbíri cee gbí ndâ to 'bá mì
ndâ Jùdéyà 'dáá gî.

5

Jézù ruka ndâ kpédélé mbe tala có mì wó

¹ Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kù rò tíyò a tì kàpá
Jènèsàrétì, ndâ 'duù me mbè kù gii tòò tí ndú
tacó bà ya gí bà 'di có mì Mbíri 'do mì wó. ² Jézù
mâ gii zeke'o, yí gii òò ndâ gbâ sósò'ò náa ndâ
mbe gò ngo rò ndú mí gbí kàrà-kàrà ngo, bìndi
ndú gii oloko 'do gbí ndú gí tà ngo, kù caka
ndâ mbu mì ndú. ³ Jézù bà-i-nò gii o mí gbí 'bí
gbâ gbaànjé, tí ñìndi Simónè, bìndi yí gii 'dè có
ji Simónè máa yí yèè yì ta gbâ gàà gí ro ngo.
Simónè mâ gii bàkà éno gî, Jézù gii ki tí wó á
gbí gbâ ro ngo kù nìbà i ji ndâ 'duù.

⁴ Jézù mâ gii nìbà i ji ndâ 'duù cee gî, yí gii 'dè
có ji Simónè máa yí yèè ta gbâ gí bà wúlú ngo
wàa yí 'ví 'va mbu, wàa yí bà zèè sè gî. ⁵ Káa
Simónè gii 'visì có ji yí máa, «Ze 'va mbu 'do tí
kùbòò too ta yé tí nó gî, káa ze zèè gbèe i lá, kpo
'duù mì ye. Káa wò má 'dè éno, ye bà bàkà go
có mì lo nò gî.»

⁶ Ndâ Simónè mâ gii 'va mbu go có tí nò náa
Jézù 'dè ji yí nò, ndú gii woo sè tí ña ñinó náa
sè bà yaka mbu mì ndú gii dù ká nji'dí. ⁷ Ndú
bà-i-nò gii mìa 'bì ndú ji ndâ 'bí ka ndú mbe gò
ngo máa ndú gí ta gbâ mì ndú ji ndâ yì. Ndâ ka

ndú nò mà giì ya ta 'bí gbâ ji ndú gî, ndú giì woo sè yeke ndâ gbâ tí nò sósò'ô nò ta sè tí ña ñìnò náa sè bà ta ngo mì ndú giì dù ká njí'dí.

⁸ Simónè mà giì ñò ña i tí nò mbe bàkà tí nò, yí giì kucuku muungbó wó mí kùro Jézù, bìndi yí giì 'deke tí wó ji yí máa, «Ya 'do tí ye gî, Mbe tí ye! Tacó vò i mì ye me gbolò ngé ndii gî.» ⁹ Simónè 'dè có tí nò ji Jézù tacó nje ndú ta ndâ 'bí ka wó mbe gò ngo 'dáá gî ta o tí nò 'dèè gítí ña serè sè tí nò náa ndú zèè nò gî. ¹⁰ Ndâ Jákòmò ta ná'vindí wó Jòvànì, tí ndâ 'viì mì 'bí 'dakò ta rẹ wó a Zèbìdáyò, tí ndâ ka Simónè mbe gò ngo delè sósò'ô, giì si nje ndú ká tí nga.

Káa Jézù giì 'dè có ji Simónè máa, «Cì gúku lá, tacó wò bà giì zèè 'do tí kpónó kù ya gí kùro go ndâ sè tí nò a ndâ 'duù.» ¹¹ Ndú bà-i-nò giì ya ta ndâ gbâ mì ndú gí tì ngo, ndú giì jee ndâ i mì ndú 'dáá gî 'bùrùkù mí to, bìndi ndú giì ya kù nò á tàkò Jézù.

Jézù 'vala 'bí mbe cì

¹² Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kuu gbí 'bí gbata, yí giì ñò 'bí 'dakò náa cì waaka yí volo gî. Mbe cì tí nò mà giì ñò Jézù, yí giì 'bu gbíro wó mí to mí kùro wó. Bìndi yí giì 'deke tí wó ji yí máa, «Go bà ngbaranga kútí ye má kuu tí lo, wò bà bàkà gî, kpo 'duù!»

¹³ Jézù mà giì 'di có tí nò náa mbe cì tí nò 'dè nò, yí giì tee 'bì wó mítí mbe cì tí nò, ta bà 'dè có ji yí máa, «Ye bà bàkà gî! Si kútí lo 'ví dù ngbárángà'i.» A káa póó bà 'dè có tí nò mì Jézù, kútí mbe cì tí nò giì gí ngbárángà'i gî.

14 Kútí 'dakò tí nò mâ giì ro bìndi cì gî, Jézù giì 'dè có ji yí máa, «Si 'bí 'duù gbaànjé 'ví nò wó lá. Ya gí bà tùbà tí lo ji bu-Mbíri, yí má 'dè có éno máa, cì cee 'do tí lo gí má kózò gî, wò 'ví ya gí bà waa mbelè go có mì Mòze, tacó bà tùbà ji ndâ 'duù máa, wò gí tí cèe 'duù gî.»

15 Káa rẹ̀ Jézù giì wu to ya me 'dú ndii ñìnó sàà kùro nó gí. Tacó éno, ndâ 'duù me mbè giì kaa ya gí mì wó. Ndâ 'bí 'duù ya tacó bà 'di ndâ có mì wó, bìndi ndâ 'bí tacó wàa yí 'ví 'vala ndâ yì 'do gbí nò'o. 16 Káa yí má dù gí yí kù co 'do gbí òkò tí ndâ 'duù ya gítí bàndò ñìnó ta ndâ 'duù tí wálá nó ta kpéetí wó tacó bà 'deke tí wó ji Mbíri.

Jézù 'vala 'bí 'dakò mbe gbele've gí

17 Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kù nìbà có mì Mbíri ji ndâ 'duù, ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkii, ta ndâ 'bí mbe nìbà i mì ndâ Jùdéya, mbe gí 'do Jèrùzàlémè, delè 'do ta gbí ndâ gbata gbí ndâ to Gàliléya ta Jùdéya 'dáá gí, ta o tí nò kuu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò náa yí kù nìbà i ji ndú nò. Yí delè kù 'vala ndâ mbe nò'o ta wotí mì Mbíri. 18 Mâ giì zeke'o, ndâ 'bí 'dakò giì làngà 'bí 'dakò mbe gbele've gí gí tí ji Jézù. Ndú giì jè ta bà rì ta yí gí tà'i tàkò Jézù, 19 káa à giì kpò ndú ngbàà gí, tacó ndâ 'duù nènèkè mí njekèjì go ndâ njilí tí nje gà. Tacó éno, ndú giì 'dò ta yí gí muu 'bá, ndú giì di muu 'bá gbúú-gbuu 'vii ta bàndò bà ki tí Jézù, bìndi ndú gí yuu yí ta mbà tí nó náa ndú te ta yí nó gí to ji yí gbí òkò tí ndâ 'duù. 20 Jézù mâ giì nò ña bà tee njembí ndâ 'dakò tí nò á mítí wó, yí giì 'dè có ji 'dakò tí nó mbe gbele've gí nó máa, «À si có gítí ndâ vò i mì lo mí to gí, kómbe ye.»

21 Ndâ mbe kpolo tí tàkù, ta ndâ mbe nìbà i mì ndâ Jùdéyà, mà gii 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò, ndú gii 'bità bà koṛo có gbí njembí ndú máa, «'Dakò tí nó mbe kù 'dè zu có gí bà tí Mbíri nó a 'di? Wotí bà je à-cee-gî gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù á bìn̄di Mbíri a i tí 'di?»

22 Káa Jézù gii 'di gbí ña bà koṛo có mì ndú nò gí. Tacó éno, yí gii 'vee ndú máa, «Yo kù koṛo ña có tí nò á tacó yè? 23 À kpolo a bà 'dè có máa, «À si có gítí ndâ vò i mì lo mí to gí,» wèè, à kpolo a bà 'dè có máa, «A gí yaà, wàa wò 'ví te kpâ-sili mì lo, wàa wò 'ví nò nó?» 24 À má éno, ye kpónó bà túbà ji yo éno máa, à tí 'Viì-mi-'Dakò a wotí tacó bà je à-cee-gî gítí ndâ vò i.»

Yí bà-i-nò gii 'dè có ji 'dakò tí nó mbe gbele've gí nó, máa, «A gí yaà, wò 'ví te kpâ-sili mì lo, wàa wò 'ví n̄jè nó ya gí 'bá go có tí nó gbí n̄je ye nô.» 25 'Dakò tí nó ngé gii a gí yaà cónjórónjókó mí kùro ndâ 'duù, yí gii te mbà tí nó náa à làngà ta yí gí tí ji Jézù nó, bìn̄di yí gii 'bì nó kù ya gí 'bá ta bà ùlù Mbíri. 26 N̄je ndâ 'duù 'dáá gí gii 'dèè gí, bìn̄di ndú gii 'bità bà ùlù Mbíri ta gúku, máa, «Ze wúnó ñò i-serè gí!»

Jézù tè'é tí Lévi

27 Jézù mà gii n̄jè nó 'do b̄andò bà 'vala 'dakò tí nó mbe gbele've gí nó, yí gii ñò 'bí 'dakò, tí mbe kili i-míri, ta ɾe wó a Lévi, kù ki tí wó to á tàgbà 'bá bà kili i-míri. Jézù bà-i-nò gii tè'é tí Lévi, máa, «Gì gí bà dù tí 'duù mì ye.» 28 Lévi bà-i-nò gii jee ndâ i 'dáá gí mí to, bìn̄di yí gii ya gí bà dù tí 'duù mì Jézù.

29 Bìndi Lévi giì te wiři míti Jézù. Ndú ta o tí nò giì kili ta ndâ 'bí ka wó mbe kili i-míri, ta ndâ 'bí 'duù me mbè, kú zò i-wiři tí nò náa yí bàkà ji Jézù nò. 30 Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ 'bí kpo-kpò mbe 'di gbí-o mì ndú mâ giì òò ndú, ndú giì 'dè kòlòwò ji ndâ mbe tala có mì Jézù, máa, «Yo kú zò i ta ndâ mbe kili i-míri, giì je ndâ mbe bàkà vò i, tacó yè?»

31 Káa Jézù mâ giì 'di có tí nò, yí giì 'visi có ji ndú máa, «A ndâ 'duù òò ta sé'i tí ndú nó ká kú pà mbe yeè. Nèté mì ndâ 'duù òò ta sé'i tí ndú wálá nó ta mbe yeè wálá. 32 Ye giì me tacó bà tè'é tí ndâ tó 'duù lá. Ye giì a i tacó tí ndâ mbe bàkà vò i, tacó wàa ndú 'ví 'visi muu ndú 'do tí ndâ vò i mì ndú gî.»

Bà tò kponje gítí bà kònò go

33 Ndâ 'bí 'duù bà-i-nò giì 'dè có ji Jézù, máa, «Ndâ mbe tala có mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù ta ndâ mbe tala có mì ndâ mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà ta o 'dáá gî kú kònò go, ta bà 'deke tí ndú ji Mbíri, káa ndâ mbe tala có mì lo kú zò i, ndú delè kú njù ngo.»

34 Káa Jézù giì 'vee ndú, máa, «Yo kú kořo có máa ndâ wiři bándò bà ko niì kú kònò go ta o tí nó náa nambe ndú tí nó mbe kú kò niì nó kuu ta ndú? 35 Káa ři bà je nambe ndú mbe kú kò niì nó 'do tí ndú ká kèjì; wélégí, òò bà giì dù a ři bà 'bità bà kònò go mì ndú.»

36 Jézù giì lòkò'bò 'bí có ji ndâ 'duù tí nò káká'i máa, «'Bí 'duù jé mbe yaka gbí ngú bòngò mì wó tacó bà cu ta řo ká gbí ká zì bòngò wálá. Yí má bàkà éno, yí bà yaka gbí ngú bòngò mì wó

gî, káa ndâ ngú bongo ta ká ñinó bà te banga 'vii wálá. ³⁷ 'Bí 'duù delè jé mbe fuu pe ngú cù mí gbí ká kàrà ñinò náa gbí wuuku gí nó wálá. Tacó yí má bàkà éno, pe ngú cù bà ba ta kàrà gî. Bìndi yí bà bè gbí ndâ pe ta kàrà só gî. ³⁸ À kù fuu pe ngú cù ta o 'dáá gî ká mí gbí kpo kàrà. ³⁹ 'Bí 'duù ta go bà njù lí pe tí wó gí tàkò gó pe nó wálá, tacó a gó pe ká ñikì có tí lí pe.»

6

Ndâ mbe tala có mì Jézù kparaka muu cù ta ñi bà wotí gbí tàkì mì ndâ Jùdéyà

¹ Ta 'bí ñi bà wotí gbí tàkì mì ndâ Jùdéyà gbaànjé, si Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó kù ndii ta nó ta ndi gbí ndâ njí, ndâ mbe tala có mì wó gii dù kù nó ta bà kparaka muu cù kù tofo gí nje ndú tí 'veè. ² Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkì mì ndâ Jùdéyà mâ gii ñò ndú tí, ndú gii 'vee ndú máa, «Yo kù bàkà i ñinó náa à me yí lá nó ta ñi bà wotí gbí tàkì mì ndoo tacó yè?»

³ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú á muu ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo jé 'di có tí nó gbí wáràgà mì Mbíri gítí ña i tí nó náa Dàvidè tí gbolò gba bàkà dígisèè si ndú ta ndâ 'duù mì wó ta go tí ndú nó lá? ⁴ Có tí nó máa, yí gii ñi gí tà'i 'bá-Mbíri, yí gii te i-zó-zò tí nó náa à ci ji Mbíri nó, yí mâ gii zò gî, yí gii te sè ji ndâ 'duù mì wó, ndú delè gii zò gî. Káa à má gbí tàkì mì ndoo tí ndâ Jùdéyà, ndâ cèè 'duù zò i-zó-zò tí nó náa à ci ji Mbíri nó lá. À káa ndâ bu-Mbíri ká kù zò.» ⁵ Káa Jézù gii yee nje có mì wó ji ndú máa, «'Vii-mì-'Dakò a mbe tí ñi bà wotí gbí tàkì mì ndâ Jùdéyà.»

Jézù 'vala 'bí 'dakò ta 'bì wó pizoo gí

⁶ Ta 'bí ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdáyà á bìn̄di ñìnò, Jézù gii ya gí bàndò bà kili ndâ Jùdáyà gí bà ùlù Mbírì. Bìn̄di yí gii ɾi gí tà'i kù nìbà i jì ndâ 'duù si 'bí 'dakò ta 'bí wó ñìnó gbí kù'bì nó pizoo gí kù gbí òkò tí ndâ 'duù kà. ⁷ Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdáyà, ta ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndú gii dù jé kù zeke Jézù, máa yí má 'vala 'dakò tí nò ta ɾi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdáyà gí, wàa ndâ yì 'ví 'de nderè bà kpì ngbàngà tí wó. ⁸ Káa Jézù gii 'di gbí ɲa bà koɾo có mì ndú nò gí. Tacó éno, yí gii 'dè có jì 'dakò tí nó ta 'bì wó pizoo gí nó máa, «A gí yaà! Co ya gí bà ɾò tiyò á kùɾo ndâ 'duù.»

'Dakò tí nò mâ gii co gí kùɾo ndâ 'duù go có mì Jézù nò gí, ⁹ Jézù gii 'vee ndú máa, «Tàkìì mì ndoo ùnje jì ndoo a i gítí bà bàkà i ngàyi 'do gbí òkò tí ndâ bà bàkà tó i ta bà bàkà vò i ta ɾi bà wotí? Káa à má 'do gbí òkò tí ndâ bà 'vala ku ta ba zi ku, à nìkì a ngàyi?» ¹⁰ Yí bà-i-nò gii zeke'o jèlè to, bìn̄di yí gii 'dè có jì 'dakò tí nò ta 'bì wó pizoo gí nó máa, «Ya'va gbí 'bì lo.» 'Dakò tí nò mâ gii ya'va gbí 'bì wò, 'bì wó gii gí nìkì maa gí.

¹¹ Sè bà ba ndâ kpo 'duù mì ndâ Jùdáyà gii dù ká n̄jì'dí ta sé bà ɲò ɲa i tí nò, bìn̄di ndú gii toko có tacó bà pà kèjì gítí ɲa i ñìnó náa ndâ yì 'ví bàkà ta Jézù nò.

Jézù ɾuka ndâ tú mì wó muu'bì-nje só

¹² Ta 'bí ɾi gbaànjé gbí òkò ndâ sili tí no, Jézù gii co ya gí pí gú tacó bà 'deke tí wó jì Mbírì. Yí gii dù pí gú kà kù 'deke tí wó jì Mbírì ta bèbìlì tí nò too yé gí. ¹³ Yé mâ gii too gí, yí gii kili ndâ

mbe tala có mì wó, bìndi yí gii ɾuka ndâ 'duù muu'bi-nje só 'do gbí òkò tí ndú, bìndi yí gii kpì ɾè mí muu ndú máa ndú a ndâ tú mì yì. ¹⁴ Nìno a ɾè ndâ 'duù tí nó náa Jézù ɾuka ndú tí ndâ tú mì wó nó ká nô: ndâ Sìmonè tí nó náa yí kpì Piyétòrò mítí wó nó, ta ná'vindí wó Àndèréyà, gii je Jákòmò, gii je Jòvànì, gii je Filípò, gii je Bàràtòlòméyò, ¹⁵ gii je Mátéyò, gii je Tòmázò, gii je Jákòmò tí nó tí 'viì mì Àlìféyò, gii je Sìmonè tí nó ta 'bí ɾè wó a Tó-'viì-'bá nó, ¹⁶ gii je Júdá tí nó tí 'viì mì Jákòmò nó, gii je Júdá Ìsikàriyótè tí nó mbe gii cu gòmbò tí wó nô.

Ndâ 'duù me mbè kaa ya gí tàkò Jézù

¹⁷ Jézù mà gii yaaka ta ndâ 'duù tí nó muu'bi-nje só náa yí bàkà ndú tí ndâ tú mì wó nó 'do pí gú gí tàbù to gî, ndú gii 'de ndâ mbe tala có mì wó, ta ndâ 'duù me mbè mbe kaa kù ya gí tàkò ndú kili kù ùndi ndú pí 'bí kpáká'và to. Ndâ 'duù ta o tí nó gii 'do gbí ndâ to Jùdéyà 'dáá gî. Ndâ mbe gii 'do Jèrùzàlémè, ta ndâ mbe gii 'do yì ngo gbí ndâ to Tírò ta Sìdónì. ¹⁸ Ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí ndú kaa ya tacó bà 'di ndâ có mì Jézù, káa ndâ 'duù nìno ta nò'o tí ndú nó, kaa ya tacó wàa yí 'ví 'vala ndâ yì. Ndâ 'duù nìno ta ndâ i-gbí-muu ndú nó ya tacó wàa yí 'ví mòkò ndâ i tí nó 'do gbí muu ndâ yì gî. ¹⁹ Ndâ mbè 'duù tí nó 'dáá gí kù kùkù to tacó bà tee 'bi ndú mítí wó, tacó wotí bà 'vala ndâ 'duù tí nó mbe kù co 'do gbí diì wó nó kù 'vala ndú.

Jézù nìbà i ji ndâ 'duù

20 Jézù gí zeke'o tí ndâ mbe tala có mì wó ngbóó, bìn̄di yí ḡì 'dè có ji ndú máa,
 «Yo tí ndâ mbe yê, a ndâ mbe tó pá,
 tacó 'bá mì Mbírì tí gba a i mì yo.

21 «Yo tí ndâ mbe kù kònò go, a ndâ mbe tó pá;
 tacó yì yo bà yè ḡì.

«Yo tí ndâ mbe kù wa gbí, a ndâ mbe tó pá;
 tacó yo kèjì gí bà ño 'dì.

22 «À tí yo a tó pá ta o tí nó náa ndâ 'duù má kù sogo yo, ndú má kù mò yo 'do tí ndú gí ndì, ta bà 'dè ndâ có ñónókó gítí yo, ta bà volo ɾè yo, á muu 'Vii-mi-'Dakò. 23 Yo 'ví dù ɾu ta líkí'o ta o tí nó náa ndú má kù bàkà ndâ i tí nó mítí yo nò, tacó gbolò mboo tàkò ndâ i tí nó kù ù ndi yo gbírì, tacó ndâ ká gù ndú dígísèé kù mèèkè'i tí ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì ká éno.

24 «Káa yo tí ndâ mbe kù tee njembí yo kpónó ká mítí ndâ kpo-kpò i mì yo á muu to tí nó bà ñò mítí yo,
 tacó yo 'de bà tó i ñìndi yo cee ḡì.

25 «Yo tí ndâ mbe kù da nó gbí i-zó-zò kpónó bà ñò mítí yo,
 tacó yo kèjì gí bà zò go.

«Yo tí ndâ mbe kù ño 'dì ta yéñi kpónó bà ñò mítí yo,
 tacó yo bà ḡì tùgàzù ta ngo-ɾo tà ɾo yo.

26 «Yo tí ndâ 'duù tí nó náa ndâ 'duù 'dáá ḡì kù là tà ɾo yo kpónó nó bà ñò mítí yo, tacó ñìnó a gbèè ña i tí nó dígísèé náa ndâ ká gù yo kù me ta ndâ sú mbe 'dòkò có mì Mbírì.

Zè ndâ ku'dì tí lo ñìkì maa

27 «Káa ye kù 'dè có jì yó tí ndâ mbe kù 'di có mì ye kpónó nó máa, yó 'ví zè ndâ ku'dì tí yó nìkì maa, yó 'ví bàkà tó i jì ndâ mbe kù sogo yó. 28 Yó 'ví kùyà 'dê ngo cù mítí ndâ mbe kù see yó. Wàa yó delè 'ví 'deke tí yó jì Mbírì tacó tí ndâ mbe kù mèèkè'i tí yó.

29 «'Bí 'duù má gbì gbí tù lo gbaànjé, wò 'ví 'visì kè'bí jì yí wàa yí 'ví gbì gí tàkò ñìnò náa yí gbì nò kpèkù. 'Duù má ja wòkò bongo mì lo 'do tí lo gí, wò 'ví ja ndò ñìnò gbímbí lo nó jì yí gí tàkò . 30 'Duù má yù i 'do tí lo, wò 'ví zì 'do tí wó lá. 'Duù má aaka i 'do 'bì lo, wò 'ví je ndi i tí nò 'do mì wó káká'i lá. 31 Wò 'ví bàkà ta ndâ 'duù káa ña i tí nó ta go tí lo máa ndú 'ví bàkà ta wò nó.

32 «Yó má zè tí tó jé káa ndâ 'duù tí nó mbe zè yó tí tó nó, yó bà 'de gbí a yè? Tacó à kpètí káa ndâ 'duù tí nó mbe ñò dúú kpokèjì bà bàkà nambeè ta Mbírì ni lá nó, ndú kù bàkà nambeè jì ndâ mbe bàkà nambeè á jì ndú. 33 Yó má bàkà tó i ká jì ndâ mbe bàkà tó i jì yó, nderè bà bàkà tó i mì Mbírì jì yó 'ví dù a yè? À kpètí káa ndâ mbe ñò dúú kpokèjì bà bàkà nambeè ta Mbírì ni lá nó, ndú kù bàkà tó i gbí òkò tí ndú. 34 Yó má wù i ká ta ndâ 'duù tí nó náa yó kù koṛo có máa ndú bà dele ndí jì yó gí nó, Mbírì 'ví bàkà nambeè jì yó gbí kà có yè? Ñìnò me gbèe ña i tí nó náa ndâ 'duù tí nó mbe ñò dúú kpokèjì bà bàkà nambeè ta Mbírì ni lá nó kù bàkà nó lá? 35 Yó zè ndâ ku'dì tí yó nìkì maa, yó 'ví bàkà tó i jì ndú. Yó 'ví bàkà tó i jì 'duù ta bà koṛo có máa, a má taàbé yí 'ví tù 'bì wó jì yó nò lá. Yó má bàkà go ndâ có mì ye nò gí, Mbírì bà bàkà tó i jì yó me gbolò, yó

delè bà dù tí ndâ 'dóó 'viì mì Mbírì á ngéé gbírì, tacó yí kù bàkà nambeè jì ndâ 'duù ñìndi mbe ñò nambeè ni lá nó, ta ndâ vò 'duù. ³⁶ Yo ñò yê ọ ndâ 'duù, tacó Bu yo tí Mbírì a mbe ñò yê ọ ndâ 'duù.

Có gítí bà 'viiki ndâ 'bí ka tí

³⁷ «Yo 'viiki ndâ 'duù lá, tacó wàa Mbírì 'ví 'viiki ta yo lá. Yo o gítí bà waa có mítí ndâ 'duù lá, tacó wàa Mbírì 'ví waa ta có mítí yo lá. Yo si có gítí ndâ mbe bàkà vò i jì yo mí to, tacó wàa Mbírì 'ví je ta à-cee-gî gítí ndâ vò i ñìndi yo. ³⁸ Yo je i jì ndâ 'duù, yo má je i jì ndâ 'duù, Mbírì bà bàkà a cénjènjè mí tì ká'ì bà je ta i jì yo, yí gù sene , ngo ọ máa yee to gí, yí bà gù je jì yo. Tacó Mbírì bà 'vii i jì wò ká ta gbèe ká'ì tí nó náa wò 'vii ta i jì 'bí ka lo, nò.»

³⁹ Jézù gù 'vee ndú gbí lòkó' bò máa, «Mbe sú ọ má ja 'bí ka wó mbe sú ọ, ndú bà 'va tí ndú ta yí gbí gù wálá? ⁴⁰ Mbe tala i ñò i ndii mbe kù ñìbà i jì yí lá. Káa mbe ñìbà i jì 'duù má yù yí ngbóó gí, 'bè gbí ọa i mì ndú wálá.

⁴¹ «Njì ngoò má kuu ta ọ lo, wò bà me ta bà ñò léé njú to a tà ọ 'bí nambe lo ée? ⁴² Wò bà 'dè nje lo tacó bà 'dè có jì nambe lo máa yí yèè dè gí mì lo wàa wò 'ví òlò njú to 'do tà ọ wó, 'do kòtí 'di, ta njì ngoò á tà ọ lo, ndi lo bô mbe là ngo mè tí ka wó si ñìndi wó mítí wó? À má énon, pà 'bí 'duù, wàa yí má òlò njì ngoò 'do tà ọ lo gí, wò 'ví gù òlò njú to 'do tà ọ 'bí ka lo.

⁴³ «Mú mbe jì'vì lá jé ọ vò ndo mú lá. Mú mbe jì'vì gí delè jé ọ tó ndo mú lá. ⁴⁴ Tacó à kù ñò ọa mú ni ká mítí ndo wó. À jé ọuka ndo bàà 'do tà

mû kperè lá. À delè jé ɾuka ndo mbiìgá 'do tà mû ga'dí lá. ⁴⁵ Tó 'duù kû bàkà káa ndâ tó i tí nó mbe yè yì wó géjé-géjé gí. Vò 'duù delè kû bàkà káa ndâ vò có tí nó mbe yè yì wó díí gí. Tacó nje 'duù kû 'dè có ká gítí ña i ñìnó á gbí yì 'duù tí nó nô.

Na ndâ mbe gèè 'bá sósò'ô

⁴⁶ «Yo kû 'dè có máa ye a Mbe tí yo tacó yè, káa yo 'di có mì ye lá? ⁴⁷ Ye kpónó bà túbà tí ña 'duù ñìnó mbe gí gí mì ye, yí gii 'di ndâ có mì ye, bìndi yí gii bàkà go ndâ có tí nó náa ye 'dè jì yí nó, nô. ⁴⁸ Na 'duù tí nó go mbe gèè 'bá ñìnó mbe duu gùù ndâ kpalà 'bá mì wó ngé miři 'bì wó gí. Ngo gii ò có tàkò 'bá tí nó, káa 'bá tí nó gii rò ká ngìkì tíyò, tacó à gèè me tí i-'dì lá. ⁴⁹ Káa 'duù ñìnó mbe 'di ndâ có mì ye, káa yí bàkà go ndú lá, go 'duù mbe duu ta ndâ kpalà 'bá mì wó koko'do-cókó'dó. Ngo mâ gii ò có tàkò 'bá tí nó, à gii 'va tí to, si gbèè kpalà mí yaà lá.»

7

Jézù 'vala bòò mì 'bí Ròmánò tí kùro ndâ àsikéři

¹ Jézù mâ gii cee ta bà 'dè ndâ có tí nó nje wó nó jì ndâ 'duù 'dáá gí, yí gii nje nó ya gí gbí gbata Kàpàrànáwùmù. ² Mâ gii zeke'o, 'bí 'dakò tí 'duù Rómà, tí kùro ndâ àsikéři zì'duù-vò, náa kpóló-kpòlo bòò mì wó ta nò'o tí wó náa yí kû ù káa ndi sè o mì wó, ³ mâ gii 'di có tí Jézù, yí gii tuu ndâ 'bí kpo 'duù mì ndâ Jùdéyà, máa ndú ya gí bà tè'é tí Jézù máa yí gí gí bà 'vala bòò mì yì. ⁴ Ndâ kpo 'duù tí nó gii ya gí mì Jézù, ndú mâ

gii 'dè có tí nó náa kùro ndâ àsikéřì tí nó tuu ta ndú nó jì yí gî, ndú gii 'deke tí ndú jì yí ta wotí tí máa, «'Dakò tí nó 'vii tí ña 'duù ñinó náa wò 'ví konì yí nó ngé ma. ⁵ Tacó yí bàkà nambeè jì ndâ 'duù mì ndoo ngé. À delè a yí ká bì bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbířì tí nó kpónó á tiyò nó jì ndoo.»

⁶ Jézù mà gii 'di có mì ndâ kpo 'duù tí nó, ndú gii ñjè nó ta ndú kù ya gí 'bá mì kùro ndâ àsikéřì tí nó. Ndú mà gii dooko gí 'bá mì kùro ndâ àsikéřì tí nó gî, ndú gii 'dè ndâ 'bí kómbe kùro ndâ àsikéřì tí nó náa yí tuu ndú máa, ndú ya gí bà 'dè có jì kpo 'duù tí nó tí Jézù nó máa, «Mbe tí ye, yeeke tí lo ta bà gí gí 'bá mì ye lá, tacó ye 'vii tí 'duù ñinó náa wò 'ví řì gí tà'i mì ye nó lá, ⁷ tacó éno, ye gbì gbí njembí ye tacó bà ya gí mì lo lá. 'Dè káa có ta ñje lo wàa bòò mì ye bà 'vala gî. ⁸ Tacó ye delè a 'duù ta ndâ kpo-kpò 'duù kuu kùro ye, ye delè a gbolò 'duù kùro ndâ àsikéřì, náa ye má tè'é tí àsikéřì, yí kù gí gí tà é mì ye. Ye delè má je nó jì àsikéřì, yí kù ya ta nó tí nó. Ye má 'dè có jì bòò mì ye máa yí bàkà i ñinó, yí kù bàkà .»

⁹ Jézù mà gii 'di có tí nó náa 'dakò tí nó tuu ta ndâ 'duù jì yí nó, ñje wó gii 'dèè gî. Bìndi yí gii 'visì tí wó gití ndâ 'duù tí nó méé-me-mè mbe kù řu ndi wó nó, yí gii 'dè có jì ndú máa, «À kpétì ká 'do gbí òkò tí ndâ Ìzìřiyélì, ye jé 'dé 'bí 'duù gbaànje mbe tee njembí wó mítì Mbířì á go i mì 'dakò tí nó lá!» ¹⁰ Ndâ 'dakò tí nó náa kùro ndâ àsikéřì tí nó tuu ndú jì Jézù nó mà gii delè ndi ndú gí 'bá, ndú gii 'de bòò mì wó a gí yaà 'do gbí

nò'o gî.

Jézù 'vala 'viì mì 'bí nawù ku

¹¹ Jézù bàkà me gbolò o bìndi bà 'vala bòò mì kùro ndâ àsikèrì tí nò lá, bìndi ndú gii njè nó ta ndâ mbe tala có mì wó 'do Kàpàrànáwùmù kù ya gí gbí gbata Nàyíni. Ndâ 'duù me mbè gii ki 'do gbí gbata Kàpàrànáwùmù kù ko ndú. ¹² Ndú mâ gii dooko gí njekèjì ndùgù bà rì gí gbí gbata Nàyíni gî, ndú gii 'de ndâ 'duù kù te ku 'bí 'dakò 'do gbí gbata gí sè tacó bà ya gí bà duu yí. 'Dakò tí nò mbe cì nò a gbèe 'viì mì nawu wó, káa nawu wó delè a nawù ku. Ndâ 'duù gii ki 'do gbí gbata kí-ki kù ko tàkò ku ta ndâ niì tí nò. ¹³ Mbe tí ndoo mâ gii òò nawu 'dakò tí nò mbe cì nò, yè ɾo wó gii bàkà yí ngé ndii gî. Yí bà-i-nò gii 'dè có ji niì tí nò màa, «Wa gbí lá.» ¹⁴ Bìndi yí bà-i-nò gii ba to co gbí òkò tí ndâ 'duù ya gí mì ndâ 'duù tí nó mbe kù te ku nó, bìndi yí gii tee 'bì wò mítí mbà tí nó náa ndâ 'duù kù te ta ku nò. Ndâ 'duù tí nó mbe kù te ku nó mâ gii ɾò tíyò gî, Jézù gii 'dè có ji 'dakò tí nò mbe cì gî nò, máa, «Ye kù 'dè có ji wò máa, wò a gí yaà, ndí lo 'viì-'dakò.» ¹⁵ 'Dakò tí nò gii a kù ki tí wó to, bìndi yí gii 'bità bà 'dè có, bìndi Jézù gii je yí ji nawu wó.

¹⁶ Gúku bà-i-nò gii bàkà ndâ 'duù 'dáá gî ngé ndii gî. Bìndi ndú gii 'bità bà ùlù Mbíri máa, «Gbolò mbe 'dòkò có mì Mbíri co mí gbí òkò tí ze gî! Mbíri co wiɾi gí mì ndâ 'duù mì wó gî.» ¹⁷ Tàwo có tí nò gii ya cee 'bá Jùdéyà, ta sè ndâ 'bí to ñinó dè-dè nó 'dáá gî.

Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù 'vee Jézù

¹⁸ Ndâ mbe tala có mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù mâ giì ya gí bà dìtâ ndâ i tí nó 'dáá náa Jézù bàkà nó jì Jòvànì, Jòvànì giì ɾuka ndâ 'duù sósò'ò 'do gbí òkò tí ndú, ¹⁹ bìndì yí giì tuu ndú, máa ndú ya gí bà 'vee Mbe tí ndoo máa, «Wò a 'duù tí nó náa Jòvànì 'dè có táánò máa yí kèjì nó wèè, ze ùndi 'duù tí nò?»

²⁰ Ndâ 'duù mì Jòvànì náa yí tuu ndú nó mâ giì yee mí Jézù, ndú giì 'dè có jì yí máa, «À tuu ze a Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù, máa, ze gí gí bà 'vee wò, máa, <Wò a 'duù tí nó náa à máa wò kèjì nó, wèè, 'duù tí nò ká kpòò kèjì?> »

²¹ Ndâ mbe tala có mì Jòvànì náa yí tuu ndú nò giì yee mì Jézù ta o tí nó si yí kuu gbí nèté bà 'vala ndâ 'duù 'do gbí ndâ nò'o mì ndú, ta bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù, ta bà njaanga ɾo ndâ mbe sú ɾo. ²² Ndú mâ giì 'vanda ndi có tí nó náa mbe nìbà i jì ndú tuu ta ndú nó, jì Jézù, Jézù giì 'visì có jì ndú máa, «Yo dele ndi yo ya gí bà dìtâ ndâ i ñìnó náa yo ñò ta ɾo yo nó, ta ndâ có ñìnó náa yo 'di ta tù yo nó jì Jòvànì: ndâ 'duù tí nó táánò tí ndâ mbe sú ɾo nó kpónó kù zeke'o, ndâ 'duù tí nó ta kò ndú mbe gbele've gí nó kù nò nó kútí ndâ mbe cì kpónó ɾo gí, ndâ mbe sú tù kù 'di có, ndâ 'duù ñìnó mbe cì gí nó kù a gí yaà, à kù ma Banga-Ngú-Có mì Mbírì jì ndâ mbe yê. ²³ Káa yo 'ví 'dè có jì yí máa, 'duù ñìnó mbe me kpìikì-kpìikì gítí bà ùnje gítí ye lá nó a gbolò mbe tó pá.»

²⁴ Ndâ 'duù mì Jòvànì náa yí tuu ndú nó mâ giì ñjè nó gí, Jézù giì 'bità bà 'vee ndâ mbè 'duù tí nó mbe tì mí mì wó nó gítí Jòvànì, máa, «Yo táánò kù kaa 'do gbí ndâ gbata ya gí gbí kángáá

nga ngoò gí bà ò a yè? Gí bà ò nji ngba náa pípiri kú pí yí mò éno, mò ézô? ²⁵ Yo kaa ya gí bà ò a yè? Gí bà ò 'bí 'dakò mbe zaa ta ndâ banga bongo? Ndâ mbe kú zaa ta ndâ banga bongo kú dù a i 'bá mì ndâ kpo-kpò gba! ²⁶ Káa 'dóo i tí nó náa yo kaa ya gí bà ò nó a òa yè? Gí bà ò mbe 'dòkò có mì Mbírì? Nìnò a nderè bà ya yo ká nó. Káa 'duù tí nó me gbolò ndii mbe 'dòkò có mì Mbírì gí. ²⁷ 'Dakò tí nó a 'duù tí nó náa a cu có gítí wó mì gbí wáràgà mì Mbírì máa, Mbírì máa, <Nògí! Ye kèjì gí bà tuu tú mì ye gí kùro lo, gí bà 'viindi kpokèjì tacó tí lo,> nò. ²⁸ Ye kú 'dè có jì yo máa, 'bí 'duù náa a niì ká jò yí mbe me gbolò ndii Jòvànì muu to tí nó wálá. Káa kpétí ká éno, cèe táangbà 'duù sínò gbí òkò tí ndâ bòò-gba mì Mbírì me gbolò ndii yí gí.»

²⁹ Ndâ cèe 'duù 'dáá gí, ta ndâ mbe kili i-mírì mâ gii 'di ndâ có tí nó náa Jézù 'dè gítí Jòvànì nó, ndú gii ùnje gítí có mì Mbírì gí, bìndi Jòvànì gii caka tí ndú gí. ³⁰ Káa à káa ndâ mbe kpolo tí tàkìì, ta ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà ká gii kpò có tí nó náa Mbírì 'dè jì ndú nó ta bà biya bá caka tí ndú mì Jòvànì gí.

³¹ Káa Jézù gii 'vee ndâ mbè 'duù tí nó máa, «À má éno, ye kpónó 'ví 'vii ndâ 'duù tí nó gbí o tí nó nó mítí yè? Ndú bà dù go òa yè? ³² Ndú go ndâ 'vii mbe kili ta bà muu ndú tende-tende mí gbí dùpè kú òa 'di. Bìndi ndâ 'bí 'duù gii dù á bàndò mì ndú gii yuu nje ndú jì ndâ 'bí ka ndú máa, <Ze cè cè bà ko niì jì yo, káa yo dù ru lá! Ze gii cè cè ku jì yo, káa yo wa gbí lá!> ³³ Tacó Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù táánò gí gí to nò,

yí táánò me mbe zò i lá, yí delè me mbe njù pe lá. Káa nje yo táánò giì dù gítí wó máa, a i ká gbí muu wó! ³⁴ Káa 'Viì-mì-'Dakò giì gi kù zò i, ta bà njù pe, káa yo giì 'vìsì nje yo máa, <Nò káa ña 'dakò tí nó gi! Yí a mbe gàmàtà, tí vò mbe njù pe, tí kómbe ndâ mbe kilí i-mírì ta ndâ i-tà-zùkùmèè!> ³⁵ Kpêtí ká éno, à káa ndâ mbe ùnje gítí éno máa, Mbíri a mbe 'di gbí-o, ká bà 'dè yúco.»

Sìmonè te wìri mítí Jézù

³⁶ Ta o tí nò, 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà giì tè'é tí Jézù gítí i-zó-zò á 'bá mì wó. Káa si ndú kù zò i, ³⁷ 'bí niì náa rẹ wó volo ta ba bàkà vò i gí mà giì 'di có tí Jézù, yí giì rì gí tàkò ndú tà'i ta pò bàà gbí ká'i-bàà náa à kirí 'do tí díí, si ndú kù zò i. ³⁸ Yí giì rọ tíyò á seè kò Jézù náa yí paraka gí ndiì nó, kù wa gbí ta bà 'dù ngo-ro wó mítí ndâ kò Jézù. Bìndi yí giì kucuku muungbó wó mí to, yí giì toro ngo-ro wó nò 'do tí ndâ kò Jézù ta se muu wó. Bìndi yí giì no tí ndâ kpázà kò Jézù ta nje wó, yí giì yee pò bàà mítí. ³⁹ 'Dakò tí nò tí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà náa Jézù kù zò i á 'bá mì wó nó mà giì ñò ña i tí nò náa vò niì tí nò kù bàkà ta Jézù nò, yí giì 'bità bà kojo có máa, «'Dakò tí nó kùtàá má dú káa mbe 'dòkò có mì Mbíri, yí bà ñò ña vò niì tí nó mbe kù gbalá yí nó ni gí.»

⁴⁰ Káa Jézù giì 'dè có a i ji mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà tí nò, ta rẹ wó a Sìmonè, náa ndú kù zò i 'bá mì wó nò máa, «'Bí có kuu mì ye tacó bà 'dè ji wò, Sìmonè.»

Káa Sìmónè gii 'visì có ji Jézù máa, «'Dè có mì lo, Mbe nìbà i.»

⁴¹ Jézù bà-i-nò gii lòkò'bò có ji Sìmónè máa, «'Bí 'dakò dígísèé tí mbe da i gii 'vii cù ji ndâ 'bí 'dakò sósò'ò, máa ndú má bàkà gî, wàa ndú 'ví dele ndí ji yì. Yí 'vii ji 'bí 'duù a jú-kèè zi'duù-gbaànjé. Yí gii 'vii ji 'bí a jú-kèè vô. ⁴² Káa bà dele ndi cù tí nò ji mbe gii kpó ndâ 'dakò tí nò sósò'ò nó gî. Mbe cù tí nò mâ gii ñò éno, yí gii 'dè có ji ndú, máa yì si có gítí ndú mí to gî. Wò koṛo có máa, a tàkòcò 'di gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nò sósò'ò nò káa bà peteke gítí mbe cù tí nò ndii ka wó gî?»

⁴³ Káa Sìmónè gii 'visì có ji Jézù máa, «Ye koṛo có máa, tàkòcò 'dakò tí nó ta jú-kèè cù muu wó zi'duù-gbaànjé nò.»

Jézù bà-i-nò gii 'visì có ji Sìmónè máa, «Có mì lo dú.» ⁴⁴ Jézù bà-i-nò gii 'visì tí wó gítí nì tí nò mbe yee pò bàà mítí kò wó si ndú kù zò i nò. Bìndi yí gii 'vee Sìmónè máa, «Wò ñò nì tí nó gî, Sìmónè? Ye a wìri 'bá mì lo, káa wò je ngo ji ye tacó bà caka kò ye go i gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdèyà lá. Káa nì tí nó ká gii 'dù ngo-ṛo wó mítí ndâ kpázà kò ye, bìndi yí gii toṛo ta se muu wó. ⁴⁵ Wò te wìri mítí ye ta bà òlò gbí tù ye go i gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdèyà lá, káa 'do tí o bà ñi ye gí tà'i bà-i-nó, nì tí nó ká kpécè kuu gbí nèté bà no tí ndâ kpázà kò ye ta nje wó. ⁴⁶ Ye gí gí 'bá mì lo, káa wò toṛo bàà mítí muu ye go i gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdèyà lá, káa a nì tí nó ká gii toṛo pò bàà mítí ndâ kpázà kò ye. ⁴⁷ À má éno, ñìnò a nderè có tí nò náa ye 'dè ta có ji

wò éno máa, Mbírì je à-cee-gî ji yí gítí ndâ vò i mì wó mbe me mbè nó gî nó ká nò, tacó yí tee njembí wó mítí Mbírì ngé ma. Wò má zò 'bò gí mì ka lo, ka lo 'ví zò 'bò gí mì lo. Má éno, nì tí nò zè Mbírì nìkì ta njembí wó gbaànjé tacó Mbírì je à-cee-gî ji yí á gítí ndâ vò i mì wó mbe ògbù ngé ndii gî nó gî.» ⁴⁸ Jézù mâ gii 'dè có ji Sìmonè cee gî, yí gii 'dè có ji nì tí nò máa, «À je à-cee-gí gítí ndâ vò i mì lo gî.»

⁴⁹ Ndâ 'bí 'duù tí nó mbe kù zò i ta ndú nó mâ gii 'dì có tí nò, ndú gii 'bità bà 'vee 've gbí òkò tí ndú máa, «À tà nó a 'di ká nó, náa yí kù je à-cee-gí gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù nó?»

⁵⁰ Káa Jézù gii 'dè có ji nì tí nó máa, «Bà tee njembí lo mítí Mbírì 'vala wò gî. Ya nìkì maa.»

8

Ndâ nì mbe kù ko tàkò Jézù

¹ Jézù gii 'bità bà nò ta bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba ji ndâ 'duù cee to 'dáá gî. À ta o tí nò kù ko tàkò wó gbí ndâ nó tí nò a ndâ 'duù tí nó muu'bi-nje só náa yí bàkà ndú tí ndâ tú mì wó nó, ² gii je ndâ 'bí nì náa yí mòkò ndâ i 'do gbí muu ndú, ta ndâ 'bí náa yí 'vala ndú 'do gbí ndâ 'bí ña tende nò'o, go Màríyà Màdèlénà náa yí mòkò ndâ i vô-nje só 'do gbí muu wó, ³ gii je Jòwánà tí nì mì 'bí 'dakò ta rẹ wó a Cúzá tí mbe kù kpolo tí ndâ i-'bá mì Èródè 'dáá gî, gii je Sùzánà, ta ndâ 'bí nì me mbè náa à nì rẹ ndú lá. Ndâ nì tí nò ká kù ko nje ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó ta ndâ 'dóó i-zó-zò mì ndú.

Jézù lòkò'bò có gítí mbe va ña

⁴ Ta o tí nò, ndâ 'duù giì ki 'do gbí ndâ gbata 'dáá kpùkú ya gí mì Jézù. Jézù mâ giì ñò ndâ mbè 'duù tí nò mbe kaa giì gí mì wó nò, yí giì lòkò'bò có ji ndú, máa, ⁵ «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò giì ya gí bà va ña gbí ñí mì wó. Káa ta o tí nó si yí kù va ña nó, ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí ta ndi tí kpokèjì. Ndâ mbe co ta nó giì 'dò gbí ndú baṛaka gí. Bìndi ndâ nuù giì ruka sè ndâ ñinó mbe 'vala 'do gbí bà 'dò gbí ndú mì ndâ 'duù gí nó 'dáá gí. ⁶ Ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí ta ndi pí ndâ díí mbe do cukpu-cùkpù ta gbí ñí. Síí ndú mâ giì yee gí sè, ndú giì miì gí, tacó to ɾo díí tacó bà bàkà gùlúsù'o ji teè ndú wálá. ⁷ Ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí tà ndâ bè kperè. Ndú giì kù gí, káa ndâ bè kperè tí nò giì gèè bè 'buuku ta muu ndú gí. ⁸ Ndâ 'bí ñí ña giì 'vaka tí bà banga zì to. Ndú mâ giì kù gí, ndú giì jò ta muu ndú gbe-gbè, gbe-gbè éno.»

Jézù mâ giì lòkò'bò có tí nò cee gí, yí giì 'dè có ji ndâ 'duù máa, «'Duù ta tù bà 'di có kuu tí muu wó, yí 'ví 'di có!»

Nderè bà 'dè có mì Jézù gbí lòkò'bò

⁹ Ndâ mbe tala có mì Jézù giì 'vee yí gítí gbí lòkò'bò tí nò náa yí 'dè gítí mbe va ña nò. ¹⁰ Káa Jézù giì 'vìsì có ji ndú máa, «Mbírì je muu tacó bà 'di gbí ñí gítí bà dù yí tí gba ji yo gí, káa sè ndâ 'bí 'duù bà 'di ká gbí lòkò'bò, tacó wàa, Ndú kpèti má zeke i,
ndú 'ví ñò i tí nò náa ndú kù zeke nò ni lá;
ndú kpèti má 'di kòcò,
ndú 'ví 'di gbí có tí nò náa ndú 'di nò lá.»

Jézù 'dè gbí bà lòkò'bò có gítí mbe va ña

¹¹ Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ñìnó a gbí lòkò'bò tí nó gítí mbe va ña nó ká nô: Njì ña tí nò a có mì Mbírì. ¹² Ndâ ñìnó mbe 'vaka tí tí kpokèjì nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di ndâ có mì Mbírì, káa Gba-vò-i gii volo muu ndú 'do tí bà ùnje gítí ndâ có tí nò gî, tacó wàa Mbírì 'ví 'vala ndú lá. ¹³ Ndâ njì ña ñìnò mbe 'vaka tí ta pí ndâ díí nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di có mì Mbírì ta líkí'o tí ndú, káa có tí nò dù gbí njembí ndú lá. Ndú ùnje gítí có tí nò ká ta làmbu o, 'bí i má gii tala ndú, ndú gii solo sili ndú gî. ¹⁴ Ndâ njì ña ñìnó mbe 'vaka tí gbí ndâ bè kperè nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di có mì Mbírì, káa ñó ọo ndâ kpo-kpò i, ta líkí ndâ i muu to tí nó, ta kpùrù-kpùrù njembí gítí ndâ i muu to tí nó, gii si o ji ndú gítí bà 'de i 'do gbí ndâ có mì Mbírì náa ndú 'di nò lá. ¹⁵ Ndâ njì ña ñìnó mbe 'vaka tí gbí banga zì to nó a ndâ 'duù ñìnó mbe 'di có mì Mbírì, bìndi ndú gii kpolo tí có tí nò ta tó njembí kácá-kácá ta tìrì gbí wálá, ndú te kpomu gítí yee tí o tí nó náa ndú gii bàkà go có tí nò gî.

À kù òlò wu ta 'dí'di'o tacó bà ñò ngba'o

¹⁶ «'Bí 'duù jé mbe tù wu ta kùpò ya tí gí tà'i mì wó ta bèbìlì, bìndi yí gii 'bu i mí ọo ngba wu tí nò wálá. Mbe bàkà ña i tí nó jé wálá. À kù òlò wu ta o 'dáá gî ká mítí bàndò ñìnó náa 'duù bà ñò tà'i 'dáá gî. ¹⁷ Ndâ i ñìnó náa a nguù ndú nó dù gbí kùrú tí ká lá. Ndâ có gbí ngàngbùùtù delè 'dáá gî bà 'vanda ká 'vanda gí sè. ¹⁸ À má éno, yo 'ví sè tù yo tí kpoò. Tacó 'duù ñìnó ta i kuu

mì wó nó, àá bà je i ji yí me gbolò ndii ñìnò náa à kuu mì wó nò gí. Káa i 'duù má wálá, à kpétí káa làmbu ñìnó náa yí kú koṛo có máa a kuu mì yí nó, àá bà je 'do tí wó gí.»

Ndâ 'dóó-'dòò nambe Jézù

¹⁹ Ndâ nawu Jézù ta ndâ 'dóó-'dòò nambe wó gii gí mí wó, káa ndú gii 'de kpokèjì bà ñò yí lá, tacó ndâ 'duù tí yè to gí. ²⁰ Ndâ mbe ñò ndú gii 'dè có tí ndú ji Jézù máa, «Ndâ nawu lo ta ndâ ná'vindí lo gí kuu sè á kàzô tacó bà ñò wò.»

²¹ Káa Jézù gii 'visì có ji ndâ 'duù tí nò máa, «Ndâ nawu ye ta ndâ ná'vindí ye a ndâ mbe 'di có mì Mbírì bìn̄di ndú gii bàkà go có tí nò.»

Jézù rò gbolò pípiri mí tíyò

²² Ta 'bí o gbaàn̄jé, Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ndoo di kápá gí tító.» Ndú bà-i-nò gii kaa ya gí gbí gbâ, bìn̄di ndú gii 'bì nó gí tító go có mì wó nò. ²³ Káa si ndú gbí gbâ á ɾo ngo, ɾì gii ja Jézù gí. Ndâ mbe tala có mì Jézù mâ gii zeke'o, ndú ñò gbolò pípiri gbo ndú mí ɾo ngo gí. Ngo kú gii gbàngà gí gbí gbâ. ²⁴ Ndú bà-i-nò gii 'bità bà gbà Jézù, ta bà tò kú máa, «Vò i 'de ndoo gí! Ndoo dooko ta bà miì ndoo mì ngo gí, Mbe nìbà i!»

Jézù mâ gii ziya gí, yí gii do mítí ndâ gbolò pípiri tí nó mbe kú pì wírí-wírì, wírí-wírì nó, ta ngo tí nó mbe kú gbàngà yéngé-yèngè, yéngé-yèngè nó, máa, ndú dù ngbìì. Ndâ i tí nó bà-i-nò gii dù ngbìì gí, o gii ɾe déé.

²⁵ Bà ndâ i tí nó mâ gii cee gí, Jézù gii 'vee ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo tee njembí yo mítí ye lá tacó yè?»

Ndú giì si nje ndú nga-ngàà ta gúku, bìndi ndú giì 'bità bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «À tà nó a 'di, náa à kpétí káa ndâ ngo ta pípiri, káa ndú kú 'di có mì wó nó?»

Jézù mòkò ndâ i 'do gbí muu 'bí 'dakò

²⁶ Ndâ Jézù giì di kàpá bìndi bà gbùrùngà ndú mì pípiri nò gítí 'bí wúngbó to á 'bá mì ndâ 'bí ña 'duù náa à kù nì mítí ndú a ndâ Jèràsìni. ²⁷ Káa, à káa pòó bà tee kò Jézù mì tìto, ndú giì 'de tí ndú ta 'bí 'dakò ta 'bá mì ndú gbí gbata, ta ndâ i gbí muu wó. Ndâ i tí nò gbí muu 'dakò tí nò si yí kú nò ta só, ndú delè giì si yí kú 'vala ká ta ndi tà ndâ 'bá muu'dú ta cèè kòndi o.

²⁸ 'Dakò tí nò mà giì ñò Jézù, yí giì 'va tí wó mí kùro Jézù, kú tò kú ta kòcò wó ngéé gí yaà, máa, «Áá mì lo ta ye a yè, ndí lo Jézù, tí 'Viì-mì-Mbìrì a ngéé gbìrì? Ye kú 'deke a tí ye ji wò máa, wò waa có mítí ye lá.»

²⁹ 'Dakò tí nò pìi ña wo tí nò tacó a Jézù ká mòkò i tí nò gbí muu wó nò máa, yí có 'do gbí muu wó gí. I tí nò 'va 'dakò tí nò mí to ta bà me mbè. Ta o tí nó náa à má tanga mítí wó gí nó, à kú da 'bò mítí kò wó, à delè kú ẹre 'bì wó ta kpùrù'vù ñjì wú, káa yí kú karaka ñjì wú 'do tí 'bì wó gí. Yí delè kú ki'viki gbì 'bò 'do tí kò wó gí. I tí nó má tanga gí, yí kú te yí ya tí gí gbí kángáá nga ngoò ta kpéétí wó.

³⁰ Jézù mà giì 'vee 'dakò tí nò gítí ẹrè wó, 'dakò tí nò giì 'visì có ji yí máa, «Rè ye a <Tùmèrè>.» 'Dakò tí nò 'visì ña có tí nò ji Jézù tacó a ndâ i me mbè ká kò yí. ³¹ Ndâ i tí nò gbí muu 'dakò tí nò bà-i-nò giì 'deke tí ndú ji Jézù máa, yí 'vaka ndâ

yì mí gbí gùù wu lá. ³² Ndâ kàdùrúkù ta o tí nò mèè kù zò i á ta tàgbà gú gbí to tí nò; tacó éno, ndâ i tí nò gbí muu 'dakò tí nó gii yù nambeè 'dò mì Jézù máa, yí si ndâ yì 'ví kaa ya gí gbí muu ndâ kàdùrúkù tí nò. Jézù mâ gii ùnje ji ndú gí, ³³ ndâ i tí nò gii kaa 'do gbí muu 'dakò tí nò ya gí gbí muu ndâ kàdùrúkù tí nò gí, ndâ kàdùrúkù tí nò gii kaa ta ngèlè ta ndâ i tí nò gbí muu ndú ya gí bà oloko gí tà ngo 'do tì njà gángá ngo, bìndi ndú gii mii ta ngo gí.

³⁴ Ndâ mbe gbà ndâ kàdùrúkù tí nò nò mâ gii òò òò i tí nò mbe bàkà tí mítí ndâ kàdùrúkù nò, ndú gii njè ta ngèlè ya gí bà 'dè ji ndâ 'duù gbí gbata, ta ndâ 'duù ta ndi gbí njí. ³⁵ Ndâ 'duù gii ki ya gí bà òò òò i-serè tí nò náa ndâ mbe gbà ndâ kàdùrúkù 'dè có gítí ji ndú nò. Ndú mâ gii yee kà, ndú gii 'de 'dakò tí nò náa Jézù mòkò ndâ i 'do gbí muu wó nò kù ki tí wó á kùro Jézù, tí cèè 'duù ta bongo tí wó. Bìndi nje ndâ 'duù gii 'dèè gí.

³⁶ Ndâ mbe òò ndâ i tí nó mbe bàkà tí mítí 'dakò tí nò ta ndâ i gbí muu wó nó ta ro ndú mâ gii ya gí bà dìtà ndâ i tí nò ji ndâ 'duù, ³⁷ ndâ 'duù gbí gbata mì ndâ Jèràsínì ta ndâ 'duù òò ta 'bá mì ndú ta seè gbata nó gii 'deke tí ndú ji Jézù ta gúku máa, yí njè nó 'do gbí to mì ndâ yì gí. Tacó éno, ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó gii kaa ya gí gbí gbâ, bìndi ndú gii dele ndi ndú gí tìto.

³⁸ Káa ta o tí nó si ndâ Jézù kù bàkà nó nó, 'dakò tí nò náa yí mòkò ndâ i 'do gbí muu wó nó gii ya gí mì Jézù, bìndi yí gii 'deke tí wó ji yí

máa, yí si ndâ yí 'ví ya ta ndú. Kaa Jézù giì 'dè có ji yí máa, ³⁹ «Ya gí 'bá, wàa wò 'ví ma có ña i tí nó náa Mbírì bàkà ji wò nó ji ndâ 'duù.» 'Dakò tí nó bà-i-nò giì ya gí 'bá, bìndi yí giì ma có ña i tí nó náa Jézù bàkà ji yí nó cee gbí gbata 'dáá gî.

Jézù 'vala ndâ 'bí niì ta 'bí 'vinî

⁴⁰ Jézù mâ giì dele ndi wó gí Gàliléyà, ndâ 'duù giì te wiri mítí wó ngé ndii gî, tacó ɾo ndâ 'duù ta o tí nó ká kpokèjì tí wó. ⁴¹ Mâ giì zeke'o, 'bí gbolò 'duù tí kùro ndâ mbe kù kilí mí bàndò bà ùlù Mbírì mì ndâ Jùdáyà, ta ɾè wó a Jáyìrù, giì ya gí bà zèè kò Jézù ta bà 'deke tí wó ji yí máa, ndâ yí ya ta yí gí 'bá, ⁴² wàa yí 'ví 'vala gbèe nájú yí tí 'vinî ta ndoò tí wó go muu'bi-nje só, ta sé'i tí wó, mbe kù ù káa ndi sè o mì wó.

Káa si ndâ Jáyìrù kù ya gí 'bá mì wó ta Jézù, ndâ 'duù me mbè giì tì ndú 'dee gî. ⁴³ Ta o tí nó, 'bí niì ta mbelè kù yee tí wó ta ndoò muu'bi-nje só káa yí 'de mbe 'vala yí lá, kuu gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nó. ⁴⁴ Niì tí nó mâ giì ñò Jézù, yí giì para ta kpokèjì kapí Jézù co gbí òkò tí ndâ 'duù ya gí bà zèè nje bòngò tí Jézù. Bìndi mbelè tí nó mbe kù yee tí wó nó ngé giì ɾò tíyò gî. ⁴⁵ Káa Jézù giì 'vee ndâ 'duù máa, «A 'di ká gbala ye?»

Káa ndâ 'duù 'dáá gî giì o gî. Bìndi Piyétòrò giì 'dè có ji Jézù máa, «Mbe niìbà i, a ndâ 'duù tí nó mbe tì 'dee wò kìgìrìgì gî nó ká kù kpoko wò.»

⁴⁶ Káa Jézù giì 'visì có gí tàkò cò mì Piyétòrò nó máa, «'Duù gbala ye gî. Ye ñò ni 'do tí bà co wotí 'do gbí diì ye.»

⁴⁷ Nii tí nò mâ giì nò ni gî máa, kèjì bà ndo yí 'do 'bì Jézù wálá, yí giì co ta gúku kpùrù-kpùrù-kpùrù, ya gí bà kucuku muungbó wó mí kùro Jézù. Bindi yí giì yù gbí nderè bà zèè nje bòngó tí Jézù mì wó, ta bà 'vala yí ngé á bindi bà zèè nje bòngó tí Jézù mì wó, mí kùro ndâ 'duù 'dàá gí.

⁴⁸ Káa Jézù giì 'visì có ji yí máa, «Bà tee njembí lo mítí ye 'vala wò gí, nájú ye. Ya nìkì maa.»

⁴⁹ Káa si Jézù kù 'dè có ji nii tí nò, 'bí 'dakò náa à tuu yí 'do 'bá mì Jáyìrù giì 'dè có ji Jáyìrù máa, «Si bà yeeke ndi mbe nìbà i kpòò mì to. Tacó bà i tí nò kà volo gí nò.»

⁵⁰ Jézù mâ giì 'di có tí nò náa 'dakò tí nò kù 'dè ji Jáyìrù nò, Jézù giì 'dè có ji Jáyìrù máa, «Cì gúku lá. Tee káa njembí lo mítí ye, wàa yí bà a gí yaà gí.»

⁵¹ Ndâ Jézù mâ giì yee 'bá mì Jáyìrù, Jézù giì biya gí máa 'bí 'duù 'ví rì ta yì gí tàkò ku tà'i lá. Ndú giì rì gí tà'i tàkò ku ká ta ndâ Jáyìrù tí bu ku, ta nawu ku, giì je ndâ Piyétòrò, ta Jòvànì, ta Jákòmò 'do gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì wó.

⁵² Ndú giì rì ta ndú gí tà'i tàkò ku si ndâ 'duù kù mèrèkè tí ndú ta bà wa ku sè. Káa Jézù giì 'dè có ji ndâ 'duù máa, «Yo si bà wa gbí mí to. Yí cì lá, yí kù tè a rì.» ⁵³ Ndâ 'duù mâ giì 'di có tí nò, ndú giì ño Jézù ñó-ño, tacó ndú nò ni gí máa, 'viní tí nò cì gí.

⁵⁴ Káa Jézù giì zèè 'bì 'viní tí nò, bindi yí giì 'dè có ji yí máa, «A gí yaà, ndí lo 'viì.» ⁵⁵ Mâ giì zeke'o, 'viní tí nò giì 'bità bà wo woò, bindi yí

gii a ngé cónjórónjò jí yaà. Jézù bà-i-nò gii 'dè có máa, à je i-zó-zò jì yí.

⁵⁶ Nje ndâ bu 'vinî tí nò ta nawu wó gii 'dèè gítí ña i tí nò gî, káa Jézù gii 'dè có jì ndú máa, ndú 'ví 'dè có i tí nò mbe bàkà tí nò jì 'bí 'duù gbaànjé lá.

9

Jézù tuu ndâ tú mì wó muu'bi-nje só

¹ Ta o tí nò Jézù gii kili ndâ tú mì wó muu'bi-nje só náa yí ɾuka ndú 'do gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì wó nó, yí gii je wotí bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù, ta wotí bà 'vala ndâ 'duù 'do gbí ndâ nò'o jì ndú. ² Bìndi yí gii tuu ndú, máa, ndú ya jí bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba, ta bà 'vala ndâ 'duù 'do gbí ndâ nò'o. ³ Yí gii 'dè có jì ndú máa,

«Yo 'ví je 'bí i tacó bà kpolo ta tí yo muu nó lá.

Yo 'ví zèè mú kóró lá, yo 'ví le kúúkpá lá.

Yo 'ví te i-zó-zò lá, yo 'ví je gùrúsù lá.

Yo delè 'ví je vòò 'bí bòngò lá.

⁴ Yo má yee tí to, yo 'ví ɾàngà ndò lá, yo 'ví dù ká tí gbèè 'bá yee tí o bà njè nó mì yo 'do tí to tí nò.

⁵ Yo má yee tí to, káa ndâ 'duù gbí to tí nò má te wɾi mí tí yo lá, ta o tí nó náa yo má kù njè nó 'do tí to tí nò nó, yo 'ví gbì njú to, to tí nò 'do tí kò yo gî, tacó bà tùbà jì ndâ mbe to tí nò máa, a ndú ká pà vò i mì ndú gítí mɾi ndú.»

⁶ Jézù mâ gii 'dè ndâ có tí nó náa à tí nó jì ndâ mbe tala có mì wó cee gî, ndú gii njè nó ya cee

to 'dáá gî kû ma Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù, ta bà 'vala ndâ mbe nò'o ta ndi tí ndâ bándò 'dáá gî.

Muu Èródè ònòkò tí gítí Jézù gî

⁷ Èródè tí gbolò 'duù mbe kû zogo Gàlìléyà mâ gîi 'di tàwo ndâ i tí nó náa Jézù kû bàkà nó, muu wó gîi ònòkò tí gî. Tacó ndâ 'bí 'duù ta o tí nó kû 'dè có máa, a Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù ká 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó. ⁸ Ndâ 'bí 'duù máa, a Èlìjà tí nó tí ká mbe 'dòkò có mì Mbírì nó ká gî ndi wó. Káa ndâ 'bí 'duù ònòkò ndú máa, a 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ ká mbe 'dòkò có mì Mbírì ká 'vala ndi wó. ⁹ Èródè mâ gîi 'di ndâ có tí nó njúkú-njúkú nò, yí gîi 'vee tí wó ta go bà ò Jézù, máa, «Ye da miři Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù gî. Wàa 'duù tí nó ta ɾè wó kû wu éno nò 'ví dù a 'di?»

Jézù je i-zó-zò ji ndâ 'duù álifì vò

¹⁰ Ndâ tú mì Jézù gîi dele ndi ndú gî gí bà dità ndâ i tí nó náa ndú bàkà si ndú muu nó nò 'dáá gî ji yí. Bìndi Jézù gîi kaa ndú, ndú gîi ya ta ndú ta kpéetí ndú gítí 'bí to ta 'bá tí wálá seè gbata Bètìsàyída. ¹¹ Káa ndâ 'duù me mbè gîi ò bà ya ndú gî. Bìndi ndú gîi kaa ya gí tàkò ndú.

Ndâ 'duù tí nó mâ gîi yee tàkò ndú ká gî, Jézù gîi te wiři mítí ndú ta bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba ji ndú, delè ta bà 'vala ndâ mbe nò'o gbí òkò tí ndú.

¹² Ndâ mbe tala có mì Jézù muu'bì-nje só mâ gîi ò ɾi kû tá-ta, ndú gîi ɾuka bà muu ndú, bìndi ndú gîi ya gí mì wó, bìndi ndú gîi 'dè có ji yí máa, «Njè ndâ 'duù tí nó gî, wàa ndú 'ví ya gí bà

pà ndâ bándò rì, ta i-zó-zò, á ta ndi 'bá mì ndâ 'duù. Tacó ndoo kpónó tí bándò ñìnó ta 'bá tí wálá nò.»

¹³ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Káa 'dóó yo má je ní i-zó-zò tí nò ji ndú, káa yè ká tí?»

Káa ndâ mbe tala có mì Jézù gii 'visì có ji yí máa, «Áá mì ze káa ndâ kù kô vô, ta ndâ sè sósò'ô. Gbí có mì lo nò máa, ze ya gí bà sì i-zó-zò ji ña ndâ mbè 'duù tí nó?» ¹⁴ Ndâ mbe tala có mì Jézù gii 'vee yí éno tacó muu ndâ 'duù ta o tí nò 'dáá gí bà dù go álifí vô.

Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Yo 'dè có ji ndâ 'duù tí nò máa, ndú kí tí ndú to ta bà muu ndú, bà muu ndú, go ndâ 'duù zì'duù-só tí gbèe bándò.»

¹⁵ Ndâ mbe tala có mì Jézù mâ gii kí ndâ 'duù mí to, á go có tí nò náa yí 'dè ji ndú nò gí, ¹⁶ Jézù gii kaa ndâ kù kô tí nó mì ndú vô nó, ta ndâ sè tí nó sósò'ô nó, mí 'bì wó, yí gii zeke'o gí tàrì, yí gii ùlù Mbírì tacó tí ndú, bìndi yí gii kí'viki gbí ndú, bìndi yí gii kaa ji ndâ mbe tala có mì wó, máa, ndú njèè ji ndâ 'duù. ¹⁷ Ndâ 'duù gii zò i yè yí ndú 'dáá gí, bìndi ndâ mbe tala có mì Jézù gii ɾuka sè i-zó-zò mbe kpò ndú gí yeke ndâ kèè muu'bì-nje só.

Piyétòrò yù gbí Jézù máa, yí a Bìndi-Mbírì

¹⁸ Ta 'bí o gbaànjé, si Jézù kù 'deke tí wó ji Mbírì, si mì ndú ta ndâ mbe tala có mì wó muu'bì-nje só nó, yí gii 'vee ndú máa, «Yo kù 'dì 'do mì ndâ 'duù éno máa ye a 'dì?»

¹⁹ Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «Ndâ 'bí 'duù kù 'dè có éno máa, wò a Jòvànì tí mbe caka tí ndâ

'duù. Ndâ 'bí 'duù kù 'dè có máa wò a Èlìjà tí nó táánò tí mbe 'dòkò có mì Mbírì nò. Káa ndâ 'bí 'duù ñìndi ndú máa, wò a 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ ká mbe 'dòkò có mì Mbírì.»

²⁰ Káa Jézù gii 'vee ndú máa, «Káa yo? Yo ñìndi yo kù 'dè có máa ye a 'di?»

Káa Piyétòrò gii 'visì có ji yí máa, «Wò a Bìndi-Mbírì!»

²¹ Káa Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, ndú 'ví 'dè ndi có tí nò náa Piyétòrò 'dè nò ji 'bí 'duù gbaànjé lá. ²² Yí gii 'dè có ji ndú máa, «'Viì-mì-'Dakò kejì gí bà kònò a ndú tí ndâ sé'i. Ndâ kpo-'duù-'bá, ta ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì, ta ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà bà zi yí gí. Káa ta sili ta'ò bìndi ku mì wó, yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí.»

²³ Jézù gii 'dè 'bí có ji ndâ mbe tala có mì wó 'dáá gí máa, «Go bà dù tí mbe ɾu ndi ye má tí 'duù, 'duù tí nò 'ví ò-bà-mbí miɾi wó gí, yí 'ví ùnje gítí bà kònò sé'i ta ɾi 'dáá gí á muu ye, wàa yí 'ví gí gí bà ɾu ndi ye. ²⁴ Tacó 'duù ñìnó ta go bà kpolo tí 'dóó miɾi wó tí wó nó ká bà gɾi miɾi wó. Káa 'duù ñìnó mbe gɾi miɾi wó tacó tí ye nó ká bà 'de 'válá. ²⁵ 'Duù bà 'de gbí ndâ i muu to tí nó a yè, náa yí kpétí má 'de ndú 'dáá gí, bìndi yí gii gɾi miɾi wó gí? ²⁶ Ye 'dè có tí nò ji yo, tacó 'duù má kù kù nò tí bà túbà tí wó tí 'duù mì ye muu to tí nó, yí delè má kù kù nò tí ndâ có mì ye muu to tí nó kpónó, 'Viì-mì-'Dakò delè bà kù nò tí 'duù tí nò ta o tí nó náa 'Viì-mì-'Dakò bà gii tòngbaà go i mì ndâ Bu wó ta ndâ tó basìlì.

²⁷ «Káa ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, ndá 'bí 'duù 'do gbí òkò tí yo, á mbe kù rò tíyò kùro ye kpónó nó, bà nò o bà dù Mbírì tí gba muu to tí nó má kózò gî, bìndi ndú bà gî cì .»

Bà 'visi cè kózò tí Jézù

²⁸ Jézù gîi bàkà káa i go sili vô-nje ta'ô á bìndi bà 'dè nje mì ndú ta ndâ mbe tala có mì wó, bìndi yí gîi kaa ndâ Piyétòrò, ta Jòvànì, ta Jákòmò, ndú gîi ya ta ndú gí pí 'bí njà gú. ²⁹ Káa si yí kù gîi 'deke tí wó ji Mbírì, cè kózò tí gbíro wó gîi 'visi tí gî. Ndâ bongo tí wó gîi dù kù tòngbaà ñàlì-ñàlì, 'bù'úú. ³⁰ Ndâ mbe tala có mì Jézù mbe ko yí ya tí gí pí gú nó mâ gîi zeke'o, ndú gîi nò ndâ Jézù kù 'dè nje ta ndâ 'bí 'dakò sósò'ò. Ndâ 'dakò tí nò a ndâ Mòze ta Èlìjà ³¹ ká co gí gbí ngba'o kù 'dè nje ta ndâ Jézù gítí o bà gîi cì yí mí Jèrùzàlémè go có tí nó náa Mbírì 'dè sàà gî.

³² Ndâ Piyétòrò ta ndâ ka wó ta o tí nò a ku ta rì, káa ndú gîi te kpo muu kù zeke ngba ndâ 'dakò tí nó sósò'ò mbe kù rò tíyò á mì ndú ta ndâ Jézù nò. ³³ Káa si ndâ 'dakò tí nò kù gîi njè nó 'do mì Jézù, Piyétòrò gîi 'dè có ji Jézù má, «Bà dù ndoo bà-i-nó a cèe tó có, Mbe nìbà i. Si ze 'ví tò ndâ ndùúrù ta'ô mí bà-i-nò, gbaànjé á ji wó, gbaànjé ji Mòze, wàa gbaànjé ji Èlìjà.» Piyétòrò 'dè có tí nò tacó yí nò 'dóó có bà 'dé-'dè mì wó lá.

³⁴ Káa si Piyétòrò kù 'dè có tí nò, ndú mâ gîi zeke'o, yùkúú, kùlù mù yiiga muu ndú gî. Kùlù mù tí nò gîi te a gúku mítí ndú. ³⁵ Ndú bà-i-nò gîi dù kù 'di kòcò 'duù kù 'dè có gbí kùlù mù tí nó máa, «Ìjìnó a 'Vii mì ye, tí bà njembí ye; yo

'di có mì wó!» ³⁶ Ndú mâ giì zeke'o bìndi bà kaṛa kòcò 'duù tí nò, ndú giì nò káa Jézù ta kpéétí wó.

Ndâ mbe tala có mì Jézù giì nè nje ndú gí tàkò i tí nò mbe bàkà tí nò go bà nè nje ndâ 'duù gí tàkò i mbe bàkà tí gbí gâzâ.

Jézù mòkò i 'do gbí muu 'bí 'viì

³⁷ Si ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó ta'ô mbe ko yí ya tí gí pí gú nó kû giì dele ndi ndú gí tàgbà gú ta 'bí yé, ndú giì 'dè tí ndú ta ndâ 'duù me mbè mbe kú kaa ya gí kùro ndú. ³⁸ 'Bí 'dakò 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe tì bìnjì nò giì dù ká to nò giì ja kú mí to máa, «Ye kú 'deke a tí ye ji wò máa, wò nò yê ɾo 'viì mì ye. Nò yê ɾo gbèè 'viì mì ye, Mbe nìbà i! ³⁹ I tí nò gbí muu wó nò má a gî, yí kú ja kú mí to, bìndi yí giì 'va yí kàngàràngà mí to, pù kú giì gí 'do gbí nje wó tükù-tükù gí to; i tí nò kú 'va yí ta o 'dáá gî, bà dò 'bì 'do tí wó á mì i tí nò delè me kpoò. ⁴⁰ Ye 'deke tí ye ji ndâ 'bí mbe tala có mì lo máa, ndú mòkò i tí nò 'do gbí muu wó gî, káa à giì kpò ndú gî.»

⁴¹ Káa Jézù giì 'visì có gí tàkò có mì 'dakò tí nò máa, «Ákoo ndí yo ndâ mbe ngbútù mbe tee njembí mítí Mbíri lá. Yo bà lè mí tà ɾo ye a ngaṛànga? Ndoò bà dù ta ndoo ye tí o ngàyi? Gí ta 'viì tí nò mì lo nò gí bà-i-nô.»

⁴² Si 'dakò tí nò kú giì ya ta 'viì mì wó ta i-gbí-muu wó nò ji Jézù, i tí nò giì tanga mítí 'viì tí nò, yí giì 'va yí mí to, bìndi yí giì aanga yí jègè'dèè gî. Káa Jézù giì do mítí i tí nò, bìndi yí giì mòkò yí 'do gbí muu 'viì tí nò gî. Bìndi yí giì je yí ji bu wó. ⁴³ Ndâ 'duù mâ giì nò i tí nò náa Jézù bàkà

nò, nje ndú 'dáá gî giì 'dèè gítí ña wotí mì Mbírì nò gî.

Bà só bà 'dè có mì Jézù gítí bà cì yí

Káa si muu ndâ 'duù ká jé kû ẹre tí gítí ndâ i tí nó 'dáá gî náa Jézù ta o tí nó kû bàkà nó, yí giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, ⁴⁴ «Yo si có tí nó náa ye kû 'dè nó 'ví ya gí gbí tù yo, tacó àà kèjì gí bà cu gòmbò tí 'Vii-mì-'Dakò ji ndâ 'dakò.»
⁴⁵ Káa bà 'di gbí có tí nó giì kpò ndâ mbe tala có mì Jézù gî, tacó à nguù gbí 'do tí ndú gî. Káa gúku bà 'vee yí gítí gbí delè giì zèè nje ndú gî.

Gbolò 'duù mbe ndii ndâ 'bí ka wó 'dáá gí a 'di?

⁴⁶ Kponje giì tanga gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì Jézù máa, gbolò 'duù mbe ndii ndâ 'bí ka wó gbí òkò tí ndâ yí 'dáá gí a 'di wè? ⁴⁷ Káa Jézù giì 'di gbí ña bà koṛo có mì ndú nò gî. Tacó éno, yí giì je 'bí lambu 'vii ki mí ẹgbà tí wó, ⁴⁸ bìndi yí giì 'dè có ji ndú máa, «'Duù mbe te wiṛi á mítí 'vii tí nó ta ẹre ye, yí te wiṛi tí nó a i mítí ye, káa 'duù mbe te wiṛi mítí ye, yí te wiṛi tí nó a i mítí mbe tuu ye, tacó 'duù ñinó tí táágbà 'duù gbí òkò tí yo 'dáá gí nó, a gbolò 'duù gbí òkò tí yo 'dáá gí.»

'Duù ñinó ta wò có mì wó ta wò wálá nó, a 'duù mì lo

⁴⁹ Jòvànì giì 'dè có ji Jézù máa, «Ze ñò 'bí 'dakò kû mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta ẹre mì lo, káa ze giì rò yí á 'do tí gî, Mbe tí ze, tacó yí me 'duù mì ndoo lá.»

⁵⁰ Káa Jézù gii 'visì có ji Jòvànì máa, «Yo rò yí 'do tí lá; tacó 'duù ònó ta wò có mì wó ta wò wálá nó, a 'duù mì lo.»

Ndâ 'duù gbí to Sàmáryà biya bà te wiři mítí Jézù gí

⁵¹ Kùro o bà ya Jézù gí gbíri má gii dooko gí, yí gii bàkà nó kú ya gí Jèrùzàlémè. ⁵² Káa yí gii tuu ndâ tú mì wó ya gítí 'bí to Sàmáryà, gí bà 'viindi i ù ta ndi wó. ⁵³ Káa ndâ 'duù gbí to tí nò gii biya bà bàkà wiři ù ta ndi wó gí, tacó yí zèè ta o tí nò a kpokèjì Jèrùzàlémè. ⁵⁴ Ndâ tú mì wó, ndâ Jákòmò ta Jòvànì, má gii ònò éno, ndú gii 'vee yí máa, «Ze tè'é tí wu 'do gbíri gí bà mì ndú gí, Mbe tí ze?»

⁵⁵ Káa Jézù gii 'visì tí wó, yí gii do mítí ndâ Jákòmò ta Jòvànì. ⁵⁶ Bìndi ndú gii njè nó 'do gbí to tí nò ya gítí 'bí to.

Mboo tàkò bà dù tí mbe ru ndi Jézù

⁵⁷ Káa si ndú muu nó, 'bí 'dakò gii 'dè có ji Jézù máa, «Áá bà ja ye a 'do tàkò lo káa go ngo.»

⁵⁸ Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ndâ gùù mì ndâ ngámbe kuu tí . Ndâ 'bá mì ndâ nuù kuu tí . Káa bàndò bà te muu 'Viì-mì-'Dakò mítí wálá.»

⁵⁹ Yí gii 'dè có ji 'bí 'dakò máa, «Ru ndi ye.»

Káa 'dakò tí nò gii 'visì có ji yí máa, «Si ye 'ví ya gí bà duu ku bu ye má kózò gi, Mbe tí ye.»

⁶⁰ Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Si ndâ ku 'ví duu ndâ 'dóó ku mì ndú, wàa wò 'ví ya gí bà ma có bà dù Mbíri tí gba.»

⁶¹ 'Bí 'dakò bà-i-nò giì 'dè có ji Jézù máa, «Ye bà ru ndi lo, kpo 'duù. Káa si ye má ya gí bà 'vee ndâ 'duù 'bá mì ye má kózò gi.»

⁶² Káa Jézù giì 'vìsì có ji 'dakò tí nò máa, «Mbe zèè bá kâ á tà njí gî, káa yí kû zeke'o á gí ndiì bà 'vii tí mbe dù tí bòò gba mì Mbíri wálá.»

10

Jézù tuu ndâ mbe tala có mì wó 70

¹ Ta o tí nò, Mbe tí ndoo Jézù giì ruka ndâ 'bí mbe tala có mì wó zi'duù-ta'ô-nje muu'bì nje-muu'bì só, bìndi yí giì tuu ndú gí kùro, só-só-só gí gbí ndâ gbata, ta ndâ to tí nó náa yí kû koṛo có bà co wiri ya gí gbí ndú. ² Káa ta kùro o bà njè nó mì ndú, yí giì 'dè có ji ndú máa, «Ndâ i gbí njí ògbù ngé, káa muu ndâ mbe kili ndú me njí'dí. À má éno, yo 'deke tí yo ji Mbíri tí mbe njí tí nò, tacó wàa yí 'ví tuu ndâ 'bí 'duù gí bà kili ndâ i 'do gbí njí mì wó gí. ³ Yo njè nó! Ye kpónó kû tuu yo á go ndâ rómbo á gí gbí òkò tí ndâ gbôwó.

⁴ Káa yo 'ví kaa gùrúsù ta yo tacó bà sì ta i muu nó lá.

Yo 'ví le kúúkpá bà yù i lá.

Yo 'ví kaa ndâ 'bí tàrà lá.

Yo 'ví nò ta bà 'vee ndâ 'duù ta ndi tí kpokèjì lá.

⁵ Yo má yee tí 'bá, kpédélé có náa yo 'ví 'dè ji ndâ mbe 'bá tí nò 'ví dù a, <Mbíri 'ví si yo 'ví dù nìkì maa!> ⁶ 'Duù nìno ta 'dê njembí wó nó má kuu 'bá tí nò, Mbíri bà bàkà nambeè jì yí go có tí nò gbí njembí yo nò gí. Káa 'duù ta 'dê njembí wó má 'bá tí nò wálá,

Mbíri bà bàkà nambeè tí nò ta gó tí yo nò ji ndú wálá.

⁷ Yo má yee tí to, yo 'ví r̀àngà 'bá lá. Ndâ mbe 'bá má je ndâ i-zó-zò ta ngo ji yo, yo 'ví biya lá, tacó mbe nèté kù ka wu'o me sínò lá.

⁸ Yo má yee tí to, káa ndâ 'duù má te wiri mítí yo, yo 'ví zò i-wiri tí nó náa ndú bàkà ji yo nò. ⁹ Yo 'ví 'vala ndâ mbe nò'o tí bàndò tí nó náa ndâ 'duù te wiri mítí yo á tí nò. Yo 'ví 'dè có ji ndâ 'duù tí bàndò tí nó máa, <Kùro bà dù Mbíri tí gba mì yo dooko gí.>

¹⁰ Káa yo má yee tí to, káa ndâ 'duù tí to tí nò má te wiri mítí yo lá, yo 'ví co gítí kpokèjì, wàa yo 'ví gbì njú to, to tí nò 'do tí kò yo gí, bìndi yo 'ví 'dè có ji ndâ mbe to tí nò máa, ¹¹ <À kpètí káa njú to 'bá mì yo, ze gbì 'do tí kò ze mí to ji yo gí. Káa yo koṛo muu yo máa, kùro bà gí Mbíri gí bà dù tí gba mì ndâ 'duù 'dáá gí dooko gí.> ¹² Ye kù 'dè có ji yo ta kponje tí wálá, máa, Mbíri bà waa có mítí ndâ 'duù tí nò ta wotí tí ndii ñìndi ndâ 'duù gbí gbata Sòdómà gí.

¹³ «Yo tí ndâ 'duù gbí gbata Kòràzínì, ta ndâ 'duù gbí gbata Bètisàyídà, bà nò mítí yo! Tacó ye táánò má bàkà ndâ seṛè tí nó náa ye bàkà ji yo nó a i ji ndâ 'duù gbí ndâ gbata Tírò ta gbata Sídónì, o go éno ndú kpónó yù zì sùwàlì, bìndi ndú giì toṛo mbúlùwu mítí ndú tacó bà túbà máa, ndâ yì 'visì muu ndâ yì 'do tí ndâ vò i mì ndâ yì gí, sàà gí! ¹⁴ Káa a ndâ 'duù gbí ndâ gbata Tírò ta Sídónì ká bà 'de bà wo woò á có tí yo ta o bà waa có mì Mbíri mítí ndâ 'duù ta ndòngbú o. ¹⁵ Káa yo tí ndâ 'duù gbí gbata Kàpàrànáwùmù! Yo bà

oko tí yo go éno yee tàrì? Mbírì bà 'vaka yo 'do kà gí tà-'bá-gì-lá.»

¹⁶ Bìndi Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó, máa, «À má éno, 'duù má 'di có mì yo, yí 'di nò a có mì ye. 'Duù má biya yo, yí biya nò a ye. Káa 'duù má biya ye, yí biya nò a 'duù tí nó mbe tuu ye.»

Ndâ mbe tala có mì Jézù náa yí tuu ndú nó dele ndi ndú gí gí mì wó

¹⁷ Ndâ mbe tala có mì Jézù zi'duù-ta'ò-nje muu'bì nje-muu'bì só náa yí tuu ndú nó gii dele ndi ndú gí gí bà dítà ndâ i tí nó náa ndú bàkà ta ndi to nó ji yí ta líkí'o tí ndú, máa, «Ze má 'dè có kpêtí ká ji ndâ i-gbì-muu ndâ 'duù ta ɽe lo, ndú kú 'di có mì ze, Mbe nìbà il!»

¹⁸ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Ye gii nò Gba-vò-i kú 'va tí wó to 'do tàrì mélé-mèlè go bà ì mù nô. ¹⁹ Yo nò nô! Ye je wotí bà 'dò ndâ kpoo, ta ndâ sene, ta kò yo á ji yo gí. Ye delè gii je wotí bà co gbí nò ku'dì tí Gba-vò-i á ji yo gí. 'Bí i delè gí bà bàkà yo wálá. ²⁰ Kpêtí ká éno, yo 'ví dù ta líkí'o tí yo tacó náa ndâ i-gbì-muu ndâ 'duù kú cì gúku tí yo nò lá. Yo dù ta líkí'o tí yo tacó Mbírì cu ɽe yo mí gbírì gí.»

Jézù ùlù Mbírì

²¹ Ta o tí nò, Bèri-mì-Mbírì gii zèè 'bì tí Jézù mbi ta líkí'o gí. Bìndi yí gii 'bìtà bà ùlù Mbírì máa, «Ye ùlù wò tí Bu ye, tí Mbe tí ndâ tàrì ta to. Tacó wò ngùù gbí ndâ i tí nó á 'do tí ndâ mbe 'di gbí-o, ta ndâ mbe yú ɽo gí. Wò gii 'dè gbí ndú a i ji ndâ víi 'viì sínò. À éno Bu ye, tacó wò táánò

bàkà nò a bà njembí lo. ²² Bu ye kaa ndâ i 'dáá gî á mí 'bí ye tí 'Viì mì wó gî. Káa mbe nò ye tí 'Viì mì wó, ni wálá, à káa yí tí Bu ye; mbe nò yí tí Bu ye delè ni wálá, à káa ye tí 'Viì mì wó, gii je ndâ 'duù tí nó ta go bà 'dè ji ndú tí 'Viì mì wó no.»

²³ Jézù gii 'visì tí wó gítí ndâ mbe tala có mì wó, bìndi yí gii 'dè có ji ndú ta kpéetí ndú máa, «Ndâ 'duù tí nó mbe nò i tí nó náa yo kù nò nó a ndâ mbe tó pá. ²⁴ Ye kù 'dè có ji yo máa, ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri me mbè, ta ndâ kpo-kpò gba dígísèé, dù ta go bà nò i tí nó náa yo kpónó kù nò nó kpòò, káa ndú nò gbaànjé lá; ndú dù ta go bà 'di có tí nó náa yo kù 'di nó kpòò, káa ndú delè 'di lá.»

Gbolò có mì Mbíri

²⁵ Ta 'bí o gbaànjé, 'bí mbe 'di gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà gii 'vee Jézù, ta tiṛi máa, «Ye 'ví bàkà a ṛa yè, tacó wàa ye 'ví 'de ta 'válá ṛinó mbe cee lá nó?»

²⁶ Káa Jézù gii 'vee 'dakò tí nò delè máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbíri máa yè? Wò 'deke máa yè?»

²⁷ Káa 'dakò tí nò gii 'visì có ji Jézù máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, <Wò 'ví zè Mbe tí lo, tí Mbíri mì lo, nìkì ta njembí lo gbaànjé; wò 'ví zè 'bí ṛa i gbí bà 'vala wò nìkì ndii Mbíri mì lo lá, wò 'ví kili wotí mì lo 'dáá gî, ta ndâ kóró-kòṛo có mì lo 'dáá gî, ká gítí bà zè yí nìkì maa. Wò delè 'ví zè 'bí ka lo nìkì maa, á go bà zè tí lo nìkì maa mì lo.> »

28 Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Có mì lo náa wò 'dè nò 'dú. Bàkà go éno, wàa Mbíri bà je 'válá ñìnó mbe cee lá nó ji wò gí.»

Jézù lòkò'bò có gítí 'bí 'dakò tí 'duù Sàmáriyà

29 Káa 'dakò tí nó gii bàkà bà 'di gbí tàkii mì ndâ Jùdéyà mì wó ji Jézù ta bà 'vee yí máa, «Ka ye a 'di?»

30 Káa Jézù gii 'visì có ji yí gbí lòkò'bò máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò tí Jùdéyà gii njè nó 'do Jèrùzàlémè kú ya gí gbí gbata Jérìkò. Yí mâ gii yee kpokèjì, ndú gii 'de tí ndú ta ndâ mbe kùmùkù i mì ndâ 'duù. Ndâ wò 'duù tí nò gii kaa ndâ i mì wó 'dáá gí, ndú gii gbì yí dè gí mì ku, bìndi ndú gii si yí tí mē wó mítí kpokèjì. 31 'Bí bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà mbe kú ndii ta nó gii 'de 'dakò tí nò gbàrákàà tísì á tí ọo kpokèjì. Yí gii zeke yí ká zeke gí tísì kà, bìndi yí gii waa to có seè tí wó, yí gii ndii ta nó mì wó gí. 32 Bìndi bà ndii bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà nò, 'bí 'dakò tí 'duù mbe kú bàkà nèté á gbí ndùgù 'bá-Mbíri mbe gí co tí gbèe kpokèjì tí nò gii 'de 'dakò tí nò ká kuu gbàrákàà tísì á bàndò mì wó nò. Káa yí delè gii zeke káa yí gí to kà ta ọo wó, bìndi yí gii waa to có ẹ̀gbà tí wó, yí gii ndii gí.

33 «Káa 'bí 'dakò, tí 'duù Sàmáriyà mbe kú ndii ta nó, gii 'de yê tí nò náa à gbì yí nò. Yí mâ gii zeke yí gí tísì kà, yê ọo wó gii bàkà yí ngé ndii gí.

34 Bìndi yí gii yèè dè gítí wó, yí gii bàkà nèté gítí ndâ kà tí nò ta ndi tí wó nò, ta bà doo ọo ndú ta gó nèbítì, bìndi yí gii yee bàà mí ọo ndú, bìndi yí gii ẹ̀re ndú 'dáá gí. Yí gii te yí mí pí nò tí nó náa yí kú o nô. Bìndi yí gii ya ta yí gí 'bá mì 'bí

'dakò. ³⁵ Ndú gii tè rì, yé mâ gii too gî, yí gii je làmbu i ji mbe 'bá, bìn̄di yí gii 'dè có ji yí máa, <Pò yí, ye bà dele có bà-i-nò tacó bà sì có ndâ i mì lo náa wò volo gbí ndú mítí wó nò.>

³⁶ «À má éno, tó kaà kpónó a 'di á 'do gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nó ta'ò nò?»

³⁷ Mbe 'di gbí tàkìì mì ndâ Jùdéyà tí nò gii 'visì có ji Jézù máa, «Tó kaà a 'duù tí nó tí mbe ñò yê ɾo wó nò.»

Jézù bà-i-nò gii 'visì có ji yí máa, «À má éno, ya gí 'bá, wàa wò 'ví bàkà go i mì 'duù Sàmàriyà tí nò.»

Jézù co wiɾi ya gí 'bá mì ndâ Máraàtà ta Màriyà

³⁸ Ndâ Jézù ta ndâ mbe tala có mì wó mâ gii wùùkù to yee gbí to 'bá mì ndâ 'bí niì ta ɾè wó a Máraàtà, Máraàtà gii tè'é tí Jézù gí 'bá mì ndú ta ná'vindí wó Màriyà. ³⁹ Jézù mâ gii ya gí 'bá kà, Màriyà gii ñè nó ya gí bà ki tí wó kùro Mbe tí ndoo kù 'di ndâ có tí nó náa yí kù 'dè nó, ⁴⁰ jee Máraàtà mì nje nètè kecì ta kpéetí wó. Máraàtà mâ gii ñò ña nètè tí nó mbe jee tí mí to á kùro wó nó, njembí wó gii volo gî. Yí bà-i-nò gii ñè nó ya gí mì Mbe tí ndoo, bìn̄di yí gii 'vee yí máa, «Có bà si ye mì ná'vindí ye ta kpéetí ye mí nje nètè nò á ɾo lo wálá gí, Mbe niìbà i? 'Dè có ji yí máa, yí gí gí bà konì ye!»

⁴¹ Káa Mbe tí ndoo gii 'visì có ji Máraàtà máa, «Máraàtà! Máraàtà! Njembí lo kù mù gítí ndâ i me mbè. ⁴² Káa ndâ kpóló-kpolo i gbí òkò tí ndâ i tí nó me mbè lá; à má ta bà 'dè ta yúco, à káa i gbaànjé cuki. Màriyà cu 'bì wó nò a i mítí ñinó

mbe ñikì ndii ndâ 'bí gî nô. Á má éno, àá bà je 'do tí wó wálá.»

11

'Bí mbe tala có mì Jézù 'vee yí gítí cèe kèjì bà 'deke tí 'duù jì Mbírì

¹ Ta 'bí o gbaànjé, Jézù giì ya gítí 'bí bàndò kù 'deke tí wó jì Mbírì. Yí mà giì 'deke tí wó cee gî, 'bí mbe tala có mì wó giì 'dè có jì yí, máa, «Tùbà cèe kèjì bà 'deke tí jì Mbírì jì ze go ñìndi Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù náa yí me jì ndâ mbe tala có mì wó nó gi, Mbe ñìbà i.»

² Káa Jézù giì 'visì có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo 'deke tí yo jì Mbírì éno máa, <Buù, à ùlù rẹ lo. Gí gí bà dù tí gba.

³ Je i-zó-zò jì ze ta ɾi 'dáá gî.

⁴ Si có gítí ndâ vò i mì ze mí to, tacó ze kù si có gítí ndâ vò i mì ndâ ka ze mí to. Si ze mí gbí ndâ i ñìnó mbe kù eendi ze gítí vò i lá.> »

⁵ Káa Jézù giì 'dè có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «'Bí 'duù 'do gbí òkò tí yo nò má ya gí mì kómbe wó ta kpo-gbí'o, bindi yí giì gbà njekèjì muu wó máa, yí je làmbu i-zó-zò jì yì, ⁶ wàa yì 'ví ya tí jì 'bí kómbe yì mbe gí 'do muu njà nó giì gbaaka yì si o gbooko gî nò, ⁷ káa kómbe wó nò giì 'visì có jì yí máa, <Si bà pèe mbí ye mí to, tacó ze kpò gbí njekèjì gí. Kpokèjì bà je 'bí ña i mì ye kpónó jì wò wálá, tacó ze ta ndâ 'vii mì ye kù tè ɾi.> A ña yè ká bà bàkà tí? ⁸ Ye kù 'dè có jì yo máa, 'dakò tí nò, kpètí má je i-zó-zò jì mbe

gbà njekèjì muu wó nò gítí có kómbeè tí nó á gbí òkò tí ndú ta yí nó lá, yí bà je jì yí tacó bà dò nô 'do ɾo wó gí.

⁹ «Káa ye kú 'dè có jì yo éno máa, yo yù i, wàa àá bà je i tí nò jì yo gí. Yo pà i wàa yo bà 'de i tí nò gí. Yo ku njekèjì wàa àá bà njaanga jì yo gí. ¹⁰ Tacó àá bà je i jì 'duù nìnó mbe yù i nó gí, 'duù nìnó mbe pà i nó, bà 'de i tí nò gí, à delè bà njaanga njekèjì jì 'duù nìnó mbe gbà njekèjì nó gí

¹¹ «À bu 'viì ngàyi gbí òkò tí yo ká bà je yâ-kpoo ta zì kpoo tí jì 'viì mì wó, náa 'viì má yù yâ-sè 'do tí wó? ¹² À bu 'viì ngàyi ká bà je sene jì 'viì mì wó, náa 'viì má yù pàrà ngùù 'do tí wó? ¹³ Káa ndâ vò 'duù go yo nò má ni bà je tó i jì ndâ 'viì mì yo gí, Bu yo tí nó á gbìrì nó 'ví tuu Bèrì-mì-Mbìrì jì ndâ mbe 'deke tí ndú jì yí lá?»

Ndâ Jùdèyà cu có bà toko có ta Bèlìzèbùlù míti Jézù

¹⁴ Ta o tí nò, Jézù kú mòkò 'bí i mbe ẹ̀re nje 'bí 'dakò 'do tí bà 'dè có gí 'do gbí muu wó. I tí nò mà giì co 'do gbí muu 'dakò tí nò gí, 'dakò tí nò giì 'bità bà 'dè có. Nje ndâ 'duù giì 'dèè gítí bà 'di kòcò 'dakò tí nò gí. ¹⁵ Káa ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú bà-i-nò kú giì 'dè có máa, «A Bèlìzèbùlù, tí Gba-vò-i, ká kú je wotí bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù jì yí.» ¹⁶ Ndâ 'bí 'duù nìndi ndú giì 'dè có jì yí ta tìrì máa, yí bàkà seṛè jì ndâ yì, wàa ndâ yì 'ví nò tí ni éno máa, a Mbìrì ká kú je wotí bà mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù jì yí. ¹⁷ Káa Jézù giì 'visì có jì ndú gí tàkò ɲa bà koṛo có mì ndú nò, máa, «Có mì ndâ 'duù mì gba má

toko lá, 'bá mì gba tí nò bà 'bu gî. Có mì ndâ 'duù á ñùkàtìì mì ndú delè má toko lá, 'bá tí nò bà sì tí wálá. ¹⁸ Káa Gba-vò-i má njèè gbí 'bá mì wó gî, 'bá mì wó nò bà ñò tíyò ta ña kpokèjì ngàyi, náa yo má 'dè có éno máa, ye kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta wotí mì Gba-vò-i nò? ¹⁹ Ye má kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta wotí mì Gba-vò-i, ndâ 'viì mì yo kù mòkò ndú ta wotí mì 'di? À má éno, ndoo si ndâ 'viì mì yo 'ví waa ngbàngà ji ndoo. ²⁰ Káa ye má kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù ta wotí mì Mbíri, gbí éno máa, Mbíri gí tí gba mì yo gî.

²¹ «Cèe wu 'dakò ta ndâ zì'i 'bì wó má kù ù ñègbà ndâ i mì wó, muu ndâ i mì wó nò bà ba wálá, ²² yee ká tí o tí nò náa 'bí ngbílí mbe da gbí ka wó ngbílí má ki'viki gbí bá ganda mì wó gî, yí bà gí kaa ndâ i mì wó.

²³ «Có mì 'duù má toko ta ye lá, yí a mbe jòò gbí có ta ye. 'Duù má kili i ta ye lá, kù jaaka gbí i.

Bà dele ndi vò bèri

²⁴ «À má mòkò i 'do gbí muu 'duù, i tí nò kù ya gí bà wùkù to ta ndi gbí ndâ kángáá nga ngoò, kù pà bà bàndò bà tèwo wó. Káa bà 'de bàndò bà dù yí tí má kpò yí gî, yí bà 'dè có máa, «Bà ì ngèlè gí ndiì kpò a ngo. À má éno, ye bà dele ndi ye ya gítí ká 'bá mì ye.» ²⁵ Yí má dele ndi wó ya gí bà 'de à 'viindi tà'i tí nó náa yí co 'do tí nó gî, ²⁶ yí bà dele ndi wó ya gí bà gí ta ndâ 'bí ka wó tí ndâ fùúfù mbe ndii yí gî, vò-nje só, gí gbí muu 'duù tí nò, yee tí o tí nó náa ndú volo 'duù tí nò gî.»

Cèe bà peteke tàkòcò 'duù

²⁷ Si Jézù kù 'dè ndâ có tí nò, 'bí niù giù 'dè có ta kòcò wó ngéé jí yaà 'do gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò mbe kili nò, máa, «À ùlù niù tí nó tí mbe jò wò, náa wò kpolo ta ngo kí wó nô!»

²⁸ Káa Jézù giù 'visì có jí niù tí nò máa, «À níkì a bà ùlù ndâ mbe 'di có mì Mbírì bìndi ndú giù bàkà go có tí nò, á cotí bà ùlù nawu ye.»

Serè mbe bàkà tí míí Jónà

²⁹ Jézù mà giù nò ndâ 'duù kù giù tí me mbè jèlè yí gí, yí giù 'dè có jí ndú máa, «Ndâ vò 'duù tí nó á gbí o tí nó nó kpónó kù tí nò, máa ye 'ví bàkà serè á jí ndâ yì. Káa àá bà tè ta ndú káa serè tí nó dígísèé mbe bàkà tí míí Jónà tí 'bí mbe 'dòkò có mì Mbírì nô. ³⁰ 'Viì-mì-'Dakò bà túbà jí ndâ 'duù tí nó gbí o tí nó nó máa a Mbírì ká tuu yì, jé ká go bà tuu Jónà á jí ndâ 'duù gbí gbata Nínèvà dígísèé máa a Mbírì ká tuu yì.

³¹ «Niù tí nó táánò tí gbolò gba mì ndâ 'duù tí nó ta 'bá mì ndú mbe mò jí gbí'dè nó, bà kpì ngbàngà tí ndâ 'duù tí nó gbí o tí nó nó ta o bà co Rì bà waa có wúnò. Tacó yí te nó ngé 'do tàgbarì'o gí jí bà 'di ndâ có mì gbolò gba tí nó tí Sólómòni, tí mbe 'di gbí-o nó dígísèé gí. Káa yo zeke'o gí, 'bí i mbe me gbolò ndii Sólómòni gí kpónó kuu nô. ³² Ndâ 'duù gbí gbata Nínèvà bà kpì ngbàngà tí ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nó, ta o bà co Rì bà waa có wúnò. Tacó Jónà dígísèé kò-kò ta ndâ vò i mì ndú jí ndú, bìndi ndú giù 'visì muu ndú á 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú gí. Káa 'bí i mbe me gbolò ndii Jónà gí kpónó kuu nô.

Rò 'duù a kùpò mì wó

³³ «'Bí 'duù jé mbe òlò wu mí nje kùpò, bìndi yí gii 'bu i mí ọ ngba wu tí nò gí nò, wálá. Ndá 'duù ta o 'dáá gí kù te ngba wu ká mítí bàndò ñìnó náa ndú bà ñò ta to ẹ̀gbà tí ndú. ³⁴ Rò 'duù a kùpò mì wó. I má tí ndá ọ lo wálá, ndú go áángá-aanga kùpò mbe ọ wu ká ọ́-ọ́. Gbí éno máa, sè dii lo 'dáá gí gbí ngba'o. Káa ndá ọ lo má ta ósú tí ndú, go kùpò ñìnó ta gúlúsù'o tí, náa à jè ta bà tù wu mí nje jé-jé nó, gbí éno máa, sè dii lo 'dáá gí gbí 'dí'di'o ³⁵ À má éno, yo kpolo tí yo máa wu 'ví mee 'do nje kùpò mì yo, si yo mí gbí 'dí'di'o lá. ³⁶ Ndá bà to tí lo 'dáá gí má kù tòngbaà, dii lo 'dáá gí bà ngbaṙanga to go bà ngbaṙanga to mì wu á nje kùpò.»

Jézù ci ndá mbe kpolo tí tàkì ta ndá mbe nìbà i mì ndá Jùdèyà

³⁷ Jézù mà gii cee ta có mì wó gí, 'bí mbe kpolo tí tàkì mì ndá Jùdèyà gii tè'é tí wó gítí i-zó-zò á 'bá mì wó. Káa Jézù gii 'bì ngé káa tà bà zò i á kùro bà caka 'bì wó. ³⁸ Nje mbe kpolo tí tàkì mì ndá Jùdèyà tí nò gii 'dèè ta bà ñò Jézù kù zò i kùro bà caka 'bì wó go i gbí tàkì mì ndú tí ndá Jùdèyà gí. ³⁹ Jézù mà gii ñò éno, yí gii 'dè có ji 'dakò tí nò máa, «Yo tí ndá mbe kpolo tí tàkì mì ndá Jùdèyà kpónó kù caka kapí ndá késí ngo, ta kapí ndá kùrùngbú, káa có gítí bà gbùrùngà ndá 'duù, ta bà bàkà vò i, yè gbí njembí yo gí. ⁴⁰ Ndí yo ndá ñónókó! Àá táánò me káa gbè Mbìrì tí nó mbe bàkà kapí ndá ká'i tí nò nó ká bàkà gbí ndú lá? ⁴¹ À nìkì éno máa, yo konì ndá mbe yé

ta ndâ 'bí i tí nó gbí ndâ ká'i mì yo nô. Tacó wàa ndâ i 'dáá gî 'ví dù ngbárángà'i tacó tí yo.

⁴² «Káa yo tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà bà ò mí tí yo! Yo kú njèè gbí ndâ ví kpátùyâ náa yo kili 'do gbí nǝì mì yo muu'bì, bìndi yo gii ɾuka 'do tí ndú gbaànjé-gbaànjé ji Mbíri, bìndi yo gii mò ndâ bà waa có ta yúcó, ta bà zè Mbíri nìkì maa, gí nje seè. Yo kùtàá bà gò ndâ i tí nò me ta bà mò ndâ 'bí có mì Mbíri gí nje seè lá.

⁴³ «Yo tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà bà ò mí tí yo! Tacó a tí yo a go bà ki tí yo dengece-dèngècè ta ndi pí ndâ banga mbata á tí ndâ bàndò bà kili ndâ 'duù gí bà ùlù Mbíri. Go bà te duù mí tí bà 'vee yo mì ndâ 'duù á ta ndi tí ndâ bàndò bà mà 'velè delè tí yo ngé. ⁴⁴ Yo bà ò mí tí yo! Tacó yo go ndâ muu'dú náa ndâ 'duù ò lá, bìndi ndú gii nò nó co pí ndú.»

⁴⁵ Káa 'bí mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdéyà gbaànjé gii 'visì có ji Jézù máa, «Nje zèè mù mì lo nò ɾo ze delè gí, Mbe nìbà i.»

⁴⁶ Káa Jézù gii 'visì có ji yí máa, «Yo tí ndâ mbe nìbà i bà ò mí tí yo! Tacó gbímbí ndâ 'duù wálá ji yo ta bà 'deeke du ká'i mí muu ndú. Káa yo jé gítí bà konì ndú ta bà te ndâ du ká'i tí nò nǝì dí wálá.

⁴⁷ «Yo bà ò mí tí yo! Tacó a yo ká bì ndâ muu'dú ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri tí nó náa ndâ ká gù yo ziki ndú nô. ⁴⁸ Yo 'dè ta nje yo gí, yo delè gii ùnje gítí ndâ i tí nò náa ndú bàkà nò gí, máa, a ndâ ká gù yo ká ziki ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri, káa yo gii bì ñìndi yo a ndâ muu'dú bìndi ndú. ⁴⁹ Tacó ènò, Mbíri tí Mbe 'di gbí-o gii

'dè có éno máa, «Ye bà tuu ndâ 'bí mbe 'dòkò có, ta ndâ 'bí tú mì ye, jì ndú, ndú bà waaka tàkòcò ndâ 'bí, ndú delè bà mèèkè'i tí ndâ 'bí .> ⁵⁰ Tacó éno, mbelè ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri tí nó mbe 'bità bà mì to 'do tí bà 'bità bà suu to tí nó nó 'ví dù tí 'bì yo tí ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nò. ⁵¹ Yo bà 'dè nderè bà mì ndâ tó 'duù tí nó mbe 'bità bà mì 'do tí Àbélè, yee tí Zàkàriyà tí nó náa yo zi yí mí gbí òkò ndâ bàndò bà te i-cí-ci ta 'bá-Mbíri nò. Ye kù 'dè có jì yo éno máa, kózò tí ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nó bà 'dè nderè ku ndâ 'duù tí nó 'dáá gí.

⁵² «Yo tí ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdéyà bà nò mí tí yo! Tacó yo jèjèèkè tí yo mí njekèjì mì Mbíri jì ndâ 'duù go ndâ kí á ọ mbu. Ndú bà ya gí gbí mbu wálá, káa ndú delè gítí bà si ndâ 'bí sè 'ví ya gí gbí mbu ká wálá!»

⁵³ Káa si Jézù kù gii njè nó 'do 'bá mì mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà tí nó mbe tè'é tí wó gítí i-zó-zò nò, ndâ có tí nó náa yí 'dè nò gii zèè tí ndâ mbe nìbà tàkìì, tí ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà, ngé ndii gí. Bìndi ndú gii 'bità bà pà nje wó tacó wàa yí 'ví 'dè ndâ 'bí có ònó náa à gbí njembí wó nó gí sè, ⁵⁴ tacó bà pà kpokèjì tacó bà zèè yí 'do tí ngo nje wó.

12

Jézù kpo-gbì-tà-tù ndâ mbe tala có mì wó

¹ Ta o tí nó ndâ 'duù gii tí me mbè mí mì Jézù, tí ọ ònó náa kpokèjì bà yuu kò gbí òkò tí ndú wálá. Jézù mà gii nò éno, yí gii 'bità bà kpo-gbì-tà-tù ndâ mbe tala có mì wó kpédélé'i máa, «Yo kpolo tí yo 'do tí ọ̀'̀bù mì mbe kpolo tí tàkìì mì

ndâ Jùdéyà. Ye kù nì a nambee-ṛo tí nò náa ndú kù bàkà jì ndâ 'duù. ² À wúnò bà te i 'do nje ndâ i tí nó náa à kpónó 'buku i mí nje ndú nó 'dáá gî. À delè bà 'di ndâ có tí nó kpónó tí ndâ có kóó nó gbaànjé-gbaànjé gî. ³ À má éno, à wúnò bà 'di ndâ có tí nó náa yo kpónó kù 'dè gbí 'dí'di'o nó 'dáá gî gbí ngbàà ɾi. Áá bà kò-kò ta ndâ có tí nó náa yo nè tí yo mí tà'i kù 'dè gbí kóó nó 'do pí cèléngé.

'Duù ñinó náa yo 'ví cì gúku tí wó nò

⁴ «Káa ye kù 'dè có jì yo tí ndâ kómbe ye máa, yo 'ví cì gúku tí ndâ mbe zi diì yo cuki nò lá. ⁵ Ye bà túbà tí ɳa 'duù tí nó náa yo 'ví cì gúku tí wó nó jì yo. Yo cì gúku a i tí 'duù ñinó ta wotí bà 'va lilí yo mí gbí vò bàndò á bìndi bà zi yo mì wó nò. Yo ùnje gítí có mì ye nò, yo cì gúku tí wó!

⁶ «À kù sì ndâ naṛù vô gí 'dè, me ká ta mìlímì sósò'ò cuki lá? Káa bà mbí Mbíri ò 'do tí 'bí gbaànjé lá. ⁷ Káa à kpétí káa ndâ nji se muu tí muu yo, Mbíri 'deke ndú gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî, gî. À má éno, yo cì gúku lá, tacó i gbí yo me gbolò ndii i gbí ndâ naṛù me mbè gî!

Bà ùnje gítí Jézù mí kùro ndâ 'duù

⁸ «Ye kù 'dè có jì yo ta yúco máa, 'duù má ùnje gítí ye mí kùro ndâ 'duù, 'Viì-mì-'Dakò wúnò bà ùnje gítí 'duù tí nó mí kùro ndâ basìlì mì Mbíri. ⁹ Káa 'duù má biya ye mí kùro ndâ 'duù, 'Viì-mì-'Dakò wúnò delè bà biya 'duù tí nó mí kùro ndâ basìlì mì Mbíri.

¹⁰ «Káa ye kpónó kù cì nó a yo máa, Mbíri bà je à-cee-gí jì mbe 'dè vò có gítí 'Viì-mì-'Dakò gî.

Káa Mbíri bà je à-cee-gí ji mbe 'dè vò có gítí Bèri-mì-Mbíri wálá.

¹¹ «Ndâ 'duù má kù ya ta yo gí gbí ngbàngà kùro ndâ 'duù a tí ndâ bándò bà kilí ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbíri, ta kùro ndâ mbe kù zogo ndâ Jùdèyà, ta kùro ndâ gba, njembí yo 'ví mù éno máa, yo 'ví 'dè mí kùro kà a ña có yè wè, nò lá. ¹² Tacó a Bèri-mì-Mbíri ká bà wu có tí nó náa yo 'ví 'dè nó ji yo.»

Jézù lòkò'bò có gítí bà tee njembí 'duù mítí ndâ kpo-kpò i muu to tí nò

¹³ 'Bí 'dakò gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò gii 'dè có ji Jézù máa, «Mbe nìbà i! 'Dè có ji ná'vindí ye máa, yí njèè gbí ndâ i bìndi bu ze á ji ze ta yí.»

¹⁴ Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «A 'di ká bàkà ye tí gba mbe njèè gbí ndâ i mì yo ta ná'vindí lo á ji yo, 'dakò?» ¹⁵ Bìndi yí gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nó mbe tì bìnjìi nó, máa, «Yo njaanga ro yo, wàa yo 'ví kpolo tí yo, máa, yo 'ví dù tí ndâ mbe gbolò njembí lá, tacó à me ndâ kpo-kpò i tí nó mbe yè to mì 'duù nó ká kù si yí 'ví 'vala cèè bà 'vala ndò lá.»

¹⁶ Bìndi yí gii lòkò'bò có ji ndú máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò ta ndâ i mì wó me gbolò gii da cù tí i-serè. ¹⁷ Yí gii 'bità bà koro có ta kpéetí wó máa, <Ye kpónó 'ví bàkà a ña yè? Ye 'ví 'dè bándò gítí ña serè cù tí nó kòtí 'di? ¹⁸ À nìkí éno máa, ye ki'viki ndâ coko'do-cókó'dó gálá tí nó kpónó ta ndâ i mì ye gbí ndú nó gí to, wàa ye 'ví bì ndâ 'bí wooko-wòòkò i mbe te ndâ 'bí i mì ye ta ndâ cù tí nó 'dáá gí.> ¹⁹ Bìndi yí gii dù kù koro có ta kpéetí wó máa, <Ye a mbe tó pá! Ndâ tó i ñinó ta

go ndú tí ye nó 'dáá gî kuu mì ye gítí mbè ndoò. 'Válá tacó tí ye me có lá; ye bà dùlù tí ye ta bà zò i, ta bà njù pe.»

²⁰ «Káa Mbírì gii 'dè có ji 'dakò tí nò máa, <Bèbìlì tí nó wúnó nó a bèbìlì bà cì wò, ndí lo ñónókó! À má éno, a 'di ká bà zèè ndâ i tí nó náa wò kili ndú yè to gî nó, á bìn̄di lo?> »

²¹ Jézù gii yee nje lòkó'bò mì wó máa, «Ŋìnò a ña i tí nó mbe kù 'de ndâ mbe kù kili ndâ kpo-kpò i gítí miri ndú, káa Mbírì ñò ndâ kpo-kpò i tí nò ɾo wó tí i lá nó, ká nò.»

Yo tee njembí yo mítí Mbírì

²² Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «À má éno, njembí yo 'ví si bà mù éno máa, <Ze bà zò a yè wàa ze 'ví 'vala tí?> mí to. Yo delè 'ví me kpùrù-kpùrù éno máa, <Ze 'ví yuu a yè á mí kapí kù ze?> lá. ²³ 'Válá a kpóló-kpolo i ndii i-zó-zò gî, bìn̄di ò d̄i 'duè a kpóló-kpolo i ndii ndâ bongo gî. ²⁴ Káa yo zeke káa ndâ gànà gi. Ndú ɾò n̄jí lá, ndâ gálá bà kili i delè mì ndú wálá. Káa ta ndâ ña ñìnò 'dáá gî, Mbírì kù ko ndú! Káa yo a ndâ kpóló-kpolo i có tí ndâ nuè gî. ²⁵ Káa ta ndâ kpùrù-kpùrù-zò-wúràngú mì yo nò, a 'bí 'di gbí òkò tí yo ká bà uu go sáɾo cù ndii bà uu yí náa Mbírì cu ji yí nó gí? ²⁶ Wotí bà bàkà ña làmbu ñìnò lê má tí yo wálá, njembí yo kù mù gítí sè ndâ 'bí i tacó yè?

²⁷ «Yo zeke káa ndâ 'vì ndâ làngá gi. 'Bì tí ndú tacó bà te ña banga tí nò mítí ndú ta kpéétí ndú wálá, káa ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, à kpétí káa Sólómònì tí gbolò gba dígísèé náa àá mì wó a ndâ kpo-kpò i, yí jé yuu 'bí ña bongo ta banga

tí mbe ndii ndâ 'vì ndâ lànǵá gî, nò lá. ²⁸ Káa Mbíri má te ɲa banga tí nò mítí ndâ mbíli gbí jìli, náa ndú wúnó kuu, káa à taàbé kú doo ndú ta wu, wotí bà je bongo jì yo bà kpò yí gî? Yo me ndâ 'duù mbe kú tee njembí yo mítí Mbíri kácá-kácá lá. ²⁹ À má éno, yo tee njembí yo gá'dáa mítí có bà zò i, ta bà njù pe, lá. ³⁰ Tacó a ndâ 'duù tí nò mbe ɲò cèe kpokèjì bà bàkà i jì Mbíri ni lá muu to tí nó nó ká kú si njembí ndú ká gítí bà koɾo có gítí ndâ i tí nò, káa Bu yo ɲò ɲa i tí nó mbe 'vii ta yo nó ni gî. ³¹ Yo si njembí yo gítí bà koɾo có á gítí có bà dù Mbíri tí gba, wàa a yí tí Mbíri ká bà je ndâ i tí nò jì yo.

Bà kpolo tí ndâ i ɲinó ta i gbí ndú nó á mí gbíri

³² «Yo cì gúku lá, ndâ rómbo mì ye, muu yo me mbè lá, káa tàkòcò Bu yo tí gba peteke gítí bà je 'bá mì wó jì yo gî. ³³ Yo sù ndâ i mì yo 'dáa gí 'dè, wàa yo 'ví kaa i gbí ndú 'ví konì ta ndâ mbe yè. Yo cu ɲa kúúkpá ɲinó jé mbe yaka lá nó, wàa yo 'ví kpolo tí ndâ i mì yo mí gbí ndú á mí gbíri, tí bàndò tí nó náa muu ndú bà ba tí wálá nò. Tacó ndâ mbe ngbà bà di kà wálá, ndâ sù delè kà wálá. ³⁴ Tacó njembí 'duù ta o 'dáa gî kú dù ká kácáá tí bàndò tí nó ta ndâ i mì wó tí nò.

Yo 'viindi tí yo

³⁵ «Yo rò tíyò kpècè, wàa yo 'ví dù léngé-linge kú ù ta ndi ɲa i ɲinó bà gì nò. Yo si wu 'ví mee 'do nje kùpò mì yo lá. ³⁶ Yo 'viindi tí yo, go bà 'viindi tí ndâ bòò mbe kú ù bà gì mbe tí ndú 'do bàndò bà ko niì, tacó wàa à káa pòó bà 'di wo tí wó kítíkí, ndâ yì 'ví njaanga njekèjì jì yí. ³⁷ Ndâ bòò tí nó mbe dù tí zò'o yee tí o bà gì mbe tí ndú

nó bà dù a ndâ mbe tó pá. Ye kû 'dè có ji yo ta yúcó máa, mbe tí ndâ bòò tí nò bà ki ndú mí to, bìndi yí gii kaa i-zó-zò ta 'bì wó mí kùro ndú. ³⁸ Ndâ bòò tí nò, náa mbe tí ndú má gii ta kpo-gb'í'o, bìndi yí gii 'de ndú tí zò'o nò bà dù a ndâ mbe tó pá. ³⁹ Yo koṛo muu yo máa, mbe 'bá má ñò o bà gii mbe ngbà gî, yí bà si mbe ngbà tí nò 'ví ñi gí tà'i mì wó ngé gî wálá. ⁴⁰ À má éno, yo 'viindi tí yo, tacó yo bà ñò o bà gii 'Viì-mì-'Dakò ni wálá, yí ba gbaaka yo gbááká-gbaaka.»

Ndâ tó bòò ta vò bòò

⁴¹ Piyétòrò bà-i-nò gii 'vee Jézù máa, «Wò kû lòkò'bò có tí nò a i ji ze tí ndâ mbe tala có mì lo cuki wèè, wò kû ni a ndâ 'duù 'dáá gî, Mbe ñibà i?»

⁴² Káa Mbe tí ndoo gii 'vee Piyétòrò, máa, «Tó bòò mbe kû bàkà nèté ta njembí wó gbaànjé, tí mbe 'di gbí-o náa mbe tí wó si yí tí mbe kpolo tí ndâ i-'bá mì wó 'dáá gî, wàa yí 'ví kû njèè i-zó-zò ji ndâ 'bí ka wó ta o bà zò i si yí muu nó, a 'di? ⁴³ Bòò tí nò bà dù a mbe tó pá náa mbe tí wó má gii 'do muu nó gí 'bá káa yí gii 'de yí kû bàkà nèté mì wó 'dáá gî. ⁴⁴ Ye kû 'dè có ji yo ta yúcó máa, mbe 'bá bà bàkà bòò tí nò tí mbe kpolo tí ndâ i-'bá mì wó 'dáá gî. ⁴⁵ Káa bòò tí nò má a 'bí ña 'duù mbe koṛo có máa, mbe 'bá kèjì galà wálá, bìndi yí gii 'bìtà a bà zò i, ta bà ñjù pe 'bàà, kú mèèkè ta i tí ndâ 'bí ka wó bòò ñinó náa mbe tí ndú si yí máa, yí kpolo tí ndú nó, ⁴⁶ ta ñi tí nó náa mbe tí ndú bà dele gii gí bà gbaaka yí si yí kû bàkà ña i tí nò nó, yí bà waa có mítí wó, bìndi yí

gì mò yí gí mì ndâ bòò tí nó tí ndâ mbe ngbútù mbe 'di có lá nò.

⁴⁷ «Káa bòò ònó mbe òò có tí nó gbí muu mbe tí wó nó ni gî, káa yí gî 'viindi tí wó kùro bà gî mbe tí wó gí 'bá lá, yí delè gî bàkà go có tí nò lá nó, bà òò mítí kù wó. ⁴⁸ Káa bòò ònó mbe òò có tí nó gbí muu mbe tí wó nó lá, káa yí gî bàkà i ònó mbe 'vii tí i náa à 'ví gbì yí gítí gbí-gbì nó, bà 'de làmbu bà gbì tí gî. À má je i ji 'duù tókà'i, à delè kù koṛo có máa, yí bà ko mboo i tí nò tókà'i.

Jézù njèè gbí òkò tí ndâ 'duù

⁴⁹ «Ye gî tacó bà doo to tí nó ta wu, ye kùtáa má doo gî, njembí ye 'dèè gî! ⁵⁰ Ye kèjì gí bà kònò sé'i. 'Dóó ye má kònò bà sé'i tí nò cee 'do muu ye lá, njembí ye gí bà 'dèè wálá.

⁵¹ «Yo kù koṛo có máa, ye gî a i tacó bà 'viindi gbí òkò tí ndâ 'duù á muu to tí nó? Ònò me nderè bà gî ye gí muu to tí nó ká nò lá. Ye gî a i tacó bà volo gbí òkò tí ndâ 'duù. ⁵² 'Do tí kpónó kù ya gí kùro, muu ndâ 'duù má rùkàtìi vô, ndú bà njèè gbí òkò tí ndú gî. Có mì ndâ 'bí 'duù ta'ò bà ya ta có mì ndâ 'bí 'duù ònó sósò'ò nó wálá. Có mì ndâ 'duù ònó sósò'ò nó delè bà ya gí gbí có mì ndâ ka ndú ta'ò nó wálá. ⁵³ Ndâ bu ndâ 'viì-'dakò bà loko mítí ndâ 'viì mì ndú ta vò i; ndâ 'viì-'dakò delè bà loko ká mítí ndâ bu ndú. Ndâ nawu ndâ 'viní bà volo mítí ndâ nájú ndú; ndâ 'viní delè bà volo mítí ndâ nawu ndú ta vò i. Ndâ nawu ndâ 'viì-'dakò bà volo mítí ndâ nawu ndâ 'viì mì ndú; ndâ nawu ndâ 'viì delè bà volo mítí ndâ gù ndú, nawu ndâ 'dakò mì ndú.»

⁵⁴ Jézù gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò mbe tì bìnjii nò, máa, «Yo tí ndâ Jùdáyà má nò mù kù te mò gí tàbù, yo kù 'dè có máa, mù tí nó bà bè bà nì wálá, káa à kù bàkà tí go ngo nje yo nò. ⁵⁵ Yo má nò pípiri kù pì 'do gbí'dè, yo kù 'dè có máa, gó ɾi bà dù ta ɾi tí nò ngé ndii gî. Káa có mì yo nò delè có to lá. ⁵⁶ Yo nò ɱa i tí nó á kèjì nó nì 'do tí bà zeke cè kózò tí tàɾi, ta cè kózò tí to gî, káa yo nò ɱa i tí nó mbe kù bàkà tí kpónó nó nì lá, tacó yè, ndí yo ndâ mbe tiɾi?»

Yo 'viindi gbí òkò tí yo ta ka lo mbe có

⁵⁷ «Yo koɾo muu yo wàa yo 'ví bàkà i ɱinó jáá nó lá tacó yè? ⁵⁸ Có má gbí òkò tí yo ta 'duù, káa wò nò nì tí vò i gî, bàkà wotí gítí bà mee wu 'do tí có tí nò gbí òkò tí yo ta yí nò kùɾo bà ya ta wò mì wó gí gbí ngbàngà. Tacó yí má yee ta wò á kùɾo ndâ gba gí, ndú bà je wò ji ndâ mbe kpolo tí zàà, máa, ndú nè wò mí tà'i. ⁵⁹ Ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, wò bà dù gbí zàà yee tí o tí nó náa wò sù có tí nò cee 'do muu lo gî.»

13

Yo má 'visi muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo lá, yo bà mù gí

¹ Ta o tí nò, ndâ 'bí 'duù gii 'dè có ji Jézù gítí bà ziki ndâ 'bí 'dakò tí ndâ Jùdáyà mbe 'do Gàliláyà mì Pilátò si ndú kù waa mbelè ji Mbíɾi á Jèrùzàlémè, bìnɾi mbelè ndâ 'duù tí nò náa Pilátò ziki ndú nò gii ɱònòkò tí ta mbelè ndâ nò náa ndú ci ji Mbíɾi nó. ² Káa Jézù gii 'vee ndâ 'duù tí nò máa, «Yo koɾo có máa, Pilátò ziki ndâ 'dakò tí nò tacó vò i mì ndú me gbolò ndii ndâ

vò i mì ndâ sè ndâ 'duù Gàliléyà 'dáá gî, gî? ³ À me éno lá. Káa ye kù 'dè có jì yo máa, yo má 'visì muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo lá, yo 'dáá gî bà mii gî. ⁴ Káa ndâ 'dakò tí nó muu'bi-nje vô nje-vô ta'ò náa njà su-sú 'bá mii ndú Silòwámù gbí gbata Jèrùzàlémè nó, yo koṛo có máa, ndâ 'bí 'duù ta vò i mì ndú mbe me gbolò kùṛo Mbíṛì ndii ndú á gbí gbata Jèrùzàlémè wálá? ⁵ À me éno lá! Káa yo má 'visì muu yo 'do tí ndâ vò i mì yo lá, yo bà mii go bà mii ndú nò 'dáá gî.»

Jézù lòkò'bò có gítí 'bí mû-mbiigá mbe ɾi lá

⁶ Jézù gii lòkò'bò có jì ndú máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò ta mû-mbiigá gbí njí mì wó gii ya gí bà pà yú mbiigá gbí mû tí nò, káa yí gii 'dè gbèe ɾi mbiigá gbí mû lá. ⁷ Yí bà-i-nò gii 'dè có jì mbe kù bàkà nèté gbí njí mì wó ta kpo-tàkòcò, máa, «Nò káa ɾa i tí nò gi. Nìno kponó a bà ta'ò ndoò tí bà nò ye gí bà pà yú mbiigá 'do gbí mû tí nò, káa ye jé 'de gbèe i lá. À má éno, da mû tí nò gí to. Gbí nderè bà gèè bè mì wó tii ta to gbí njí sínò wálá.»

⁸ «Káa mbe kù bàkà nèté gbí njí mì 'dakò tí nò gii 'visì có jì yí máa, «Si njí'dí kózò gi, kpo 'duù. Ye bà kili zì to mí ɾèngbó wó, wàa, ndà 'ví zeke ta ndoò gbaànjé má kózò gi. ⁹ Yí má ɾi gbí ndoò tí nó kèjì nó gí, à nìkì ma. Káa yí má ɾi lá, à 'ví da yí gí to go có mì lo nò.» »

Jézù 'vala 'bí niì ta ɾi bà wotí gbí tàkù mì ndâ Jùdèyà

¹⁰ Jézù ta o tí nò kù nìbà i jì ndâ 'duù á tí 'bí bàndò bà kili ndâ 'duù gí bà ùlù Mbíṛì, ta ɾi bà

wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà. ¹¹ Ta o tí nò, 'bí niì ta i-gbì-muu wò kuu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe kili mí bàndò bà ùlù Mbírì nò. I tí nò ñonoko niì tí nò ta ndoò muu'bi-nje vô nje-vô ta'ô. Yí gii bàkà ósú mítí niì tí nò, tí ña ñinó náa niì tí nò kú gii nò nó ká 'bùrà-'bùrà éno. ¹² Jézù mâ gii ñò niì tí nò, yí gii tè'é tí wó, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Nò'o mì lo cee gí, niì!» ¹³ Jézù gii tee 'bí wó mítí niì tí nò, bìndi ndòpí niì tí nò gii ya'va tí jáá gí. Bìndi niì tí nò gii 'bità bà ùlù Mbírì.

¹⁴ 'Bí gbolò 'duù tí kùro ndâ mbe kú kili mí bàndò bà ùlù Mbírì mâ gii ñò bà 'vala niì tí nò mì Jézù ta ñi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà, yí gii 'dè có ji ndâ 'duù ta kpo-tàkòcò máa, «À kuu tí mì ndoo a ndâ sili vô-nje gbaànjé, tí ndâ sili bà bàkà nèté. Nò'o má tí 'duù, yí 'ví gí gí bà pà yeè á gbí òkò ndâ sili tí nò, me ta ñi bà wotí gbí tàkìì lá!»

¹⁵ Káa Mbe tí ndoo gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ndí yo ndâ mbe tiñi! A 'di gbí òkò tí yo nò jé ká njaanga wú tí ndâ i-kó-ko mì wó, bìndi yí gii gbà ndú ya tí gí bà njù ngo ta ñi bà wotí gbí tàkìì mì ndâ Jùdèyà lá? ¹⁶ À má éno, ye 'ví njaanga miñi niì tí nó tí nájú Àbìráámò nó 'do 'bì vô i tí nó mbe kò yí ta ndoò muu'bi-nje vô nje-vô ta'ô nó lá wàa?»

¹⁷ Có tí nò náa Jézù 'visì ji 'dakò tí nò nò gii te a nô mí ọ ndâ mbe kú sogo yí tí Jézù. Káa líkí'o ndâ kpo-kpò i tí nò náa yí bàkà nó ká gii dù tí sè ndâ 'duù 'dáá gí.

Jézù lòkò'bò có gítí nì ndí

18 Ta o tí nò, Jézù gii 'vee ndâ 'duù máa, «Bà dù Mbířì tí gba mì ndâ 'duù go ọa yè? Ye 'ví 'vii mítí ọa yè jì yo? 19 À go nji ndí náa 'duù ọò mí gbí nji mì wó. Nji ndí tí nò gii kù tí gbolò mù náa ndâ nuù kù gèè 'bá mì gbí bè wó.»

Jézù lókò'bò có gítí rú'bù

20 Jézù gii 'vee ndâ 'duù káká'i máa, «Ye kpónó 'ví 'vii ngú ọa kèjì bà bàkà nambeè mì Mbířì ta ndâ 'duù jì yo mítí ọa yè? 21 À go nju rú'bù, náa ni kù soo mítí kpàtà pe nji'dí-nji'dí kpòò yee tí o bà nì kpàtà pe tí nò.»

Rúú njekèjì

22 Jézù gii njè nó kù ya gí Jèrùzàlémè ta bà nò ta bà gala ndâ 'duù ta ndi gbí ndâ gbata, ta ndâ to tí kpokèjì 'dáá gí. 23 Káa 'bí 'duù gii 'vee yí máa, «Muu ndâ mbe 'de 'válá bà me mbè wálá, kpo 'duù?»

Káa Jézù gii 'visì có gí tàkò 'vé mì 'duù tí nò jì ndâ 'duù, máa, 24 «Yo kili ndòngbù wotí mì yo, wàa, yo 'ví ọi gí tà'i co a i tí rúú njekèjì. Ye kù 'dè có jì yo máa, ndâ 'duù me mbè bà jòò tí ndú tacó bà ọi gí tà'i, káa ndú gí bà ọi wálá. 25 Mbe 'bá má gii a gí yaà, bìndi yí gii kisi njekèjì gí, yo bà dù á sè kù gbà njekèjì ta bà tè'é tí wó, máa, <Njaanga njekèjì jì ze, kpo 'duù!»

«Káa yí bà 'visì có jì yo máa, <Ye ọò bàndò tí nó náa yo gí 'do tí nó nì lá!»

26 «Káa yo bà-i-nò bà dù a i sè kù 'visì có jì yí máa, <Ndoò táánò zò i ta ndoo gbí gbèè ká'i gí. Ndoò delè nju ngo ta ndoo gbí gbèè kàrà ngo

gî. Wò delè táánò nò ta bà nìbà i ji ndâ 'duù gbí gbata mì ze gî, kpo 'duù!>

²⁷ «Káa yí bà 'visì có ji yo káká'i, máa, <Ye òò bándò tí nó náa yo gí 'do tí nó ni lá. Yo ya 'dáá 'do tí ye gí kázô, ndí yo ndâ vò 'duù!> ²⁸ Bìndi yo bà dù a i sè kù wa gbí ta bà 'vìì tí yo ta sé'i, kù zeke ta ndâ Àbìráámò, ta Ìzákò, ta Jàkóbè, ta ndâ 'bí mbe 'dòkò có mì Mbírì 'dáá gí gí tà'i mì Mbírì, káa à 'vaka yo gí sè gî! ²⁹ Ta o tí nò, ndâ 'duù bà gí 'do cee muu to 'dáá gí gí bà zò i ta líkí'o tí ndú 'bá mì Mbírì! ³⁰ Ta o tí nò, ndâ 'duù ònó náa ndâ 'duù muu to tí nó kpónó si ndú tí i lá nó, bà dù tí ndâ 'duù ònó náa à kù te duù mítí ndú me gbolò; bìndi ndâ 'duù ònó náa ndâ 'duù muu to tí nó kpónó kù te duù á mítí ndú nó, bà dù tí ndâ 'duù ònó ta i gbí ndú kpokoo wálá nò.»

Jézù 'deke tí ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè

³¹ Mâ gii zeke'o, ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà gii gí mì Jézù, bìndi ndú gii 'dè có ji yí, máa, «Njè nó 'do bà-i-nó gî, tacó Èródè tí gbolò gba kù po tìrì có bà zi wò.»

³² Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Yo dele ndi yo ya gí bà 'dè có ji ngàmbé tí nò, máa, ye kù mòkò ndâ i 'do gbí muu ndâ 'duù, ye delè kù 'vala ndâ mbe nò'o, gbí rì tí nó wúnó, ta taàbé, ye bà cee ta nèté mì ye a i takàcò. ³³ Kpêtí ká éno, ye bà dù a i muu nó wúnó, ta taàbé, ta takàcò, tacó bà zi mbe 'dòkò có mì Mbírì mí sè 'do gbí gbata Jèrùzàlémè me dú lá.

³⁴ «Ákoo ndâ 'duù Jèrùzàlémè! Ndâ 'duù Jèrùzàlémè! Yo kù ziki ndâ mbe 'dòkò có mì

Mbíri! Yo kù 'vaka ndâ 'duù tí nó náa Mbíri tuu ndú ji yo nó ta díí! Ye jè ta bà kili yo mí njembí ye go bà kili ndâ 'viì mí na nguù mí tà mbíri wó nó ta bà me mbè, káa yo kpò ye gí! ³⁵ 'Bá mí yo bà jì'vi mòòkò. Ye kù ci nó a yo máa, yo bà òò ye káká'i wálá, yee tí o tí nó náa yo 'dè có ta nje yo máa, <Mbíri 'ví si 'duù tí nó mbe gí ta ẹ̀ wó tí Mbíri,> nó gí.»

14

Jézù 'vala 'bí 'dakò káká'i ta ẹ̀ bà wotí gbí tàkìi mí ndâ Jùdáyà

¹ Ta 'bí ẹ̀ bà wotí gbaànjé, Jézù gii ya gí bà zò i á 'bá mí 'bí gbolò mbe kpolo tí tàkìi mí ndâ Jùdáyà. Yí mà gii yee kà, ndâ 'duù 'dáá gí gii dù kù je mbí ndú kpolo ma ká gítí wó. ² Mà gii zeke'o, 'bí 'dakò ta ndâ 'bì wó ta kò wó oko 'dáá gí gii ja tí wó gí mí Jézù. ³ Jézù mà gii òò yé ẹ̀ 'dakò tí òò, yí gii 'vee ndâ mbe 'di gbí tàkìi, ta ndâ mbe kpolo tí tàkìi mí ndâ Jùdáyà, máa, «Bà 'vala 'duù ta ẹ̀ bà wotí gbí tàkìi mí ndoo tí ndâ Jùdáyà dú? À má me dú lá, yo 'dè ji ye.»

⁴ Káa ndú gii biya bà 'visì có ji Jézù gí. Tacó éno, Jézù gii zèè 'bì 'dakò tí òò, bìndi yí gii 'vala yí gí, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, yí ya gí. ⁵ Jézù mà gii je nó ji 'dakò tí òò gí, yí gii 'vee ndâ mbe 'di gbí tàkìi, ta ndâ mbe kpolo tí tàkìi mí ndâ Jùdáyà, máa, «'Viì mí 'bí 'duù 'do gbí òkò tí yo òò, delè 'bí i-kó-ko mí wó, má 'va tí gbí guu ta ẹ̀ bà wotí gbí tàkìi mí ndoo tí ndâ Jùdáyà, yí bà ja yí gí sè wálá?» ⁶ Bà 'visì có ji Jézù káká'i gii kpò ndú gí.

Bà si tí 'duù tí i ta kpéetí wó

⁷ Jézù mà gii ñò ña bà jòò tí ndâ 'bí ka wó wiri tacó bà ki tí ndú tí ndâ bándò mì ndâ kpo-kpò 'duù gí bà zò i, yí gii lòkò'bò có ji ndú máa, ⁸ «'Duù má tè'é tí lo gí bà zò i á bándò bà kò niì, si bà có ká ngé ya gí bà ki tí lo tí bándò mì ndâ kpo-kpò 'duù ta muu lo mí to. Tacó ndâ-'bî-lá mbe 'bá tè'é tí ndâ 'bí kpo-kpò 'duù mbe ndii wó gí, gí. ⁹ Bìndi mbe 'bá bà gí gí bà 'dè có ji wò máa, <Si bándò tí nó ji kpo 'duù tí nò.> Bà a wò 'do bà-i-nò kú ya gítí bándò mì ndâ lúkúfà 'duù bà me a duù ta nò. ¹⁰ À má éno, à má tè'é tí lo gí bà i, ya gí bà ki tí lo tí bándò mì ndâ lúkúfà 'duù. Mbe 'bá má ñò máa, bándò tí nò 'vii ta wò lá, a yí ká bà gí gí bà 'dè có ji wò máa, <A gí yaà, wàa wò 'ví ya gí bándò mì ndâ ka lo kpo 'duù kà zò, kómbe ye.> Tù lo ndi bà gii uu ta o bà a wò gí yaà kú ya gítí bándò mì ndâ kpo 'duù, tacó a te duù mítí lo mí kùro ndâ 'duù tí nó 'dáá náa yo kú ki tí yo to ta ndú nó gí. ¹¹ Tacó 'duù má kú si tí wó tí i ta kpéetí wó, ndâ 'duù bà si yí tí i wálá. Káa 'duù mbe si tí wó tí i lá, ndâ 'duù bà te duù mì tí wó.»

¹² Bìndi yí gii 'dè có ji mbe 'bá tí nó náa ndú kú zò i á 'bá mì wó nó, máa, «I-zó-zò má 'bá mì lo, kili me káa ndâ kómbe lo, ta ndâ ná'vindi lo, ta ndâ nambe lo, ta ndâ ka 'bá mì lo ñinó náa áà mì ndú a i nó, tacó wàa ndú taàbé 'ví tè ta é tí lo gítí ñindi ndú nò lá. ¹³ Bàkà i-zó-zò, wàa wò 'ví kili ndâ mbe yè, ta ndâ 'duù ñinó mbe kú ìri ta to, ta ndâ mbe ku kò, ta ndâ mbe sú ro, gítí. ¹⁴ Bìndi Mbíri bà bàkà nambeè ji wò, tacó wotí bà ko mboo i-zó-zò mì lo nò ji wò tí ndâ 'duù tí

nò wálá. Mbíri bà ko mboo i-zó-zò mì lo nò ji wò ta o bà 'vala ndi ndâ mbe bàkà go có mì wó 'do gbí muu'dú ndú.»

Bà lòkó'bò gítí gbolò o bà zò i

¹⁵ 'Bí 'dakò 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò mbe kù zò i ta ndâ Jézù nó mâ gii 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò, yí gii 'visì có ji Jézù máa, «Ndâ mbe zò i 'bá mì Mbíri wúnò bà dù a ndâ mbe tó pá.»

¹⁶ Káa Jézù gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò gii ci o ji ndâ 'duù me mbè máa, ndú ya gí bà zò i 'bá mì yì. ¹⁷ O bà zò i tí nò náa yí ci nò mâ gii me tí gí, yí gii bàkà i-zó-zò me gbolò, bìndi yí gii tuu bòò mì wó, máa, yí ya gí bà 'dè có ji ndâ 'duù tí nò náa yí ma có i-zó-zò ji ndú nò, máa, à bàkà i-zó-zò cee gí.

¹⁸ «Bòò mì wó mâ gii ya gí bà 'dè có tí nò ji ndâ 'duù, ndâ 'duù 'dáá gí gii ònòkò tí ndú 'do tí bà ya gí bà zò i gí. Kpédélé 'duù tí nó náa bòò tí nò 'de yí nó loko gbí 'bá wó, máa, «Nó kpónó kuu kò ye. Ye kù ya gí bà gala 'bí ña ngú ñjì náa ye sì á kàzô. Ya gí bà 'dè có ji mbe tí lo, máa, ye biya bà gí gí tà é mì wó me bíyá-biya lá.»

¹⁹ «Bà só 'duù tí nó náa yí 'de yí nó gii 'dè tiri ji yí máa, «Kpokèjì bà ya ye ngé gí wálá, tacó ye kpónó kù ya gí bà òò nèté mì ndâ 'bí ngú mò'dú náa ye sì tacó bà ji ñjì kàzô. Delè ndi lo ya gí bà 'dè có ji mbe tí lo, máa, gùù tè kàrà di lá.»

²⁰ «Bà ta'ô 'duù gii ci yí ta tiri, máa, «Nìnò kpónó a bà ko niù mì ye gí tí gí 'bá ká nô. À da 'bò mítí kò ye gí.»

²¹ «Bòò tí nò gii dele ya gí 'bá, bìndi yí gii 'vanda ndi kòcò ndâ 'duù tí nò 'dáá gí ji mbe

tí wó. Mbe tí wó bà-i-nò giì 'visì có ji yí ta kpo-tàkòcò, máa, <Goonó ya ta ndi tí ndâ kpokèjì gbí gbata, wò má 'de ndâ mbe yê, ta ndâ mbe sú ọ, ta ndâ mbe ku kò, ta ndâ 'duù ñinó mbe ki'viki mì to gí nó, wò 'ví gí ta ndú.>

²² «Bòò tí nò giì ma ndâ ña ndâ 'duù tí nò náa mbe tí wó 'deke ji yí nò, káa ndú yè tà'i bà zò i lá. Tacó éno, yí giì 'dè có ji mbe tí wó máa, <Ye ma ndâ 'duù go có mì lo nò gí, káa ndú giì yè tà'i bà zò i lá, bu ye.>

²³ «Káa mbe tí wó giì 'visì có ji yí máa, <Ya ta ndi tí ndâ kpokèjì á sè 'do gbí gbata, wàa wò 'ví ma ndâ 'duù yee tí o tí nó náa tà'i bà zò i yè ta ndâ 'duù gí.> ²⁴ Bòò tí nò mâ giì kili ndâ 'duù yè tà'i bà zò i go kòcò mbe tí wó nò gí, mbe 'bá giì 'dè có ji ndâ 'duù tí nò, máa, <Ye kù 'dè có ji yo máa, ndâ 'duù tí nó náa ye tè'é tí ndú káa ndú biya bà gí gí nó, bà tala i-zó-zò mì ye nó wálá.> »

I tàkò bà dù tí mbe tala có mì Jézù

²⁵ Ndâ 'duù me mbè giì kaa kù ko tàkò Jézù. Yí bà-i-nò giì 'visì tí wó gí ndi, bìndi yí giì 'dè có ji ndú, máa, ²⁶ «'Duù má gí gí mì ye, káa njembí wó ká kácáá tí ndâ bu wó, ta nawu wó, ta niì mì wó, ta ndâ 'viì mì wó, ta ndâ ná'vindí wó, ta ndâ námì wó, ta miři wó, 'duù tí nò bà dù tí mbe tala có mì ye wálá. ²⁷ 'Duù má te 'dóó njèèkpè mù mì wó, wàa yí 'ví gí tí gí tàkò ye lá, 'duù tí nò bà dù tí mbe tala có mì ye wálá.

²⁸ «Tacó 'bí 'duù 'do gbí òkò tí yo kpónó má kù bàkà có bà gèè 'bá, kpédélé có gbí muu wó bà dù me bà koṛo có gítí bàndò bà 'de ndâ i-nèté gítí bà cee ta 'bá tí nò lá? ²⁹ À má éno lá, yí má duu

káa ndâ kpalà mí tà to gî, káa bà cee sè nètè gítí 'bá gii kpò yí gî, ndâ 'duù bà ño yí, ³⁰ máa, bà gèè 'bá kpò yí gî.

³¹ «À delè a gba ngàyi jé ká kù ya gí bà tè 'bí ka wó gba ta gó, náa yí má ñò ni gî máa, wotí gó mì ka wó nò ndii yí gí? ³² Yí má ñò ni éno gî, yí bà tuu tú 'do ká tí 'dú, máa, ndâ yí 'dè có tí nò gbí òkò tí ndâ yí ta yí nò 'dé-'dè. ³³ À má éno, 'bí 'duù gbí òkò tí yo mbe biya ndâ i mì wó 'dáá gí lá, bà dù tí mbe tala có mì ye wálá.

À kù yee tè zi ñinó náa gó zi cee 'do gbí gí nó gí 'dè

³⁴ «Gó zi má kù gbí mbí zi, yí a tó i. Káa bà gó ngo zi tí nò má cì cee gî, kèjì bà dele ta gó zi gí gbí tè zi tí nò káká'i wálá. ³⁵ Tè zi me i mbe zii to tacó ba rò i lá. Ndâ 'duù kù te tè zi yee ká tí vò i gí 'dè. À má éno, 'duù ñinó ta tù bà 'di có tí muu wó nó 'ví 'di có.»

15

Rómbo mbe gîri gí

¹ Ta o tí nò, ndâ mbe kù kili i-mírì me mbè, ta ndâ 'bí vo-vò Jùdéya gii kaa ya kù 'di ndâ có mì Jézù. ² Ndâ mbe kpolo tí tàkii, ta ndâ mbe nibà tàkii mì ndâ Jùdéya mâ gii ñò éno, ndú gii 'bità bà 'dè víi có ta kolòwò, máa, «'Dakò tí nò kù ñònòkò tí wó ta ndâ 'duù ñinó náa à mò ndú 'do gbí tàkii mì ndâ Jùdéya gí nô. Ndú delè kù zò i ta ndú gbí gbèe ká'i!»

³ Jézù mâ gii 'di có mì ndú nò, yí gii lòkò'bò có jì ndú, máa, ⁴ «'Bí 'duù 'do gbí òkò tí yo nò kpónó má kù gbà ndâ rómbo mì wó zi'duù-vò,

káa 'bí gbaànjé gii giri gî, yí bà jee sè mbè ndâ ñìnó kù zò i nó mí to, bìndi yí 'ví ya gí bà pà bà tí gbèe ñìnó mbe giri gî nó, yee tí o tí nó náa yí 'de yí gî nó wálá? ⁵ Yí má 'de yí gî, yí bà te yí mí pàapì wó ta líkí'o kù ya tí gí 'bá. ⁶ Ta o bà ye ta yí 'bá, yí bà kili ndâ kómbe wó, máa, <Yo gî, wàa ndoo 'ví zò i ta líkí'o, tacó 'bí rómbo mì ye kùtàà giri gî, káa ye gii 'dè yí gî!> ⁷ Ye kù 'dè có ji yo máa, ñìnò a gbèe ña i tí nó mbe kù bàkà tí á gbìrì nó ká nò. Gbèe mbe bàkà vò i muu to tí nó má 'visì muu wó 'do tí ndâ vò i mì wó gítí kpokèjì mì Mbìrì, líkí'o wó tí Mbìrì á gbìrì ndii líkí'o ndâ mbè 'duù tí nó cúú-cu-cù mbe kù co tí kpokèjì mì wó nó gî.»

Njì gírìsì gbaànjé mbe giri gî

⁸ Jézù gii 'vee ndâ 'duù máa, «Ndâ njì gírìsì muu'bì kpónó má mì niì, bìndi 'bí gbaànjé gii 'va tí to á 'do tí wó ta bèbìlì, niì tí nó bà tù ngba wu, bìndi yí gii pà ta tà'i léé gítí gbèe gírìsì mì wó nó wálá? Káa à má me tí tí i bà kaa tà'i tí nó, niì tí nó bà je kù'ò gítí gbí òkò ndâ ká'i pétékè'i, yee tí o bà 'de gbèe gírìsì tí nó wálá? ⁹ Yí má 'de gî, yí bà kili ndâ kómbe wó ta ndâ ka 'bá mì wó, bìndi ndú bà da 'dì ta líkí'o. ¹⁰ Ye kù 'dè có ji yo máa, líkí'o kù bàkà ndâ basili mì Mbìrì ta o tí nó náa 'bí mbe bàkà vò i gbaànjé má 'visì muu wó gítí kpokèjì mì Mbìrì go éno.»

'Bí 'viì tí vò mbe volo gbí i

¹¹ Jézù gii lòkò'bò 'bí có, máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò gii jò ndâ 'viì-'dakò sósò'ò. ¹² Ndú mâ gii kpolo tè tí ndâ 'dakò gî, ñìnó tí 'viì nó gii 'dè có ji bu ndú ta 'bí ɾi gbaànjé, máa,

«Je bà ndâ i mì ye á 'bá nó ji ye, bu ye.» Bu ndú bà-i-nò mâ giì njèè gbí ndâ i-'bá ji ndú go i gbí tàkìì mì ndú gî, ¹³ 'viì-'dakò tí nò giì bàkà káa làmbu sili bìndi bà njèè gbí ndâ i mì ndú, bìndi yí giì kaa bà ndâ i mì wó 'dáá gî, yí giì ya 'do 'bá mì bu wó gí gbí 'dú to. Bìndi yí giì volo gbí ndâ i tí nó vùrù-vùrù go i mì mbùrù nô.

¹⁴ «Ngo mâ giì tè á bìndi ndâ i mì wó nò gî, go giì tè to tí nò náa yí 'dòkò ta 'bá ya gítí nò tí ñìndi ku. Káa gbèe i mì wó wálá. ¹⁵ Tacó éno, yí giì kpò tí wó mítí 'bí 'dakò tí 'duù gbí to tí nò. 'Dakò tí nò giì bàkà yí tí mbe kù je i-zó-zò ji ndâ kàdùrùkù mì wó. ¹⁶ Yí gbí ndâ o tí nò má 'de i-zó-zò mì ndâ kàdùrùkù, yí bà zò gî, káa a mbe je ji yí ká wálá. ¹⁷ Yí mâ giì koṛo có kpòò, muu wó giì gí gítí wó gî. Bìndi yí giì 'dè có máa, «Ye kù cì ta go, káa yì ndâ mbe kù bàkà nèté 'bá mì bu ye kpónó gítí i-zó-zò wálá. ¹⁸ À má éno, ye bà dele ndi ye ya gí mì bu ye, wàa, ye 'ví 'dè có ji yí máa, «Ye bàkà vò i gítí Mbíri gî, ye delè bàkà vò i gítí lo gî, bu ye! ¹⁹ Ye 'vii tí mbe dù tí 'viì mì lo káká'i lá. Si ye 'ví dù tí 'bí mbe bàkà nèté mì lo gbaànjé.» >

²⁰ «'Viì-'dakò tí nò bà-i-nò giì njèe nó ya gí 'bá mì bu wó. Bu wó mâ giì nò yí 'do me 'dú kèjì, yè ɾo wó giì bàkà yí gî. Yí bà-i-nò giì a ya gí bà kunduu yí, ta bà òlò gbí tù wó. ²¹ Káa 'viì-'dakò tí nò giì 'dè có ji bu wó, máa, «Ye bàkà vò i gítí Mbíri gî, ye delè giì bàkà vò i gítí lo gî, bu ye. Ye 'vii tí mbe dù tí 'viì mì lo lá.»

²² «Káa bu wó bà-i-nò giì tè'é tí ndâ bòò mì wó, máa, «Yo gí ta banga bongo ñìnó ta ɲa wálá nó,

ta banga i-tí-sìlì-'bì, ta tà mà. > Ndâ bòò tí nò mà giì gi ta ndâ i tí nò gî, 'dakò tí nò giì zaa 'viì mì wó gî. ²³ Bindi yí giì 'dè có ji ndâ bòò mì wó, máa, <Yo ya gí bà gi ta 'bí 'viì-mò'dú ñìno ta banga diì wó nó, wàa yo 'ví bàkà ta i-zó-zò, wàa ndoo 'ví zò i ta líkí'o. ²⁴ Tacó 'viì mì ye nó táánò cì gî, káa yí kpónó 'vala ndi wó gî. Yí táánò giři gî, káa à kpónó 'de yí gî.> Ndâ bòò mì 'dakò tí nò mà giì bàkà go có mì wó nó gî, ndú giì 'bità bà zò i ta líkí'o tí ndú.

²⁵ «Ta o tí nò náa ndú kú bàkà ta ndâ i tí nò nò, kpo 'viì-'dakò mì 'dakò tí nò a i gbí njí. Yí mà giì dooko gí 'bá yí giì 'di kòcò ndâ 'duù kú cè cè, ta bà dù ru. ²⁶ Yí bà-i-nò giì tè'é tí 'bí bòò mì bu wó gbaànjé, bìnidi yí giì 'vee yí, máa, <A yè ká bàkà tí ta bindi ye 'bá tí nó?>

²⁷ «Káa 'dakò tí nò giì 'visì có ji yí, máa, <A ná'vindí lo ká dele ndi wó 'do gbí to tí nó táánò náa yí ya gítí nò. Káa bu lo giì zi 'viì-mò'dú tí nó táánò náa ndoo ko yí ta banga diì wó nó tacó bà te ta wıri mıtı wó, tacó yí dele 'do ká ta vò i tí wó wálá.>

²⁸ «Tàkòcò 'viì-'dakò tí nò bà-i-nò giì kpolo ndii muu bà ya yí gí tà'i gî. Bu wó mà giì ñò éno, yí giì có gí sè, bìnidi yí giì 'deke tí wó ji yí máa, yí ya gí tà'i. ²⁹ Káa 'viì-'dakò tí nò giì 'visì có ji bu wó, máa, <Ñò káa ña mbè ndoo tí nó náa ye kú bàkà nèté ji wò go bòò mì lo nó gi! Ye jé ta 'bí gbèe ri ndii muu ndâ có mì lo lá. Wò jé je ji ye a yè? À kpétı káa vòó rókpo 'viì-bee sínò wò jé je ji ye, tacó wàa ze 'ví 'dè ta líkí nje ta ndâ kómbe ye lá! ³⁰ Káa wò kpónó giì zì a ngbú 'viì-mò'dú ta i ká gbí wó ji 'viì mì lo mbe kaa ndâ i mì lo ya

gí bà volo gbí ndú jì ndâ vo-vò niì 'dáá gî, bìndi yí gii dele ndi wó.>

³¹ «Káa bu wó gii 'vìsì có jì yí, máa, <Ndà kù dù ta ndà 'bá ta o 'dáá gî. Ndâ i mì ye 'dáá gî a ndâ i mì lo, 'vii mì ye. ³² Ye te wiri mítí ná'vindí lo ta pétékè tàkòcò ye ká dú, tacó yí táánò cì gî, káa yí kpónó 'vala ndi wó gî; yí táánò giri gî, káa à kpónó 'de yí gî.> »

16

Vò bòò tí mbe fíli 'bì

¹ Ta o tí nò, Jézù gii 'dè có jì ndâ mbe tala có mì wó, máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò ta ndâ i mì wó me gbolò gii 'di có máa, bòò tí nó náa yí te yí tí mbe kpolo tí ndâ i mì wó nó kù volo gbí ndâ i mì wó. ² 'Dakò tí nò bà-i-nò gii tè'é tí bòò mì wó nò, bìndi yí gii 'vee yí, máa, <Ndâ có tí nó náa ndâ 'duù kù 'dè jì ye ta rẹ lo nó a yúcó? Tùbà sè ndâ i gbí gálá jì ye, tacó ye káká'i gí bà si wò 'ví dù gbí gálá mì ye wálá!>

³ «Bòò tí nò mâ gii 'di có tí nò, yí gii koṛo có gbí njembí wó, máa, <Mbe tí ye kèjì gí bà mòkò ye 'do gbí nèté gí! Ye 'ví me ta tí ye ée? Wotí bà jì njí tí ye wálá. Káa àá ọ ye a nô bà yù i. ⁴ À má éndò, ye kpónó bà bàkà 'bí ọa i 'dakò mì ye, tacó wàa yí kpétí má mò ye 'do gbí nèté gí, ye 'ví kù zò ta nje ye 'do mì ndâ 'duù tí nò.>

⁵ «Yí bà-i-nò gii tè'é tí ndâ 'duù ñìnó ta i mì mbe tí wó muu ndú nô. Bìndi yí gii 'vee kpédélé 'duù 'do gbí òkò tí ndú máa, <Àá mì mbe tí ye muu lo a ée?>

6 «Káa 'dakò tí nò gù 'visì có jì yí, máa, <Áá mì wó muu ye a ndâ còngò bàà mbâ zi'duù-vô.>

«Káa bòò tí nò gù 'visì có jì 'dakò tí nò máa, <Jaka tí ndâ mbílì tí nò náa wò táánò ki'viki tacó bà 'vii có gítí bà sù bàà tí nò nó 'do gbí wú gálà gî, wò 'ví sù sè ndú mí gbí wú ká zi'duù-sónje muu'bì cuki.>

7 «Bòò tí nò gù 'vee 'bí 'duù káká'i, máa, <Káa wò ñìndi lo, àà muu lo a ée?>

«Káa 'dakò tí nò gù 'visì có jì yí máa, <Áá muu ye a ndâ gboko cù 1,000.>

«Káa bòò tí nò gù 'visì có jì 'dakò tí nò máa, <Si mí gbí wú káa ndâ mbílì 800.>

8 «Mbe tí vò bòò tí nò gù ùlù yí gítí ña i yú ọ́o tí nò náa yí bàkà nò, tacó 'duù ta ọ́o wó mbe yú éno gbí òkò tí ndâ 'vii gbí ngba'o wálá.

9 «Tacó éno, ye kù 'dè có jì yo máa, yo bàkà nambeè jì ndâ 'duù ta ndâ i muu to tí nó, tacó wàa, bà ndâ i tí nò má da gî, Mbírì 'ví te ta wìrì mítí yo á 'bá tí nó mbe dù tí ká nò. ¹⁰ 'Duù má ni bà kpòlò tí làmbu i ta njembí wó gbaànjé gî, yí bà ni bà kpòlò tí ndâ kpo-kpò i ta njembí wó gbaànjé delè gî. Káa bà kpòlò tí làmbu i ta njembí 'duù gbaànjé má kpò yí gî, bà kpòlò tí ndâ kpo-kpò i ta njembí wó gbaànjé delè bà kpò yí gî. ¹¹ Káa bà kpòlò tí ndâ i muu to tí nó ta njembí lo gbaànjé má kpò wò gî, a 'di ká bà je ndâ i mì Mbírì jì wò, máa, wò 'ví kpòlò tí ndú? ¹² Bà kpòlò tí ndâ i mì ndâ 'bí ka lo ta njembí lo gbaànjé má kpò wò gî, a 'di ká bà je i jì wò tí 'dóó ñìndi lo?

¹³ «Gbèè bòò bà bàkà nèté jì ndâ 'duù sósò'ò ta njembí wó gbaànjé wálá. Yí má zè 'bí ñìkì maa,

yí bà zè 'bí ka wó nìkì wálá. Yí má kù te duù mítí 'bí, yí bà sì 'bí ka wó tí i wálá. Wò má kù bàkà nèté jì Mbírì ta njembí lo gbaànjé, wò bà 'de 'bí njembí tacó bà tee mítí ndâ i muu to tí nó wálá.»

Ndâ 'bí có náa Jézù 'dè ndú

¹⁴ Ndâ mbe kpolo tí tàkì mì ndâ Jùdèyà, tí ndâ mbe go ndâ i muu to tí nó, mà gii 'di có tí nó náa Jézù 'dè nò, ndú gii ño Jézù ñó-ño. ¹⁵ Káa Jézù gii 'visì có jì ndú máa, «A yo ká kù bàkà tí yo tí ndâ 'duù jáá á kùro ndâ 'duù. Káa Mbírì ñò ndâ có gbí njembí yo ni gí. Tacó ndâ i tí nó náa ndâ 'duù kù si tí ndâ kpóló-kpolo i nó me ndâ i kùro Mbírì lá.

¹⁶ «Ndâ có mì Mòze, ta ndâ có tí nó náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì cu mí gbí ndâ wáràgà mì ndú nó, bàkà nèté yee ká tí o mì Jòvànì tí mbe caka tí ndâ 'duù. Bìndi bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù Mbírì tí gba gii 'bità tí. 'Do tí o bà 'bità bà ma Banga-Ngú-Có tí nó, ndâ 'duù me mbè kù gii bàkà wotí tacó bà dù tí ña ndâ 'duù tí nó tí ndâ bòò-gba mì Mbírì. ¹⁷ Káa à peteke a bà 'bu ndâ tàrì ta to tí nó á cotí bà gírì 'bí làmbu nji có té'déé éno 'do tí có mì Mòze.

¹⁸ «'Duù má njè nìi mì wó gí, bìndi yí gii kò 'bí ngú nìi, yí kù zi a ngbà ta ngú nìi tí nó. 'Duù delè má kò nìi tí nó náa 'dakò mì wó njè yí gí nó, yí kù zi a ngbà ta yí.»

Ndâ 'bí mbe da i ta Lázàrò

¹⁹ Jézù bà-i-nò gii lòkò'bò có jì ndú, máa, «'Bí 'dakò táánò tí mbe da i kù yuu káa ndâ kpo-kpò bòngò, yí delè kù zò káa tó i 'bàà ta rì 'dáá gí.

²⁰⁻²¹ À gii te 'bí 'dakò tí mbe yê ta rẹ wó a Lázàrò,

ta ndâ kà ta ndi tí kútí wó náa ndâ bô kù là ọ ndú, mí njekèjì ndùgù mì 'dakò tí nò tí mbe da i nò, kù ù ndâ njúnjú i-zó-zò nìnó mbe kù 'vaka tí to bìndi wó ta o 'dáá gî.

²² «Lázàrò mà gii cì gî, ndâ basìlì mì Mbírì gii te yí ya tí gí rẹgbà tí Àbìráámò gbírì. 'Dakò tí nò tí mbe da i nò mà gii cì gî, a gii duu yí gî. ²³ Káa yí gii dù á tà to gbí sé'i á 'bá mì ndâ ku, bìndi yí gii ọ Àbìráámò me dú, bìndi Lázàrò kù kì tí wó to á rẹgbà tí wó. ²⁴ Bìndi yí gii tò kù ta bà 'deke tí wó jì Àbìráámò, máa, «Nò yê ọ ye, bu ye Àbìráámò. Si Lázàrò 'ví yuu sili 'bì wó gbaànjé mí gbí ngo, wàa yí 'ví si ngo tí nò á tí sili 'bì wó nò 'ví cì gí gbí nje ye, tacó bà 'dèè mè ye tacó ye gbí gbolò sé'i.»

²⁵ «Káa Àbìráámò gii 'visì có jì 'dakò tí nò, máa, «Koro muu lo, máa, wò táánò kù 'vala gbí dà, 'viì mì ye, káa gbèè tó i mbe waa to có kòtí Lázàrò wálá. Káa à kpónó kù teke'de yí bà-i-nó, káa wò kù kònò sé'i. ²⁶ Káa à me ká énnò cuki lá, cèe gbolò pù ngo njèè gbí òkò tí ndoo gî. Kpokèjì bà ya ndâ 'duù 'do mì ze kàá gí mì yo kà wálá. Kpokèjì bà gí ndâ 'duù 'do mì yo kà gí mì ze delè wálá.»

²⁷ «Káa mbe da i tí nò gii 'visì có jì Àbìráámò, máa, «À má énnò, bàkà nambeè mì lo, wò 'ví tuu Lázàrò gí gí 'bá mì bu ye, ²⁸ wàa yí 'ví 'dè có tí kpoò jì ndâ ná'vindí ye vô mbe cì lá, máa, ndú 'ví gí gí gbí bàndò mbugo tí nò náa ye kpónó kuu gbí nó lá.»

²⁹ «Káa Àbìráámò gii 'visì có jì 'dakò tí nò, máa, «Ndâ Mòze ta ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì

kuu mì ndâ ná'vindí lo kà; si ndú 'ví 'di ndâ có mì ndú.>

³⁰ «Káa 'dakò tí nó gii 'visì có ji Àbìráámò, máa, <À me éno lá, bu ye Àbìráámò. À má a vuuvuu ká co mítí ndú, ndú bà 'visì muu ndú 'do tí ndâ vò kpokèjì mì ndú gî.>

³¹ «Káa Àbìráámò gii 'visì có ji 'dakò tí nò, máa, <Ndú má biya bà 'di ndâ có mì ndâ Mòze, ta ndâ mbe 'dòkò có mì Mbířì gî, à kpétí káa ku ká 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó ká ya gí bà 'dè có ji ndú, ndâ có mì wó nò bà dù gbí tù ndú ká go cèe mòngò gbí tù bô.> »

17

Vò i kùro Mbířì

¹ Jézù gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ndâ i mbe eendi ndâ 'duù gítí bà bàkà vò i ta o 'dáá gí bà dù kuu, káa 'duù tí nó mbe kú gí ta ndú nó bà ò mí tí wó! ² À nìkì a bà ẹre du díí mítí mīřì ña 'duù tí nò, wàa à 'ví te ta yí 'va mí tà kàpá cotí bà volo muu 'bí 'viì gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ víí 'viì tí nó mì wó. ³ Káa yo 'ví kpolo tí yo, máa, 'Bí ná'vindí yo gbaànjé má bàkà i lè gî, yo 'ví 'dè gbí vò i mì wó ji yí. Vò i mì wó nò má volo tí wó gî, yo 'ví si có gítí vò i mì wó nó mí to. ⁴ Yí má co ta yo tí kpokèjì ñinó mbe lè gí ta bà vò-ñje só gbí gbèe ři, káa bindi bà bàkà ndâ vò i mì wó nò yí kú gí gí bà 'deke tí wó ji yo máa yí káká'i bà bàkà ndi ña i tí nò wálá, yo 'ví si có gítí wó mí tò.»

Bà tee njembí mítí Mbířì

⁵ Ndâ mbe tala có mì Jézù giì 'deke tí ndú ji yí máa, «Je wotí bà tee njembí ze mítí Mbírì tí kpoò ndii ñìnó náa ze kù me kpónó nó gí ji ze, Mbe tí ze.»

⁶ Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «Yo kùtàá má kù tee njembí yo mítí Mbírì kpêti ká nji'díí éno, yo má 'dè có ji 'bí gbolò mù-'belè máa, yí a ta teè wó wùkù 'do tà to, wàa yí 'ví ya gí bà ọ̀ò ndi tí wó mí tà kàpá, yí bà 'di có mì yo nó gí.

⁷ «Bòò mì 'bí 'duù gbí òkò tí yo nó kpónó má gí 'do gbí nji, má wálá 'do bà gbà ndâ rómbo, yí bà 'dè ji bòò tí nó máa, <Ndiì ngé ya gí bà zò i gí? ⁸ Có náa yí bà 'dè ji bòò tí nó bà dù me éno máa, <Caka tí lo gí wàa wò 'ví bàkà i-zó-zò ji ye, ye má zò i cee gí, wò 'ví giì ya gí bà zò ñindi lo> lálá? ⁹ Yí 'dè ñiki maa ji bòò mì wó tacó bà bàkà nèté tí nó náa yí je ji yí nó gí? ¹⁰ Yo delè ká éno. Yo má bàkà ndâ nèté tí nó náa à je ji yo nó cee gí, yo 'ví 'dè có máa, <Ze káa ndâ bòò sínò, ze kù bàkà káa ndâ nèté ñìnó náa à je ji ze nó cuki.> »

Ndâ 'bí mbe cì muu'bi

¹¹ Jézù giì ñè nó kù ya gí Jèrùzàlémè co tí wúngbó to tí nó gbí òkò tí ndâ Sàmáriyà ta Jùdéyà nò. ¹² Yí mâ giì yee 'bá mì ndâ 'bí 'duù, á gí ndii 'do gbí gbata, ndú giì 'de tí ndú ta ndâ 'bí mbe cì muu'bi. Káa ndâ mbe cì tí nó giì ọ̀ò tíyò 'do tí Jézù janga-jàngá gí ndii. ¹³ Bìndi ndú giì 'deke tí ndú ji yí ta kòcò ndú ngará gí yaà máa, «Jézù, Mbe tí ze, ọ̀ò yê ọ̀o ze!»

¹⁴ Jézù mâ giì zeke ndú, yí giì 'dè có ji ndú máa, «Yo ya gí bà túbà tí yo ji ndâ bu-Mbírì.» Káa si

ndú kpokèjì ta nó kù ya gí mì ndâ bu-Mbíri, ndú mâ giì nò cì cee 'do tí ndú 'dáá gí gí.

¹⁵⁻¹⁶ 'Bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó muu'bi náa cì cee 'do tí ndú nó, tí 'duù Sàmáriyà, mâ giì nò bà cee cì 'do tí wó, yí giì dele ndi wó jee bà ya gí mì ndâ bu-Mbíri mí to, ta bà ùlù Mbíri ta kòcò wó ngéé gí yaà. Yí mâ giì yee mì Jézù, yí giì ìrì ta muungbó wó ya gí bà zèè kò Jézù, ta bà 'dè nìkì maa ji yí.

¹⁷ Káa Jézù giì 'vee 'vé máa, «Muu ndâ 'duù tí nó náa cì cee 'do tí ndú nó kùtáá me muu'bi lá? Káa sè ndâ 'duù ñinó vô-nje ná'ò nó ngò? ¹⁸ Káa à dele gí gí bà ùlù Mbíri káa gbèe 'dakò tí nó mbe 'dó-'do tí 'duù Sàmáriyà nó tacó yè?» ¹⁹ Bìndi yí giì 'dè cò ji 'dakò tí nó máa, «A gí yaà, wàa wò 'ví ya ta nó mì lo, tacó bà tee njembí lo mítí Mbíri 'vala wò gí.»

Bà gí o bà dù Mbíri tí gba tí to tí nó

²⁰ Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà giì 'vee Jézù gítí o bà gí Mbíri gí bà zogo to tí nó. Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «'Bí i mbe túbà bà gí o tí nó náa Mbíri bà gí tí gí bà zogo to tí nó nò wálá. ²¹ 'Bí 'duù ta wotí bà 'dè có ji yo tí wó máa, <Yo nò nô! Mbíri kpónó kù zogo to tí nó, > nò bà dù wálá; 'bí 'duù delè ta wotí tí wó tacó bà 'dè có ji yo máa, <Yo nò zô! Mbíri kpónó kù zogo to tí zô, > bà dù wálá. Tacó Mbíri kpónó kù zogo to gbí òkò tí yo.»

²² Jézù mâ giì 'visì có gí tàkò 'vé mì ndâ mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà nó gí, yí giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo wúnò bà 'deke tí 'bí ñi gbaànjé 'do gbí òkò ndâ mbè sili tí nó mì 'Viì-mì-'Dakò, káa yo bà 'de wálá. ²³ Ta o tí

nò ndâ 'duù bà dù kù ònòkò muu yo máa, <Yo zeke'o zô!> <Yo zeke'o nô!> Káa yo 'ví tè jí tàkò ndâ có mì ndú nò gbaànjé lá. ²⁴ Tacó o bà gí 'Viì-mi-'Dakò bà dù go mù mbe ì gbaànjé, bindi ngba wó gù cee tàrì 'dáá gî. ²⁵ Káa yí bà kònò a sé'i ta wotí tí kpédélé'i má kózò gi. Ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nó bà biya yí 'dáá gî má kózò gi.

²⁶ «O bà gí 'Viì-mi-'Dakò wúnò bà dù ká jé go o mì Nówà dígíséé. ²⁷ Gbí o mì Nówà nò, ndâ 'duù 'dáá gî kù zò i, ndâ 'duù kù njù pe, ndâ 'dakò ta ndâ niì kù kò tí ndú, yee ká ngé tí ɾi bà o Nówà jí gbí gbâ, bìndi ngo gù mii ndâ 'duù 'dáá gî. ²⁸ O bà gí 'Viì-mi-'Dakò nò delè bà dù teke-tèkè go o mì Lótì dígíséé. Ndâ 'duù ta o tí nò kù zò i, ndâ 'duù kù njù pe, ndâ 'duù kù mà 'vélè ta bà sì i, ndâ 'duù kù rò njí, ndâ 'duù kù gèè 'bá. ²⁹ Káa ta ɾi bà njè nó mì Lótì 'do gbí gbata Sòdómà, Mbíri gù si wu, ta ndâ i mbe kù lu wu, kù nì jí to 'do tàrì gù mii ndâ 'duù gbí gbata Sòdómà 'dáá gî. ³⁰ Nìnò a ɲa i tí nó wúnò bà bàkà tí ta o bà co 'Viì-mi-'Dakò jí ɾo ɾi nô.

³¹ «Ta o tí nò, wò tí 'duù má pí 'bá, wò 'ví co jí to tacó bà ya jí bà kaa ndâ ká'i mì lo 'do tà'i lá. 'Duù ta o tí nó má gbí njí, yí 'ví dele ndi wó jí 'bá lá. ³² Yo koɾo muu yo gítí nawù Lótì! ³³ 'Duù mbe kù jè ta bà koɾo có máa 'válá mì yì a i 'bí yì, bà gɾi mɾi wó gî; káa 'duù mbe sì mɾi wó ji ku gî ká bà 'vala mɾi wó. ³⁴ Ye kù 'dè có ji yo máa, ta bèbìlì tí nò, ndâ 'duù má sósò'ò gbí gbèè kpâ-sili, áa bà je 'bí 'duù gbaànjé gî, si ka wó mí to. ³⁵ Ndâ niì má sósò'ò kù no 'vuù toko gbaànjé, áa bà je 'bí gbaànjé gî, si ka wó mí ɾo 'vuù. ³⁶ Ndâ

'dakò má sósò'ô gbí nǝí, àá bà je 'bí 'duù gbaànjé gí, si ka wó mí gbí nǝí.»

³⁷ Káa ndâ mbe tala có mì Jézù bà-i-nò gii 'vee yí máa, «Àá bà ɾuka ndâ 'duù ya tí gí kòtí 'di, Mbe tí ze?»

Káa yí gii 'vìsì có ji ndú máa, «Ndâ gálàmbá má yaà kere-kèrèè, gbí có tí nò éno máa, ku i kuu gbí to tí nò.»

18

'Bí nawù ku tí vò mbe kpácà

¹ Jézù gii lòkò'bò 'bí có ji ndâ mbe tala có mì wó tacó wàa ndú 'ví me ta kpìkì-kpìkì gítí bà 'deke tí ndú ji Mbíri lá, ² éno máa, «Ta 'bí o gbaànjé dígísèé, 'bí gba mbe cì gúku tí Mbíri lá, delè mbe si ndâ 'duù tí i lá kù 'vala gbí 'bí gbata. ³ Bìndi 'bí nawù ku ta o 'dáá gí kù ya ta ngbàngà mì wó gí kùro gba tí nò, máa, <'Dè yúco je gítí có tí nó gbí òkò tí ze ta 'duù tí nó mbe zi ye gí nó gi!»

⁴ Nii tí nò nò gí gbí ngbàngà kùro gba tí nò ta cèe kòndi o, káa gba tí nò biya bà waa có mì wó gí. Gbí ndòngbú ñinó gba tí nò gii koɾo có máa, <Ye ñò ni gí máa, gúku Mbíri tí ye wálá, delè nèté mì ye ta 'duù wálá, ⁵ káa kpácà gbí yì nii tí nó ngé ndii gí. À má éno, ye bà waa có mì wó ji yí. À má éno lá, yí bà gí kù pèè mbí ye ta o 'dáá gí.»

⁶ Mbe tí ndoo gii 'vee ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo 'di có tí nò náa gba tí nò jé mbe waa yúco lá nò 'dè nò gí? ⁷ À má éno, Mbíri bà waa yúco ji ndâ 'duù mì wó náa yí ɾuka ndú, mbe kù 'deke tí ndú ji yí ta síí gbí wálá nó wálá? Gbí

dii wó bà me a jàmànakà gítí bà konì ndú? ⁸ Ye kù 'dè có ji yo máa, yí bà waa yúcó ji ndú ta zítí tí wó. Kpétí ká éno, 'Viì-mì-'Dakò má gí wúnò, yí bà 'de ndâ 'duù mbe kù tee njembí mítí Mbírì muu to tí nó gî?»

Bà si tí 'duù tí mbe bàkà tó i kùro Mbírì

⁹ Jézù gii lòkò'bò có gítí ndâ 'duù ñinó mbe kù túbà tí ndú, máa, ndâ yì a ndâ mbe bàkà tó i, ta bà dù kù 'dè có ñónókó gítí sè ndâ 'bí 'duù nó, ¹⁰ máa, «Ta 'bí o gbaànjé ndâ 'bí 'dakò sósò'ô gii ya gí bà 'deke tí ndú ji Mbírì. 'Bí 'duù gbí òkò tí ndú gbaànjé a mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà, bìndi ka wó tí nó náa ndú ta yí nó a Jùdéyà tí mbe kù kili i-mírì mì ndâ Ròmánò. ¹¹ Ndú mâ gii yee 'bá-Mbírì gî, 'duù tí nó tí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà nó gii rò tíyò, bìndi yí gii 'deke tí wó ta kpéetí wó ji Mbírì, máa, «Ye 'dè ñikì maa ji wò tí Mbírì, tacó ye me go ndâ 'bí ña 'duù tí nó tí ndâ mbe gbolò njembí nó lá, ye me go ndâ 'bí ña 'duù tí nó tí ndâ mbe kù 'boo yúcó mì 'duù nó lá, ye delè me go ndâ 'bí ña 'duù tí nó tí ndâ mbe kù zingbà ta ndâ niì mì ndâ 'duù nó lá. Co tí ndâ ña ñinò 'dáá gî, ye me go 'dakò tí nó tí mbe kù kili i-mírì mì ndâ Ròmánò á seè tí ye nó lá. ¹² Ye kù kònò go ta sili só gbí òkò ndâ 'bí ña bà wotí ta ka wó ña bà wotí. I má dí 'bì ye, ye kù mò bà ñinò lo tí Mbírì ji wò go i gbí tàkìì mì ze tí ndâ Jùdéyà.»

¹³ «Káa 'dakò tí nó tí mbe kili i-mírì mì ndâ Ròmánò nó gii rò tíyò gàà gí ndii 'do tí mbe kpolo tí tàkìì mì ndâ Jùdéyà. Bà te muu wó gí yaà gii kpò yí gî. Bìndi yí gii kunduu 'bì wó mí njembí

kù 'deke ta tí wó jì Mbírì máa, <Áá Mbírì, ò yé ọọ ye, tacó ye a mbe bàkà vò i.>

14 «Ye kù 'dè có jì yo máa, 'dakò tí nò tí mbe kili i-mírì nó dele ndi wó gí 'bá bindi bà 'deke tí wó jì Mbírì tí 'duù ònó náa à gbí òkò tí ndú ta Mbírì a nambeè. Káa ka nó mì wó 'de tó i 'do mì Mbírì lá. Tacó 'duù ta o 'dáá gí má kù luguu tí wó ta 'vèrè, mbe si yí tí i wálá. Káa 'duù má si tí wó tí i lá, à ta o 'dáá gí kù te duù mítí wó.»

Ndâ 'duù kaa ndâ ví 'viì mì ndú ya tí jì Jézù

15 Ta o tí nò, ndâ 'bí 'duù gí kaa ndâ ví 'viì mì ndú, máa ndâ yì ya ta ndú jì Jézù, tacó wàa yí 'ví tee 'bì wó mítí ndú. Káa ndâ mbe tala có mì wó gí mòkò ndâ 'duù tí nò ta ndâ 'viì mì ndú nò gí.

16 Káa Jézù gí t'è'é tí ndâ 'duù tí nò ta ndâ 'viì mì ndú, bindi yí gí 'dè có jì ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo si ndâ ví 'viì tí nò 'ví gí gí mì ye. Yo tí ndú lá, tacó à kù dù tí ndâ bọ̀-gba mì Mbírì a ndâ 'duù go ò ndú nò. 17 Ye kù 'dè có jì yo ta yúcó máa, 'duù mbe ùnje gítí bà dù tí bọ̀-gba mì Mbírì go i mì làmbu 'viì lá, bà dù á 'bá mì Mbírì wálá.»

'Bí 'dakò ta ndâ i mì wó me gbolò

18 Ta o tí nò, 'bí 'dakò tí gbolò 'duù gí 'vee Jézù máa, «Tó Mbe òbà i, ye 'ví bàkà a ò yè, tacó wàa, ye 'ví 'de ta ò 'válá ònó mbe cee lá nó?»

19 Káa Jézù gí 'visì có jì gbolò 'duù tí nò máa, «Wò ò tó 'duù mítí ye tacó yè? Tó 'duù wálá; tó 'duù káa Mbírì cuki. 20 Wò 'di ndâ có tí nó máa, <Wò 'ví zingbà ta ò mì 'dakò lá.

Wò 'ví zì 'duù lá.

Wò 'ví zingbà i lá.

Wò 'ví 'dè 'vére gítí 'duù lá.

Wò 'ví tègàrà ndâ bu lo ta nawu lo» nó gî.»

²¹ Káa gbolò 'duù tí nò gii 'visì có ji Jézù máa, «Ye 'bìtà bà kpolo tí ndâ có tí nò 'do gbí 'vii yee tí kpónó.»

²² Jézù mâ gii 'di có tí nò náa 'dakò tí nò 'dè nò, yí gii 'visì có ji yí máa, «Sè 'bí i mbe gboo 'do mì lo gî kuu tí . Ya gí 'bá, wàa, wò 'ví sì ndâ i mì lo 'daá gí gí 'dè, wàa wò 'ví njèè ndâ i tí nó náa wò 'de gbí ndú nó ji ndâ mbe yê má gî, gbolò i 'ví dù tacó tí lo gbíri; wàa wò 'ví gí gí bà dù tí 'duù mì ye.»

²³ 'Dakò tí nò mâ gii 'di có tí nò, njembí wó gii volo gî, tacó ndâ i mì wó ògbù ngé ndii gî.

²⁴ Jézù mâ gii nò bà volo njembí 'dakò tí nò, yí bà-i-nò gii zeke 'dakò tí nò, bìndi yí gii 'dè có ji yí máa, «Bà dù ndâ mbe kpo-kpò i tí ndâ bòò-gba mì Mbíri ká kpolo gí le! ²⁵ À peteke a bà rì 'bí gbolò nò go yége nó co gbí gùù ngbàndú á cotí bà dù 'duù nìno ta ndâ i mì wó ògbù ngé nó tí bòò-gba mì Mbíri.»

²⁶ Ndâ mbe 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò bà-i-nò gii 'vee yí máa, «À má éno, a 'di ká bà 'de 'válá?»

²⁷ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Ndâ i nìno ta wotí bà bàkà ndú tí ndâ 'duù ngé gí wálá nó, wotí bà bàkà ndú kuu tí Mbíri.»

²⁸ Káa Piyétòrò gii 'visì có gí tàkò có mì Jézù nò máa, «Ìò káa ze jee ndâ 'bá mì ze mí to gí, kú ru ndi lo gí!»

²⁹ Káa Jézù gii 'visì có ji ndâ Piyétòrò máa, «Ye kú 'dè có ji yo ta yúco, máa, 'bí 'duù má jee 'bá mì wó, ta nùì mì wó, ta ndâ ná'vindi wó, ta ndâ

bu wó, ta nawu wó, ta ndâ 'viì mí wó, mí to tacó bà dù tí bòò-gba mì Mbírì, ³⁰ àá bà ko mboo ndâ i tí nó ta bà me mbè jì yí kpónó si yí kù 'vala muu to tí nó, delè wúnò ta o 'válá ñinó mbe cee lá nò.»

Bà ta'ò bà 'dè có mì Jézù gítí o bà kònò sé'i mì wó

³¹ Jézù gii kaa ndâ mbe tala có mì wó muu'bi-nje só nó 'do gbí òkò tí ndâ 'duù jí ndii, bìndi yí gii 'dè có jì ndú máa, «Ndoo kpónó kù ya jí Jèrùzàlémè, bìndi ndâ i bà bàkà tí gbaànjé-gbaànjé go ndâ có tí nó náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbírì cu mí gbí ndâ wáràgà mì ndú gítí 'Viì-mì-'Dakò nò. ³² Áá bà je yí jì ndâ tende ña 'duù. Ndâ tende ña ndâ 'duù tí nò bà ñonoko yí, ndú bà bàkà ndâ i-nò ta bà cù cù mítí wó. ³³ Ndú bà gbì yí, bìndi ndú bà zi yí gí. Káa bìndi sili ta'ò, yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí.» ³⁴ Káa bà 'di gbí ndâ có tí nó náa Jézù 'dè nò gii kpò ndâ mbe tala có mì wó gí, tacó ndú nò 'dóó i tí nò náa yí kù 'dè có jì ndú gítí nò ni lá.

Bà rì Jézù jí gbí gbata Jérìkò

³⁵ Jézù mâ gii dooko gítí gbata Jérìkò gí, yí gii 'de 'bí 'dakò tí mbe sú ọ kù ki tí wó to á seè kpokèjì kù yù i 'do tí ndâ 'duù. ³⁶ Mbe sú ọ tí nò mâ gii 'di kòcò ndâ 'duù me mbè kù ndii ta nó tí kpokèjì, yí gii 'vee nderè ndâ mbè 'duù tí nò. ³⁷ Káa ndâ 'duù gii 'visì có jì yí máa, «A Jézù tí nó mbe 'do Názàrètì nó ká kù ndii ta nó.»

³⁸ Mbe sú ọ tí nò mâ gii 'di ẹ Jézù, yí gii tè'é tí Jézù ta kòcò wó ngéé jí yaà, máa, «Jézù, 'Viì mì Dàvídè, nò yè ọ ye!» ³⁹ Káa ndâ 'duù tí nó

mbe kùrò tẹ̀ kùrò Jézù nọ̀ gii do ta yí, máa, yí dù ngbii. Káa mbe sú ọ̀rọ̀ tí nọ̀ gii biya bà 'di có mì ndá 'duù tí nọ̀ gí. Yí gii tẹ̀'ẹ̀ tí Jézù ta kòcò wó gí yaà ndii kpédélé ñinó gí, máa, «'Viì mì Dàvídè, nọ̀ yê ọ̀rọ̀ ye!»

⁴⁰ Jézù mà gii 'di bà tẹ̀'ẹ̀ tí wó mì mbe sú ọ̀rọ̀ tí nọ̀, yí gii ọ̀rọ̀ tìyò, bìndi yí gii 'dè có jì ndá 'duù máa, ndú ja yí gí tí jì yì. À mà gii ja yí ya tí jì Jézù go có tí nọ̀ náa yí 'dè nọ̀ gí, Jézù gii 'vee yí máa, ⁴¹ «Wò tẹ̀'ẹ̀ tí ye máa ye 'ví bàkà a ọ̀rọ̀ yè jì wò?»

Káa mbe sú ọ̀rọ̀ tí nọ̀ gii 'visi có jì Jézù máa, «Njaanga ndá ọ̀rọ̀ ye gí, kpo 'duù!»

⁴² Jézù bà-i-nọ̀ gii 'visi có jì mbe sú ọ̀rọ̀ tí nọ̀ máa, «Zeke'o! Bà tee njembí lo mítí Mbírì 'vala wò gí.» ⁴³ À káa pọ́o bà 'dè có tí nọ̀ mì Jézù, ndá ọ̀rọ̀ mbe sú ọ̀rọ̀ tí nọ̀ sósò'ò ngé gii njaanga tí gí. Bìndi yí gii ọ̀rọ̀ ndi Jézù ta bà ùlù Mbírì. Ndá mbe nọ̀ bà njaanga ndá ọ̀rọ̀ wó nọ̀ delè gii ùlù Mbírì tacó ọ̀rọ̀ i tí nọ̀ mbe bàkà tí nọ̀.

19

Zèkàwù tí mbe kili i-mírì

¹ Jézù mà gii ọ̀rọ̀ gí gbí gbata Jérìkò gí, ² 'bí 'dakò tí kùrò ndá mbe kili i-mírì mì ndá Rómánò, tí 'duù ta ndá i mì wó me gbolò, ta ọ̀rọ̀ wó a Zèkàwù, ³ gii bàkà wotí tacó bà nọ̀ Jézù ta ọ̀rọ̀ wó, káa à gii kpò yí gí, tacó yí me ndò, káa ndá 'duù me mbè ngé ndii gí. ⁴ Tacó éndò, yí gii ì ngèlè ya gí kùrò, yí gii 'dò gí gbí mú tí kpokèjì tí nọ̀ náa Jézù kù ndii có tí nọ̀, tacó bà cu ọ̀rọ̀ wó mítí Jézù. ⁵ Jézù mà gii gí gbúú-gbuu 'vii ta bàndò tí nọ̀ náa Zèkàwù 'dò

gí gbí mû tí nó, yí gù zeke'o gí yaà, bìndi yí gù 'dè có jì Zèkàwù máa, «Zèkàwù, có gí to! Ngo've tí lo, tacó ye wúnó a wìrì 'bá mì lo.»

⁶ Zèkàwù bà-i-nò gù có gí to 'do gbí mû 'vìrì-'vìrì, bìndi yí gù te wìrì mítí Jézù ta líkí'o tí wó. ⁷ Ndâ mbe ò Jézù tí wìrì 'bá mì Zèkàwù 'dáá gí gù 'dè kòlòwò máa, «Yí a wìrì mì mbe bàkà vò i.»

⁸ Káa Zèkàwù gù rò tíyò, bìndi yí gù 'dè có ònó gbí muu wó nó jì Mbe tí ndoo máa, «Òò nò, Mbe tí ye, ye kèjì gí bà njèè gbí ndâ i mì ye sósò'ò 'vii ká 'vii. Ye 'ví je 'bí gbaànjé jì ndâ mbe yê. Sè ònó, ye táánò má zò 've i mì 'bí 'duù gí, ye bà sì có i mì 'duù tí nò jì yí 'do tí ta ba nà'ò.»

⁹ Káa Jézù gù 'visì có jì Zèkàwù máa, «Ndâ 'duù 'bá tí nó wúnó 'vala gí, tacó 'dakò tí nó delè a 'vii mì Àbìráámò. ¹⁰ Káa 'Vii-mì-'Dakò gí a i tacó bà pà bà tí ndâ 'duù ònó mbe gíri gí nó wàa yí 'ví 'vala ndú.»

Jézù lòkò'bò có gítí bà 'de i gbí i

¹¹ Jézù gù lòkò'bò có jì ndâ 'duù tí nó mbe kù sè tù ndú tí nje tí nó náa ndú 'dè ta Zèkàwù nó, sì ndú dooko gí Jèrùzàlémè gí, káa ndâ 'duù gù kọro có máa, o bà túbà tí Mbìrì tí gba muu to tí nó me jé'dée gí. ¹² Tacó éno, Jézù gù lòkò'bò có jì ndú máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò, tí 'vii mì gbolò 'duù, gù bàkà nó tacó bà ya gí gbí 'bí to, tacó wàa à 'ví bàkà yì tí gba kà, má kózò gí, yì 'ví gù dele ndi yì gí 'bá. ¹³ Káa o kùro bà nje nó mì wó 'do 'bá, yí gù tè'é tí ndâ bòò mì

wó muu'bi, bìnḍi yí gii njèè gboko ɲa gbaànjé-gbaànjé ji ndú. Bìnḍi yí gii 'dè có ji ndú máa, <Yo ko nji ɲa tí nó yee tí o bà dele ye.>

14 «Yí mâ gii ya gî, ndâ 'duù mì wó gii ɲò ndâ 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú, bìnḍi ndú gii tuu ndú ya tí gí tàkò wó, máa, ndú ya gí bà 'dè có ji ndâ kpo 'duù tí nò mbe kú le bèrè ji yí nó, máa, <Go bà dù 'dakò tí nó tí gba mì ze tí ze wálá.> Ndâ 'duù mì wó bàkà éno tacó go bà dù yí tí gba mì ndú tí ndú wálá.

15 «'Dakò tí nò mâ gii dele gí 'bá bìnḍi bà le bèrè ji yí, yí gii tè'é tí ndâ bòò mì wó náa yí njèè nji ɲa ji ndú nó tacó bà ɲò máa, ndú bàkà a ɲa yè tí wè. 16 Yí mâ gii 'vee ndú, kpédélé 'duù gii 'dè có ji yí máa, <Ye 'de gbí gboko ɲa tí nó náa wò táánò je ji ye nó a ndâ gboko muu'bi, gba mì ye.>

17 «Gba tí nò bà-i-nò gii ùlù bòò mì wó nò máa, <Wò bàkà nèté nìkì ma, tó bòò mì ye! Wò túbà tí lo tí 'duù mbe kú bàkà nèté ta njembí lo gbaànjé mítí làmbu gboko ɲa gî. À má éno, ye bà bàkà wò tí gba mbe zèè ndâ gbata muu'bi.>

18 «'Bí bòò mì wó gii gí gí mì wó, bìnḍi yí gii 'dè có ji yí máa, <Ye yili 'do gbí gboko ɲa tí nó náa wò táánò je ji ye nó ù ta ndi lo a ndâ gboko vô, kpo 'duù.>

19 «Káa gba tí nò gii 'visì có ji bòò mì wó nò máa, <Ye bà bàkà wò tí gba mbe zèè ndâ gbata vô.>

20 «Bà ta'ò bòò mì gba tí nò gii gí gí mì wó, bìnḍi yí gii 'dè có ji yí máa, <Gboko ɲa mì lo tí nó táánò náa wò je ji ye nó kuu nô, kpo 'duù. Ye kpolo tí tacó à 'ví pìlá ù ta ndi lo mí ɾo wu.

21 Gúku lo kpò ye 'do tí bà gàà tí gî. Tacó wò a wò 'duù náa i kpêtí má me i mì lo lá, wò je gî. Wò delè a 'bí ña 'duù náa wò kpêtí má òrò ñí lá, wò kù kili i 'do gbí ñí nò.>

22 «Káa gba tí nò gii 'visi có ji bòò mì wó nò máa, <Ndí lo wò bòò! Ye bà waa có mítí lo á 'do gbí po ngo nje lo! Wò òrò ye ni tí wò 'duù mbe kù je i ñinó náa à me i mì ye lá, ye delè kù kili i ñinó náa ye òrò lá nó 'do gbí ñí. 23 Wò táánò má te gboko ña mì ye nò ji 'bí mbe ji ñí, ye kpónó dele nó gii 'de gboko tí nò jò 'bí ka wó gboko wálá gî?> 24 Gba tí nò bà-i-nò gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nó jara-jàrà tíyò nó máa, <Yo te gboko ña tí nò 'do tí wó ji 'duù tí nò ta ndâ gboko ña mì wó muu'bi nò.>

25 «Káa ndâ 'duù tí nò gii 'visi có ji gba tí nò máa, <Ndâ 'bí gboko muu'bi sàà kuu mì wó, kpo 'duù!>

26 «Káa gba tí nò gii 'visi có ji ndú máa, <Ye kù 'dè có ji yo máa, i má kuu mì 'duù, à ta o 'dáá gî kù je i ji yí, káa 'dóó i 'duù má wálá, à kpêtí mì wó káa yè wè, à kù je 'do tí wó gî. 27 Káa à má gítí ndâ 'duù ñinó mbe kù sogo ye, ta go bà dù tí ndâ bòò-gba mì ye tí ndú wálá nó, yo gí ta ndú kpónó, wàa à 'ví waaka ndú mí kùro ye bà-i-nò.>»

Bà rì Jézù gí gbí gbata Jèrùzàlémè

28 Jézù mà gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò cee gî, yí gii ñjè nó kù ya gí Jèrùzàlémè. 29 Yí mà gii dooko ta ndâ gbata Bètífáji ta Bètáníyà dè ta 'bí gú náa à kù nì mítí a Gú Mbâ gî, yí gii tuu ndâ 'bí mbe tala có mì wó sósò'ò gí kùro, 30 máa, «Yo ya gítí to tí zó náa yo zeke zò. Yo má yee kà, yo bà 'de

ngbú 'viì-kècè náa 'duù jé o yí lá á kuu gbí wú kà. Yo njaanga yí 'do gbí wú gí tí . ³¹ Káa 'duù má 'vee yo máa, yo kú njaanga yí tacó yè wè, yo 'ví 'visì có ji 'duù tí nò éno máa, «A Mbe tí ze ká tuu ze.» »

³² Ndâ tú mì Jézù gii ya 'de ngbú 'viì-kècè go có tí nó náa Jézù 'dè ji ndú nô. ³³ Káa si ndú kú gii njaanga ngbú 'viì-kècè tí nò, mbe tí wó gii 'vee ndú máa, «Yo kú njaanga ngbú 'viì-kècè tí nó tacó yè?»

³⁴ Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «A Mbe tí ze ká tuu ze, máa, ze ya tí ji yì.»

³⁵ Ndâ tú mì Jézù mâ gii yee ta ngbú 'viì-kècè tí nó náa yí tuu ndú, máa ndú ya gí bà ja gí tí ji yì nó gî, ndú gii ki ndâ bongo mí ndú mí pí tí wó, bìndi ndú gii ki Jézù mí pí ndâ bongo tí nò.

³⁶ Jézù mâ gii 'bí nó gî, ndâ 'duù gii gò ndâ bongo mì ndú mí to á tí kpokèjì kùro wó. ³⁷ Káa si yí kú gii yaaka gí tàgbà Gú Mbâ, ndâ mbe tala có mì wó 'dáá gî gii 'bità bà tò kú, ta bà cè cè, ta bà be rẹ Mbíri gbí ta kòcò ndú ngéé gí yaà ta líkí'o ndâ serè tí nó náa ndú nò Jézù bàkà nó, máa,

³⁸ «Mbíri 'ví si gbolò gba tí nó mbe gí ta rẹ wó tí Mbíri nô.

Mbíri 'ví dù tí gba tí gbíri.

À ùlù Mbíri ngéé gbíri!»

³⁹ Ndâ 'bí mbe kpolo tí tàkii mì ndâ Jùdéyà gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nò mâ gii 'di ndâ có tí nó náa ndâ 'duù kú tò ta kú nó, ndú gii 'dè có ji Jézù máa, «Mbe nìbà i, 'dè có ji ndâ mbe tala có mì lo máa, ndú dù ngbii.»

⁴⁰ Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «Ye kù 'de có ji yo máa, ndú kpêtí má dù ngbìi gî, ndâ díí bà dù ngbìi wálá.»

Jézù wa gbí ta yê ɾo ndâ 'duù gbí gbata Jèrùzàlémè

⁴¹ Jézù mâ giì dooko ta Jèrùzàlémè gî, yí mâ giì òò muu gbata, yí giì 'dù ngo-ɾo wó gítí . ⁴² Bìndi yí giì 'deke tí wó máa, «ɾo lo kùtàá má go ɾo ɾi wàa wò 'ví òò ta ndâ i ònó mbe njaanga mìrì lo 'do gbí vò i! Káa, wotí bà òò ndú kpónó tí lo wálá! ⁴³ O bà gbo wò mì ndâ ku'dì tí lo kèjì. Kpokèjì bà ndo wò 'do 'bì ndú ta o tí nò bà dù wálá, tacó ndú bà da kándà mí ndú jèlè wò gbóó gî. ⁴⁴ Ndú bà toɾo nje yo ta ndâ 'viì mì lo ta to. Ndú delè bà ki'viki ndâ 'bá mì lo lú' bú-lú' bú gí to. Ndú bà bàkà éno tacó Mbíri táánò gí gí mì lo gí káa wò òò yí ni lá!»

Jézù ɾi gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri

⁴⁵ Jézù mâ giì ɾi gí gbí gbata Jèrùzàlémè gî, yí giì ya gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, bìndi yí giì 'bità bà mòkò ndâ mbe kù mà 'vélè gbí ndùgù 'bá-Mbíri gí sè, ⁴⁶ ta bà 'dè có ji ndú máa, «À cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, Mbíri máa, <'Bá mì ye bà dù tí 'bá bà 'deke tí.> Káa yo kpónó giì 'visì tí bàndò mì ndâ mbe ngbà!»

⁴⁷ Jézù giì dù kù nìbà i ji ndâ 'duù á gbí ndùgù 'bá-Mbíri ta ɾi 'dáá gî. Káa ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdèyà, ta ndâ mbe nìbà i mì ndú, giì toko có ta ndâ 'bí kpo-kpò 'duù mì ndú tacó bà zi yí. ⁴⁸ Káa bà zi yí giì kpò ndú gî, tacó ndâ 'duù 'dáá gî ta o tí nò kù 'di có mì wó.

20

Ndâ Jùdéyà 'vee ɾè mbe je wotí ji Jézù

¹ Ta 'bí o gbaànjé si Jézù kù nìbà i, ta bà ma Banga-Ngú-Có mì Mbírì ji ndâ 'duù gbí ndùgù 'bá-Mbírì, ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ mbe nìbà i mì ndú, ta ndâ kpo-'duù-'bá mì ndú, gii gí gí mì wó. ² Bìndi ndú gii 'vee yí máa, «A 'di ká je wotí bà bàkà ndâ i tí nó náa wò kù bàkà nó ji wò? Nì ɾè wó ji ze gi.»

³ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Ye delè bà 'vee yo ta 'vé gbaànjé, yo 'dè ji ye gi: ⁴ àá táánò a Mbírì ká je wotí bà caka tí ndâ 'duù ji Jòvànì, wèè, a 'duù ká je ji yí?»

⁵ Ndú mâ gii 'viiki gbí 'vé mì Jézù nò gbí òkò tí ndú, ndú gii 'dè có máa, «Ndoò má 'dè có éno máa, a Mbírì táánò ká je wotí tí nó ji Jòvànì, yí bà tè ndi tí wó gí bà 'vee ndoo káká'i máa, <Yò ùnje gítí wó lá tacó yè?» ⁶ Káa ndoo delè kpónó má 'visì có ji yí máa, a 'duù táánò ká je wotí tí nó ji yí, ndâ 'duù 'dáá gî bà 'vaka ndoo ta díí, tacó ndú 'dáá gî ùnje ta yúco gî, máa, Jòvànì táánò a mbe 'dòkò có mì Mbírì.» ⁷ Tacó éno, ndú gii 'visì có ji Jézù máa, ndâ yì nò mbe je wotí bà caka tí ndâ 'duù ji Jòvànì ni lá.

⁸ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «À má éno, ye delè bà nì ɾè mbe je wotí bà bàkà ndâ i tí nó ji yo wálá.»

Jézù lòkò'bò có gítí ndâ 'bí vo-vò mbe bàkà nètè

⁹ Jézù bà-i-nò gii lòkò'bò có ji ndâ 'duù máa, «Ta 'bí o gbaànjé, 'bí 'dakò gii ɾo njí nèbítì mì wó, bìndi ndú gii 'vii có ta ndâ 'bí mbe bàkà

nèté máa, ndú zeke'o tí , bìndi yí gii ya muu nó ta cèe gbolò o. ¹⁰ O bà kili i 'do gbí nji mâ gii me tí gí, yí gii tuu 'bí bòò mì wó gbaànjé ji ndâ 'duù tí nó náa yí si ndú mí gbí nji mì wó nó tacó bà i òndi wó. Bòò tí nó mâ gii yee ta có tí nó tí ndâ 'dakò tí nó, ndú gii gbì yí mòkò ya gí mì mbe tí wó ta kùnga 'bì wó.

¹¹ «Mbe nji tí nó káká'i gii tuu 'bí bòò mì wó ji ndú. Káa ndâ mbe nèté tí nó gii dele ndi ndú gii gbì bòò tí nó, ndú gii bàkà ndâ i-nô mítí wó, bìndi ndú gii tuu ndi wó ji mbe nji go bô gbí ndi kiyà. ¹² Mbe nji mâ gii tuu bà ta'ô bòò mì wó ji ndú, ndâ 'dakò tí nó gii gbì kà mítí bòò tí nó, ndú gii ni yí ta kùnga 'bì wó 'do gbí nji gí sè. ¹³ Mbe nji tí nó gii 'vee tí wó gbí ònó máa, <Ye kpónó 'ví bàkà a òa yè? À má ènò, ye bà tuu 'viì mì ye, tí wú-gbì-ré ye ji ndú. Ndâ-'bî-lá, ndú bà te duù mítí wó.> Yí bà-i-nò gii tuu 'viì mì wó nó ji ndú.

¹⁴ «Ndâ 'dakò tí nó mâ gii ò 'viì mì mbe nji kèjì gí mì ndú, ndú gii toko có mì ndú máa, <Nìzò a mbe mbèlè tí nó ká kèjì zô. Ndoò zi yí gí, wàa à 'ví dù tí òndi ndoo.> ¹⁵ Tacó ènò, 'viì tí nó mâ gii ye mì ndú, ndú gii ja yí 'do gbí nji gí sè, bìndi ndú gii zi yí gí.»

Jézù gii 'vee ndâ 'duù máa, «Yo koro có máa, mbe nji tí nó kpónó bà bàkà ta ndâ mbe nèté tí nó a yè? ¹⁶ Yí bà ziki ndú 'dáá gí, bìndi yí gii pà ndâ 'bí ngú mbe nèté.»

Ndâ 'duù mâ gii 'di có tí nó náa Jézù 'dè nó, ndú gii 'visì có ji yí máa, «Mbìrì 'ví gí ta òa òndi lá!»

17 Jézù bà-i-nò gii zeke ndâ 'duù tí nò ngbóó, bìn̄di yí gii 'vee ndú máa, «Gbí có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbírì éno máa, <A 'dóó díí tí nó náa ndâ mbe bì 'bá táánò bè gí nò

ká gí tí yú díí bà sè tà 'bá,> nó máa yè?

18 'Duù má 'va tí wó pí díí tí nò, 'duù tí nò bà ki'viki njúkú-njúkú. Káa díí tí nò má 'va tí pí tí 'duù, yí bà 'ba'daka gbí 'duù tí nò gí.»

Bà gò i ji ngáángbá gba mì ndâ Rómánò

19 Ndâ mbe nìbà i, ta ndâ Kùro ndâ bu-Mbírì mì ndâ Jùdéyà má gii 'di có tí nò, ndú gii jè ta bà pà kpokèjì tacó bà zèè Jézù ká mì to nò, tacó ndú nò ni gí máa yí kù lòkò'bò có tí nò a i gítí ndâ yì. Káa gúku ndâ 'duù gii kpò ndú á 'do tí bà zèè yí gí. 20 Mbí ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà gii dù ká kácáá tí Jézù. Tacó éno, ndú gii tuu ndâ 'bí 'duù mì ndú mbe bàkà tí ndú tí ndâ tó 'duù tacó bà ya gí bà zèè mè Jézù, wàa ndâ yí 'ví kpì ta ngbàngà tí wó ji ngáángbá gba mì ndâ Rómánò. 21 Ndâ mbe ngiṇò mì ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà bà-i-nò gii 'vee Jézù ta tiri máa, «Mbe nìbà i, ze nò ni gí máa, wò a mbe 'dè yúcó, wò delè kù nìbà i ji ndâ 'duù ká jáá. Wò njèè gbí òkò tí ndâ 'duù, máa, ṇinó éno, káa ṇizó éno, nò lá. Wò kù nì káa bà kpokèjì yúcó mì Mbírì ji ndâ 'duù. 22 Bà gò i ji ngáángbá gba mì ndâ Rómánò dú gbí tàkìì mì ndoo tí ndâ Jùdéyà? 'Dè ṇa ṇinó náa à gbí muu lo nó ji ze gí.»

23 Káa Jézù gii nò ni gí máa, ndú kù lè ji yì a wú. 24 Tacó éno, yí gii 'visì có ji ndú máa, «Yo tù ṇa gùrúsù mì yo ji ye gí.» Ndâ 'duù tí nò má

gii tù ña gùrúsù tí nó tí dìnàrì nó ji Jézù gî, yí gii 'vee ndú máa, «Ŋìnó a muu 'di náa à ka mí gbí nó?»

Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «A muu ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

Bìndi yí gii 'vee ndú máa, «Káa à cu mí gbí nó a ẹ̀ 'di?»

Káa ndú gii 'visì có ji yí máa, «A ẹ̀ ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò.»

²⁵ Jézù bà-i-nò gii 'dè có ji ndú máa, «À má é̀nò, yo je ndâ i mì ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò. Wàa yo 'ví je ndâ i mì Mbířì ji Mbířì.»

²⁶ Bà zèè ngo nje Jézù mí kùro ndâ 'duù gii kpò ndâ 'dakò tí nò gî. Tacó é̀nò, ndú gii dù ẹ̀rekpe-ẹ̀rekpèè ta có bà 'dé-'dè mì ndú wálá.

Bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú

²⁷ Ndâ 'bí ña Jùdèyà mbe ùnje gítí bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú lá nó gii gí mí Jézù. Bìndi ndú gii 'vee yí máa, ²⁸ «Mbe nìbà i, Mòze cu mí gbí wáràgà ji ze é̀nó máa, 'duù má kò niì, káa ndú jò ta niì tí nò lá, bìndi yí gii cì gî, ná'vindí wó 'ví zèè 'bì nawù ku tí nò, tacó bà jò ndâ 'viì mí gbí mòòkò bìndi wó. ²⁹ Káa ta 'bí o gbaànjé, kpo 'duù mì ndâ 'bí 'viì-'dakò náa nawu ndú jò ndú vò-nje só gii kò niì, káa ku gii je yí si ndú jò ta niì tí nò lá. ³⁰ 'Viì tàkò wó gii zèè 'bì nawù ku tí nò. Ndú delè gii jò ta niì tí nò lá, bìndi yí gii cì gî. ³¹ Ndâ 'viì-'dakò tí nò gbí yì nawu ndú 'dáá gî tè ẹ̀rikii niì tí nò gbaànjé-gbaànjé gî, káa à 'vaka gí tàkò ndú 'dáá káa dìkìiwu. ³² Ku gii je niì tí nò si ndú ẹ̀rì gùù

'dáá gî. ³³ À má éno, niì tí nò wúnò ta o bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú bà dù a nawù 'di gbí òkò tí ndú, sé náa ndú 'dáá vô-nje só kò yí gî nó?»

³⁴ Káa Jézù gî 'visì có ji ndú máa, «Ndâ 'dakò ta ndâ niì kù kò tí ndú muu to tí nô. ³⁵ Káa ndâ 'duù ònó mbe 'vii tí ndâ mbe 'vala ndi ndú bìndi ku gî nó bà kò tí ndú bìndi bà 'vala ndi ndú 'do gbí muu'dú wálá. ³⁶ Ndú bà cì wálá, tacó ndú bà dù go ndâ basìlì mì Mbírì. Ndú delè bà dù tí ndâ 'vii mì Mbírì, tacó ndú 'vala ndi ndú 'do gbí muu'dú ndú gî. ³⁷ Káa, à má gítí có bà 'vala ndi ndâ ku 'do gbí muu'dú ndú, Mòze 'dè có gítí ònò gbí tà-ká-tà gítí bè'i tí nó mbe kù doo nó gî. Yí ni mítí Mbe tí ndoo a Mbírì mì Àbìráámò, Mbírì mì Ìzákò, tí Mbírì mì Jàkóbè. ³⁸ Mbírì a Mbírì mì ndâ wu 'duù. Yí me Mbírì mì ndâ ku lá, tacó ndâ 'duù 'dáá gî kùro Mbírì a ndâ wu 'duù.»

³⁹ Ndâ 'bí mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdèyà máa gî 'di có tí nò náa Jézù 'dè nò, ndú gî ùlù yí, máa, «Có mì lo nò ká ngbárángà'i, Mbe nìbà i.»

⁴⁰ Gúku bà 'vee yí gítí ndâ 'bí i gî kò ndâ 'duù gî.

Bìndi-Mbírì a 'vii mì 'di?

⁴¹ Jézù gî 'vee ndâ 'duù máa, «Ndâ 'duù kù 'dè có éno máa, Bìndi-Mbírì a 'vii mì Dàvídè ta ò kpokèjì ngàyi? ⁴² Tacó 'dóó kòcò Dàvídè náa à cu mì gbí wáràgà mì ndâ Muu Cè éno máa,

Mbírì 'dè có ji Mbe tí ye máa,

«Kí tí lo gbí kù'bì mì ye,

⁴³ wàa ye 'ví bàkà ndâ ku'di tí lo tí ndâ i-tà-tàmà mì lo.»

44 Dàvidè má kù nì mítí Bìndi-Mbírì a <Mbe tí ye>, à má éno, Bìndi-Mbírì bà dù tí 'vii mì Dàvidè ée?»

Jézù ci ndâ 'duù gítí ndâ mbe nìbà i ji ndâ Jùdéyà

⁴⁵ Jézù giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó si mí kùro ndâ 'duù 'dáá gî, máa, ⁴⁶ «Yo kpolo tí yo 'do tí ndâ mbe nìbà i mì ndâ Jùdéyà. À tí ndú a go bà yuu ndâ nja-njà bongo kù jèlè ta to, ta go bà cu ndò mì ndâ 'duù gí bà 'vee ndú ta ndi tí ndâ bándò 'vélè, ta go bà ki tí ndú pí ndâ mbata kùro ndâ 'duù ta ndi tí ndâ bándò bà kili ndâ Jùdéyà gí bà ùlù Mbírì, delè ta go bà ki tí ndú tí ndâ bándò mì ndâ kpo-kpò 'duù á tí ndâ bándò bà zò i. ⁴⁷ Ndú zò ndâ nawù ku karaka gî, ta bà bàkà tí ndú tí ndâ mbe 'deke tí ndú ji Mbírì ta bà 'vanda njà có. Mbírì bà waa có mítí ndú ta wotí tí ndii ndâ 'duù 'dáá gî!»

21

'Bí nawù ku mbe gò i ji Mbírì

¹ Jézù mâ giì zeke'o, yí giì nò ndâ mbe kpo-kpò i kù gò i á bándò bà kili i gítí 'bá-Mbírì. ² Yí bà-i-nò giì nò 'bí nawù ku tí mbe yê kù gò ndâ nji gùrúsù tí fádà sósò'ò. ³ Bìndi yí giì 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ye kù 'dè có ji yo ta yúcó máa, nawù ku tí nò tí mbe yê nò gò i me gbolò ndii ndâ 'duù 'dáá gî. ⁴ Tacó ndâ mbe kpo-kpò gùrúsù gò a ndâ 'bí ña njemèlè gùrúsù ñinó náa ndú mò 'do tí ndâ kpo-kpò gùrúsù mì ndú gí ndii, ta nèté mì ndú tí wálá nò. Káa nìi tí nó

tí mbe yê nó gò a làmbu i tí nó 'dáá náa yí kú li mítí nò.»

Jézù 'dè có gítí bà ki'viki 'bá-Mbíri

⁵ Ta o tí nò, ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù giì ùlù banga tí ndâ díí tí nó náa à bì ta 'bá-Mbíri nó, ta ndâ i-banga tí nó náa ndâ 'duù gò ji Mbíri nò. Káa Jézù giì 'dè có ji ndú máa, ⁶ «Rì bà ki'viki ndâ i tí nò lú' bú-lú' bú gí to ká gbaànjé. Áá kèjì gí bà voloko gbí ndâ i tí nò léé gí.»

⁷ Káa ndâ mbe tala có mì Jézù giì 'vee yí máa, «Rì tí nò bà co ta o ngàyi, Mbe nìbà i? Káa ze bà òò o bà co rì tí nò ni mítí yè?»

⁸ Káa Jézù giì 'vìsì có ji ndú máa, «Yo kpolo tí yo máa, 'bí 'duù 'ví ñonoko yo lá. Tacó ndâ 'duù me mbè bà kaa gí gí bà eendi yo ta ẹ̀e ye. 'Duù ñinó bà o ká ta ñindi wó, máa, <Ye a yí tí Bindi-Mbíri! O tí nò dooko jé'déé gí!> Káa yo 'ví tè gí tàkò ndâ có mì ndú nó lá. ⁹ Yo má 'di có ndâ kpo-kpò gó, ta ndâ gbínje gbí òkò tí ndâ gba ta ndâ bòò mì ndú, njembí yo 'ví mù lá. Tacó ndâ i tí nò bà bàkà tí gí, káa ndòngbú o dooko lá. ¹⁰ Ndâ ña ndâ 'bí 'duù bà tè ndâ 'bí tende ña 'duù ta gó, ndâ gba delè bà tè ndâ 'bí ka ndú gba ta gó. ¹¹ To bà tanga tí, tí ndâ bàndò me mbè, làngawìrì ta ndâ i mbe pèè mbí ndâ 'duù bà ruku'bu ta ndâ 'duù cee to 'dáá gí. Ndâ seṛè, ta ndâ i mbe te gúku mítí ndâ 'duù, bà bàkà tí tàrì.

¹² «Káa kùro o bà bàkà tí mì ndâ vò i tí nò náa ye 'deke ndú ji yo nò, ndâ 'duù bà zèè yo ta kpo 'bì, ta bà mèèkè'i tí yo. Ndú bà kaa yo ya tí gí gbí ngbàngà kùro ndâ kpo-kpò 'duù ta ndí tí ndâ bàndò bà kili ndâ Jùdèyà gí bà ùlù Mbíri. Bindi

ndú bà nè yo mí gbí zàà. Ndú bà kaa yo ya tí gí kùro ndâ kpo-kpò gba, ta ndâ kpo-kpò 'duù. Ndâ 'duù bà bàkà ndâ ña ndâ vò i tí nò 'dáá náa ye 'deke ndú nò mítí yo á muu ye. ¹³ Káa ñìnò bà dù a tó o bà ma Banga-Ngú-Có mì yo jì ndâ 'duù ká nò. ¹⁴ À má éno, yo 'ví te mí gbí muu yo ká sàà éno máa, njembí yo 'ví mù máa, yo 'ví njaanga miři yo ta ña có yè wè, nò lá. ¹⁵ Tacó a ye ká bà wu ndâ có tí nó náa yo 'ví 'dè nó mí gbí nje yo. Ye delè ká bà je 'bí ña muu jì yo náa wotí gítí bà rò tíyò nje có ta yo bà dù tí ndâ ku'dì tí yo wálá. Ndú delè bà 'de wotí gítí bà tò kponje ndâ có mì yo wálá. ¹⁶ Ndâ bu yo, ta ndâ nawu yo, ta ndâ ná'vindí yo, ta ndâ nambe yo, ta ndâ kómbe yo, ta o tí nò bà kpì ngbàngà tí yo, bìndi ndâ gba bà waa có ku mítí ndâ 'bí 'duù gbí òkò tí yo. ¹⁷ Ndâ 'duù 'dáá gí bà sogo yo muu ye. ¹⁸ Káa yo bà co 'do gbí ndâ i tí nò go késî á ro ngo. ¹⁹ À má éno, yo 'dò kò yo mí to gbàá, tacó ñìnò a kpokèjì 'válá mì yo ká nò.

Bà mèèkè Jèrùzàlémè

²⁰ «Yo má nò ndâ àsìkèrì se 'dee Jèrùzàlémè gí, yo 'ví te mí gbí muu yo éno máa, kùro bà 'bu Jèrùzàlémè dooko gí. ²¹ Ta o tí nò, ndâ 'duù gbí to Jùdéyà 'ví fa ngèlè ya gí pí ndâ nja-njà gú. Ndâ 'duù gbí gbata 'ví nje 'do gbí gbata gí sè. Wàa ndâ 'duù ñìnó ta ndiì 'do gbí gbata nó 'ví kaa ya gí gbí gbata lá. ²² Tacó ndâ sili tí nò bà dù a ndâ sili bà waa có mítí ndâ 'duù, tacó wàa ndâ có tí nó gbí wáràgà mì Mbíri nó 'ví dù tí tí ndâ yúco. ²³ Káa àá bà volo a i jì ndâ mbe nakáyì, ta ndâ niì ñìnó náa ndâ 'viì mì ndú kù no kí nó, gbí ndâ

sili tí nò! Tacó ndâ sili tí nò bà dù a ndâ sili bà bàkà ndâ i yê ɾo, ta ndâ i kpo-tàkòcò mì Mbírì mítí ndâ 'duù. ²⁴ Áá bà ziki ndâ 'bí 'duù gbí ndâ sili tí nò ta sizò. Bindi áá bà kaa ndâ 'bí 'duù tí ndâ zà-za gó ya cee 'bá mì ndâ 'duù ñinó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó 'dáá gí. Ndâ tende ña 'duù tí nò bà bàkà a ndi ndú mítí Jèrùzàlémè, yee tí o tí nó náa ndú bàkà bà 'bì ndú cee gí.

²⁵ «Ndâ i-seɾè bà bàkà tí á ɾo ndâ ɾi, ta pì, ta ndâ yii. Ndâ 'duù muu to tí nó bà kònò sé'i. Ndú bà dù ɾekpe-ɾèkpèè ta gúku wo bà ɾengà mì bà gbàngà ngo gbí pù. ²⁶ Ndâ 'duù bà ne'venge ta gúku si ndú kù ù ndi ña i tí nó kèjì gí bà 'bu to tí nó yùkúú nô. Tacó tàrì bà tanga tí. ²⁷ Bindi ndâ 'duù bà gii ñò 'Vii-mi-'Dakò kù gii 'do tàrì ngbèzèè, ta bà da nó ta wotí co gbí kùlù mù. ²⁸ Yo má ñò ndâ i tí nó kù 'bità bà bàkà tí, yo 'ví kpolo ɾo yo, tacó kùɾo o bà 'vala yo dooko gí.»

²⁹ Jézù gii lòkò'bò có ji ndâ 'duù máa, ³⁰ «Yo má ñò ndâ mû-mbiigá kù 'bità bà tù dó kpâ, yo ñò ni gí máa, bèmbìlì dooko gí. ³¹ À má éno, yo má ñò ndâ i tí nó náa ye 'dè có gítí ndú ji yo nó kù bàkà tí, yo 'ví koɾo muu yo máa, kùɾo o bà gí Mbírì gí bà dù tí gba gí muu to tí nó dooko gí.

³² «Ye kù 'dè có ji yo ta yúco máa, ndâ i tí nó bà bàkà tí 'dáá kùɾo o bà mii ndâ 'duù tí nó mbe kù 'vala kpónó nô. ³³ Ndâ tàrì, ta to tí nó, bà cee gí. Káa ndâ có mì ye bà cee wálá.

³⁴ «Yo kpolo tí yo, máa, yo 'ví tee njembí yo kpolo ma a i mítí bà zò i, ta bà njù pe, ta bà dù ta líkí'o muu to tí nó, wàa yo 'ví ò-bà-mbí o tí

nò gî nò, lá, tacó o tí nò bà gbaaka yo gbááká-gbaaka. ³⁵ O tí nò bà gundi ndâ mbe kû 'vala muu to tí nó 'dáá gî. ³⁶ À má éno, yo dù tí zò'o, wàa, yo 'ví 'deke tí yo ji Mbíri ta o 'dáá gî, tacó wàa, yí 'ví je wotí bà 'vala 'do gbí ndâ i tí nò kèjì gí bà bàkà tí nò ji yo, tacó wàa, yo 'ví rò tíyò kùro 'Vii-mi-'Dakò ta gúku tí yo wálá.»

³⁷ Jézù gii dù kû nìbà i ji ndâ 'duù á gbí ndùgù 'bá-Mbíri ta ri 'dáá gî. Káa à má ta bèbìlì yí kû ya gí bà tèrì pí Gú Mbâ. ³⁸ Káa ndâ 'duù kû kaa ya gí bà 'di có mì wó ta fírí dú'o á gbí ndùgù 'bá-Mbíri.

22

Júdà Ìsikàriyótè ùnje gítí bà cu gòmbò tí Jézù

¹ Sè sili gítí o bà ci 'Dê-kô, náa à delè kû ni mítí a o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìziriyéli-mi-Mbíri ta o tí nò me jé'déé gî. ² Tacó éno, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ kpo-kpò mbe 'di gbí tàkii mì ndú gii kili muu ndú tacó bà pà kpokèjì tacó bà zi Jézù, káa ndú kû cì gúku tí ndâ 'duù.

³ Káa ta o tí nò, Gba-vò-i ya gí gbí muu Júdà Ìsikàriyótè, tí 'bí 'duù gbaanjé 'do gbí òkò tí ndâ tú mì Jézù muu'bì-nje só nó gî. ⁴ Tacó éno, yí gii ya gí mì ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, bìndi ndú gii toko có ta ndâ 'duù tí nó tí ndâ kùro ndâ mbe kpolo tí 'bá-Mbíri nó, tacó wàa, yí 'ví pà kpokèjì gítí bà zèè Jézù ji ndú. ⁵ Ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri bà-i-nò mâ gii ùnje gítí có bà ko mboo nèté mì Júdà ji yí ta pétékè tàkòcò ndú gî, ⁶ Júdà gii njè nó ya gí bà pà tó kpokèjì bà zèè Jézù ji ndú.

Jézù tuu ndâ 'bí tú mì wó gí bà 'viindi bàndò bà zò i ù ta ndi wó

⁷ Ɛ̀ri bà ci 'Dê-kô, tí Ɛ̀ri bà waa mbelè 'viì rómbo tí tàkìi gítí o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbíri má gii co gí, ⁸ Jézù gii tuu ndâ Piyétòrò ta Jòvànì máa, «Yo ya gí bà bàkà i-zó-zò gítí o bà bàkà tàkìi bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbíri ji ndoo.»

⁹ Káa Piyétòrò gii 'vee yí máa, «Có mì lo máa, ze 'ví bàkà mí kòtí 'di?»

¹⁰ Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «Yo sè tù yo! Ta o tí nó náa yo kù Ɛ̀ri gí gbí gbata nó, yo bà 'de 'bí 'dakò kù te kàrà ngo. Yo 'ví Ɛ̀ru ndi wó. Yo má yee ta ndú 'bá gí, ¹¹ yo 'ví 'dè có ji mbe 'bá tí nò éno máa, «Mbe nìbà i ji ze ká tuu ze ji wò. Kòcò wó éno máa, wò túbà tà'i tí nó náa ndâ yì 'ví gí gí bà zò i-cí-ci mì o bà bàkà tàkìi bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbíri mítí ta ndâ mbe tala có mì yì nó ji ze.» ¹² Bìndi yí bà túbà gbolò soƆo náa à 'viindi ndâ i mí tà'i kà 'dáá gí ji yo, wàa yo 'ví bàkà i-zó-zò mí kà ji ndoo.»

¹³ Ndâ Piyétòrò bà-i-nò má gii ya gí gbí gbata, ndú gii 'de ndâ i 'dáá gí jé ká go có tí nò náa Jézù 'dè ji ndú nò. Bìndi ndú gii 'viindi ndâ i gítí o bà bàkà tàkìi bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbíri mì kà.

Kô njewu mì Mbe tí ndoo

¹⁴ O bà zò i-cí-ci má gii me tí gí, Jézù gii zèè bàndò mì wó Ɛ̀regbà i-zó-zò, bìndi ndâ mbe tala có mì wó gii se mí Ɛ̀regbà tí wó. ¹⁵ Bìndi yí gii 'dè có ji ndú máa, «Go bà zò ndòngbù i-cí-ci mì o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìzìrìyéli-mì-Mbíri tí nó ta

yo á kùro bà kònò sé'i mì ye bà zi ye gî. ¹⁶ Ye 'dè có tí nò ji yo tacó i-cí-ci mì o bà Ndi-ta-muu-ndâ-Ìziriyéli-mì-Mbíri náa ndoo kèjì gí bà zò ta ndoo bìndi ñinó bà dù ngé káa yú ñinó gbí ngbàngà mì Mbíri nò.»

¹⁷ Bìndi bà 'dè có tí nò, Jézù gii zèè 'visî mí 'bì wó, bìndi yí gii 'dè ñikì maa ji Mbíri, bìndi yí gii te ji ndâ mbe tala có mì wó, ta bà 'dè có ji ndú gí tàkò éno máa, «Yo zèè 'visî tí nó, wàa yo 'ví njù cee nje yo 'dáá gî, ¹⁸ tacó ndoo bà njù pe ta ndoo bìndi ñinó ká ngé gbí ngbàngà mì Mbíri.»

¹⁹ Bìndi yí gii je kù kô, yí gii 'dè ñikì ma ji Mbíri, bìndi yí gii ki'viki gbí, yí gii kaa ji ndâ mbe tala có mì wó, ta bà 'dè có ji ndú gí tàkò éno máa, «Ñinó a dù ye tí nó náa áá kèjì gí bà je tacó bà sì muu yo nó ká nò; yo zò tacó wàa mbí yo 'ví dù tí tí ye.» ²⁰ Ndú mâ gii zò i cee gî, Jézù káká'i gii zèè 'visî, bìndi yí gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Ñinó a 'visî mbelè ye tí nó náa Mbíri kèjì gí bà njù ta ngú mùká ta ndâ 'duù nó ká nò. Mbelè ye tí nó kèjì gí bà yee to tacó tí yo.

²¹ «Káa yo ñò ze kpónó kù toko 'bì ze mí gbí gbèe ká'i i-zó-zò ta 'duù tí nó kèjì gí bà cu gòmbò tí ye nò. ²² Kpétí ká éno, kózò tí 'Viì-mì-'Dakò bà ya gí nje ku mì wó go có tí nó náa à cu mí gbí mbelè wó nó gî. Káa 'duù tí nó mbe cu gòmbò tí wó nó bà no ngbó.»

²³ Ndâ mbe tala có mì Jézù bà-i-nò gii 'bità bà 'vee 'vé gbí òkò tí ndú máa, «A 'di 'do gbí òkò tí ndoo ká bà bàkà ña i tí nò?»

Gbolò 'duù mbe ndii ndâ 'bí ka wó 'dáá gî a 'di?

24 Ta o tí nò, kponje gi tanga gbí òkò tí ndá mbe tala có mì Jézù, máa, à 'ví si a 'di tí gbolò 'duù mbe ndii ndá ka wó 'dáá gí gbí òkò tí ndá yì wè? 25 Káa Jézù gi 'dè có ji ndú máa, «Ndá kpo-kpò gba mì ndá ña ndá 'duù ñinó náa ndú me ndá Jùdéyà lá nó kù toṛo nje ndá bòò mì ndú ta to. Káa ndá kùro ndá 'duù mì ndú kù nì mí tí ndú ta kpéetí ndú máa, ndá yì a ndá kómbe ndá 'duù. 26 Káa yo bà dù tende. Tacó 'duù ñinó gbí òkò tí yo tí gbolò 'duù kùro yo 'dáá gí nó 'ví dù go sè 'vii gbí òkò tí yo, wàa 'duù ñinó tí kùro yo nó 'ví dù go bòò mì yo. 27 Gbolò 'duù gbí òkò tí ndá 'duù ñinó mbe kù zò i ta 'duù ñinó mbe kù bàkà nèté wó si yí kù zò i nó a 'di? 'Duù tí nó mbe kù zò i nó a gbolò 'duù; a kponje ká nje yo gítí có mì ye nò? Káa ta ndá ñinò 'dáá gí, ye kpónó gbí òkò tí yo go 'duù ñinó mbe kù bàkà nèté yo!

28 «Káa yo a ndá 'duù ñinó mbe dù ta ye gbí ndá vò o 'dáá gí ta njembí yo gbaànjé. 29 À má éno, ye bà le bèrè tí nó náa Bu ye táánò le ji ye nó a ji yo. 30 Ndoò bà zò i, ndoo delè bà njù pe ta ndoo gbí ngbàngà mì ye. Yo delè bà ki tí yo pí ndá jàlàmbà tí ndá gba mì ndá Ìzìriyéli gbí ña ndú 'dáá gí.

31 «Káa wò tí Simónè! Simónè! 'Di có tí nó náa ye kù 'dè ji wò nò. Gba-vò-i kpónó 'de kpokèjì gítí bà bàkà ta yo 'dáá gí go có tí nó náa à gbí njembí wó nó gí. Yí kèjì gí bà taa gbí yo go bà taa gbí cù mì niì gbí wàkpèè. 32 Káa ye 'deke tí ye ji Mbíri tacó tí lo máa, yí 'ví si njembí lo 'ví dù ká kácáá tí wó nò gí, Simónè. Wò má kpònje Gba-vò-i gí, wò 'ví 'visì tí lo káká'i gí mì ye, wàa wò 'ví dù tí

mbe je wotí ji ndâ ná'vindí lo.»

³³ Káa Piyétòrò gii 'visì có ji Jézù máa, «Ye ùnje gítí bà ya ndà sósò'ò gí gbí zàà kpónó gí, Mbe nìbà i. Ye delè kpónó ùnje gítí bà rò ndà sósò'ò nje ku gî!»

³⁴ Jézù mâ gii 'di có tí nò, yí gii 'visì có ji Piyétòrò máa, «Wò wúnó ta bèbilì tí nó, kùro bà kò-kò mì nguù bà 'dè có ta nje lo 'vìlì ta'ô máa, wò ñò ye ní lá, Piyétòrò.»

Gùrúsù, kúúkpá, sìzò

³⁵ Jézù gii 'vee ndâ mbe tala có mì wó, máa, «Ta o tí nó táánò náa ye tuu ta yo gí ndii ta gùrúsù mì yo wálá, ta kúúkpá mì yo wálá, delè ta tààmà tí kò yo wálá nó, 'bí i gboo 'do mì yo gî?»

Káa ndú gii 'visì có ji Jézù máa, «I gboo 'do mì ze lá.»

³⁶ Jézù bà-i-nò gii 'visì có ji ndú máa, «À má éno, gùrúsù kpónó má kuu mì 'duù, yí je ta yí, wàa kúúkpá má kuu mì 'duù, yí le kpónó, sìzò má mì 'duù wálá, yí 'ví mà bongo tí nó kpónó muu yí wó nó gí, wàa yí 'ví kaa i tí nó náa yí 'de gbí bongo tí nó nó, yí 'ví sì ta sìzò. ³⁷ Ye 'dè có tí nó ji yo tacó wàa có tí nó náa à cu ta rẹ ye mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, «Áá táánò 'deke yí mò gí mì ndâ vò 'duù nó,» 'ví dù tí yúco. Tacó áá táánò cu có tí nó a i gítí ye, káa à kpónó-kpónó kẹjì gí bà dù tí tí yúco.»

³⁸ Ndâ mbe tala có mì Jézù mâ gii 'di có tí nó náa yí 'dè ji ndú nó, ndú gii 'visì có ji yí, máa, «Ŋò ndâ 'bí sìzò sósò'ò kuu nò, Mbe nìbà i!»

Káa Jézù gii 'visì có ji ndú máa, «À tè gí.»

Jézù ya gí pí Gú Mbâ

³⁹ Jézù bà-i-nò gii njè nó ya gí pí Gú Mbâ go ña i mì wó náa yí kù bàkà ta o 'dáá gí nô. Bindi ndâ mbe tala có mì wó gii kaa ya gí tàkò wó. ⁴⁰ Ndú mâ gii yee tí 'bí bàndò pí gú kà, yí gii 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó máa, «Yo 'deke tí yo ji Mbíri, tacó wàa vò i 'ví tala yo lá.»

⁴¹ Jézù gii yèè ndi wó 'do tí ndâ mbe tala có mì wó bindi bà 'dè có tí nò jàngáá gí ndi. Bindi yí gii kucuku muungbó wó mí to, bindi yí gii 'deke tí wó ji Mbíri máa, ⁴² «À má nìkì tí lo gí, je 'visí tí nó 'do nje ye gí, Bu ye. Káa wò 'ví je a i 'do gbí 'dóó có mì lo, me 'do gbí có mì ye lá.» ⁴³ Jézù mâ gii zeke'o á bindi bà 'deke tí wó nó, yí gii ñò basìlì gí 'do tàrì gí bà je wotí ji yí. ⁴⁴ Jézù gii 'deke tí wó ji Mbíri ta sé'i gbí njembí wó ndii ñinó kùro nó gí. Bindi wu'o gii dù kù cì 'do tí wó gí to go bà cì mbelè tí kà nô.

⁴⁵ Jézù mâ gii cee ta bà 'deke tí wó ji Mbíri gí, yí mâ gii ya gí mì ndâ mbe tala có mì wó, yí gii 'de ndú mù ta rì ta sé có gbí njembí ndú gí. ⁴⁶ Yí bà-i-nò gii gba ndú máa, «Yo kù tè rì tacó yè? Yo a gí yaà, wàa yo 'ví 'deke tí yo ji Mbíri, tacó wàa, yo 'ví 'va tí yo gbí vò i lá.»

Bà zèè Jézù

⁴⁷ Káa si Jézù kù 'dè có ji ndâ mbe tala có mì wó, ndú mâ gii zeke'o, ndú gii ñò ndâ 'duù náa Júda tí 'bí 'duù gbaànjé 'do gbí òkò tí ndâ mbe tala có mì wó muu'bì-nje só nó ká kù tè kùro ndú kèjì gítí ndú. Ndú mâ gii yee gí, Júda gii ya ndíri gí mì Jézù, bindi yí gii 'vee yí ta bà òlò gbí tù wó.

48 Káa Jézù gii 'vee Júdá máa, «Wò kù ba ngbù 'Vii-mi-'Dakò ta bà òlò gbí tù wó wàà?»

49 Ndâ 'duù mì Jézù mâ gii ò ènò, ndú gii 'dè có jì yí máa, «Ze kpónó bà bàkà nèté ta ndú ta ndâ sizò, Mbe tí ze?» 50 Káa si ndú 'di ta ña có ñinó náa Jézù bà 'visì jì ndú nó lá, 'bí mbe tala có mì Jézù gii da tù bòò mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà ñinó gbí kù'bì nó ta sizò waa jàngá gí. 51 Jézù mâ gii ò ènò, yí gii do ta ndâ mbe tala có mì wó, máa, «Ŋa i tí nò káká'i 'ví bàkà tí lá!» Bìndi yí gii je ndi tù 'dakò tí nò kpò mì bìndi .

52 Bìndi Jézù bà-i-nò gii 'vee ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ kùro ndâ mbe kù kpolo tí 'bá-Mbíri, ta ndâ kpo 'duù mì ndâ Jùdéyà tí nó mbe kaa gí tacó bà zèè yí nó, máa, «Ye a mbe volo 'bá náa yo gii kaa tí ta ndâ nja-njà sizò, ta ndâ ndongbolo-ndòngbòlò mû mí 'bì yo tacó bà gí gí bà zèè ta ye nò? 53 Ye táánò kuu ta yo ta ri 'dáá gí gbí ndùgù 'bá-Mbíri, káa yo jé ta 'bí gbèè ri tee 'bì yo mítí ye lá. Káa à wúnó a ri bà bàkà bà 'bì yo. Ro ri wúnó 'di ta vò i gí.»

Piyétòrò 'boo Jézù

54 Ndâ 'duù tí nò bà-i-nò gii zèè Jézù, bìndi ndú gii ya ta yí gí 'bá mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà. Káa si ndú kù ya ta yí nò, Piyétòrò gii dù jàngá ndii kù ko tàkò ndú. 55 Piyétòrò mâ gii yee 'bá mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà gí, yí gii kì tí wó to rẹgbà wu gbí òkò tí ndâ 'duù tí nó mbe kù u wu gbúú-gbuu gbí rùkàtiì nò. 56 'Bí 'vinî mbe kù bàkà nèté 'bá mì Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdéyà mâ gii ò Piyétòrò gbí ngba wu, yí

gii zeke yí ngbóó, bindi yí gii 'dè có ji ndâ 'duù tí nò ɽègbà wu nò máa, «'Dakò tí nò kuu nó táánò kù dù ta yí delè.»

⁵⁷ Káa Piyétòrò gii to kponje gî, máa, «Ye nò yí ni lá, ndí lo ni.»

⁵⁸ Ndú mâ gii dù gàà éno, 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndâ 'duù tí nò á ɽègbà wu nò gii zeke Piyétòrò, bindi yí gii 'dè có ji yí máa, «Wò delè a 'bí 'duù 'do gbí òkò tí ndú!»

Káa Piyétòrò gii 'visì có ji 'duù tí nò máa, «Ye me 'duù 'do gbí òkò tí ndú lá, kómbe ye.»

⁵⁹ Ndú mâ gii dù ndi-ndi-ndi éno, 'bí 'dakò gii nanaka muu wó mítí Piyétòrò, máa, «'Dakò tí nó kuu nó kù dù toko ta yí, ta kponje gítí wálá. Tacó yí a 'duù Gàliléyà.»

⁶⁰ Káa Piyétòrò gii 'visì có ji 'dakò tí nò máa, «Ye 'di gbí ña có tí nò náa wò kù 'dè nò lá, kómbe ye!»

Káa si sè có tí nò ká gbí nje Piyétòrò, ngùù gii kò-kò. ⁶¹ Mbe tí ndoo máa gii 'di gbí kò mì ngùù, yí gii da ɽo wó gítí Piyétòrò. Mbí Piyétòrò gii 'va tí có tí nó náa Mbe tí ndoo 'dè ji yí éno máa, «Wò wúnó bà 'boo ye 'vilì ta'ô a kùro bà kò-kò mì ngùù,» nò. ⁶² Bindi Piyétòrò gii co 'do gbí òkò tí ndâ 'duù gbí ndùgù jí sè, yí gii wa gbí ta wotí tí ta sé có tí nò.

Ndâ mbe kù ù ɽègbà tí Jézù ño yí

⁶³ Ta o tí nò, ndâ 'duù tí nó náa à kaa ndú máa ndú ù ɽègbà tí Jézù nó gii dù kù 'viya yí, ta bà gbí yí. ⁶⁴ Ndú gii ɽe ɽo wó ta bongo gî. Bindi ndú gii dù kù 'viya yí si yí gbí sú ɽo éno máa, «Wò dú má káa mbe 'dòkò có mì Mbíri, nì ɽè ndâ 'duù tí

nò mbe kù gbì wò nò ji ze gi!» ⁶⁵ Ndú giì kili 'dáá gí kù go yí.

Jézù gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdáyà

⁶⁶ Yé mà giì too gí, ndâ kpo-'duù-'bá, ta ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ mbe nìbà tàkìì mì ndâ Jùdáyà giì kili gí, bìndi à giì ya ta Jézù gí gbí ngbàngà kùro ndú. ⁶⁷ Ndú bà-i-nò giì 'viiki gbí nje wó máa, «Wò má a 'duù tí nó tí Bìndi-Mbíri nó, 'dè ji ze.»

Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «Ye kpónó má 'dè có ji yo máa, ye a Bìndi-Mbíri, yo bà ùnje gítí có mì ye nò wálá. ⁶⁸ Ye delè kpónó má 'vee yo, yo bà 'visì có ji ye wálá. ⁶⁹ Káa 'do tí kpónó kù ya gí kùro, 'Viì-mì-'Dakò bà ki tí wó gbí kù'bì mì Mbíri tí Mbe tí ndâ i 'dáá gí.»

⁷⁰ Ndâ kpo-kpò 'duù gbí ngbàngà mì ndâ Jùdáyà 'dáá gí bà-i-nò giì 'vee Jézù máa, «À má ènò, wò a 'Viì-mì-Mbíri, éno gi?»

Káa Jézù giì 'visì có ji ndú máa, «A yo ká 'dè có éno máa, ye a 'Viì-mì-Mbíri.»

⁷¹ Ndâ kpo-kpò 'duù tí nò mà giì 'di có tí nò náa Jézù 'visì ji ndú nò, ndú giì 'bità bà 'vee tí ndú gbí òkò tí ndú máa, «Ndoò kpòò kù ù a ndi 'di, máa, yí 'ví gí gí bà 'dè có gítí wó ji ndoo, sé náa ndoo 'di nò a yí 'do gbí 'doó nje wó gí nó?»

23

Jézù gbí ngbàngà kùro Pìlátò

¹ Ndâ gba gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdáyà mà giì 'viiki gbí có mí Jézù cee gí, ndú giì 'daka yí, bìndi ndú 'dáá gí giì kaa ta ndú ya gí kùro Pìlátò

tí gbolò 'duù mì ndâ Ròmánò. ² Ndú mâ gii yee ta Jézù kùro Pìlátò gî, ndú gii kpì ngbàngà tí wó ji Pìlátò éno máa, «Ze 'de 'dakò tí nó kuu nó tí vò mbe kù ònòkò muu ndâ 'duù, tacó wàa, 'bá mì ze 'ví 'bu gî. Yí kù volo muu ndâ 'duù mì ze, tacó wàa, ndú 'ví gò i ji ngáángbá gba mì ndâ Ròmánò lá. Yí kù bàkà tí wó máa, yí lá a Bìndi-Mbíri tí gbolò gba mì ndâ Jùdèyà.»

³ Pìlátò mâ gii 'di ndâ có tí nò, yí gii 'vee Jézù máa, «Wò a gbolò gba mì ndâ Jùdèyà?»

Káa Jézù gii 'visì có ji Pìlátò máa, «A wò ká 'dè éno.»

⁴ Pìlátò bà-i-nò gii 'dè có ji ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri mì ndâ Jùdèyà, ta ndâ mbè 'duù tí nó mbe kaa gî tacó bà 'di ngbàngà mì Jézù nó éno máa, «Ye ò nderè bà waa có mì ye mítí 'dakò tí nó lá.»

⁵ Káa ndâ gba mì ndâ Jùdèyà gii nanaka cèe muu ndú tacó wàa có 'ví zèè Jézù, ta bà 'dè có ji Pìlátò éno máa, «Yí kù te mâ mí gbí muu ndâ 'duù ta bà òbà i ji ndú cee gbí ndâ to Jùdèyà 'dáá gî, yí 'bità bà òbà i tí mì wó 'do gbí ndâ to Gàlìlèyà, káa yí kpónó kù yèè tí gí Jèrùzàlémè bà-i-nò.»

⁶ Pìlátò bà-i-nò gii 'vee ndú éno máa, «'Dakò tí nó a 'duù 'do gbí to ngàyi? 'Do gbí to Gàlìlèyà?»

⁷ Pìlátò mâ gii 'di éno máa, Jézù gii 'do gbí to Gàlìlèyà, yí gii tuu Jézù ya tí gí kùro Èródè tí gbolò gba mì ndâ 'duù Gàlìlèyà, tacó Èródè ta o tí nó kuu gbí gbata Jèrùzàlémè.

Jézù gbí ngbàngà kùro Èródè

⁸ Tàkòcò Èródè gii peteke gítí bà gí ta Jézù á gí kùro wó nò ngé ndii gí, tacó yí 'do sàà kù 'di káa rẹ̀ Jézù ta cèe gbolò o, káa yí jé nò Jézù tí nò ta ọ̀ro wó tí Èródè ta gbèe ọ̀rí lá. Tàkòcò wó delè gii peteke, tacó yí ta o tí nò kù koro có éno máa, ndâ-'bí-lá Jézù bà bàkà ndâ 'bí serè jì yì, wàa yí 'ví nò ndú. ⁹ Tacó éno, yí gii 'vee gbí nje Jézù líkí-líkí éno. Káa Jézù gii biya bà njaa nje wó gí tàkò Èródè gbaànjé gí. ¹⁰ Mâ gii zeke'o, ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ mbe nibà tàkii mì ndâ Jùdéyà gii oloko gí yaà kù kpì ngbàngà tí Jézù ta wotí tí jì Èródè. ¹¹ Èródè mâ gii 'di ndâ có tí nò, ndú gii gbo ta ndâ àsikèrì mì wó kù mèèkè'i tí Jézù, ta bà 'viya yí. Bìndi ndú gii yuu banga njà bongo wùrù-wùrù jì yí, bìndi ndú gii tuu ta yí káká'i ya tí jì Pilátò.

¹² Gbí òkò tí ndâ Èródè ta Pilátò sàà nìkì lá, káa ndú gii zèè kómbeè ta gbèe ọ̀rí tí nò gí.

À dele ta Jézù gí gbí ngbàngà kùro Pilátò káká'i

¹³ À má gii dele ta Jézù 'do 'bá mì Èródè gí gbí ngbàngà kùro Pilátò káká'i gí, Pilátò gii kili ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ kpo-kpò 'duù mì ndâ Jùdéyà, ta ndâ Jùdéyà 'dáá gí. ¹⁴ Bìndi yí gii 'vee ndú éno máa, «Yo gí ta 'dakò tí nó gí kùro ye tacó máa, yí a mbe nònòkò muu ndâ 'duù. Káa ye 'de 'bí có gbaànjé mbe zèè yí 'do gbí òkò ndâ có mì yo nò lá. ¹⁵ Èródè delè gii tuu ndi wó gí tí jì ndoo, tacó yí 'de vò i mì wó lá. Káa có ta 'véřè tí wálá a ñinó máa, 'dakò tí nó bàkà vò i tacó wàa à 'ví waa tí ta có ku mítí wó nò gbaànjé lá.

16 À má éno, ye bà waa có mítí wó éno máa à gbì yí gí, wàa ye 'ví dò 'bì tí wó gí.»

17 'Bí ña i náa Pilátò kù bàkà ta ndoò 'dáá gí ta o gbolò o bà bàkà tàkìi bà mèlè ndi o bà Ndiita-muu-ndâ-Ìzìriyéli-mì-Mbíri a bà njaanga 'duù gbaànjé 'do gbí zàà jì ndâ Jùdéyà. 18 Káa ndâ 'duù gbí ngbàngà 'dáá gí gíi a ta kù dòmùù éno máa, «Zi yí gí! Njaanga Bàrábà jì ze!» 19 (À zèè 'dakò tí nò tí Bàrábà nò mí gbí zàà, tacó 'bí ña wo mbe bàkà tí gbí gbata ta o tí nò, delè tacó bà zi ku.)

20 À gbí muu Pilátò ta o tí nò kpolo ma a có bà dò 'bì tí Jézù; tacó éno, yí gíi 'dè có jì ndâ 'duù káká'i. 21 Káa ndâ 'duù gíi 'vìsì có jì Pilátò ta kù éno máa, «Gbì yí mítí njèèkpè mú! Gbì yí mítí njèèkpè mú!»

22 Bà ta'ô ñinó, Pilátò gíi 'vee ndâ 'duù éno máa, «Tacó yè? Yí volo a yè? Yo 'dè jì ye, tacó ye ñò vò i mì wó wàa ye 'ví waa ta có ku mítí wó nò lá. À má éno, ye bà waa có mítí wó éno máa, à gbì yí, wàa ye 'ví dò 'bì ye 'do tí wó gí.»

23 Ndâ 'duù mâ gíi 'di có tí nò náa Pilátò 'dè jì ndú nò, ndú gíi mìi ta kù goólá a 'bí ña gbolò có ku ká gí jì ndú 'do bà 'bí to, ta bà 'dè có ta 'bè jì Pilátò éno máa, yí gbì Jézù mítí njèèkpè mú. Wo mì ndâ 'duù mâ gíi co muu Pilátò gí, 24 yí gíi waa có ku mítí Jézù go có mì ndú nò. 25 Bìndi yí gíi njaanga 'dakò tí nó tí Bàrábà, náa à zèè yí tacó bà pìi wo ta bà zi ku nó, 'do gbí zàà gí sè go có mì ndâ 'duù tí nò. Yí bà-i-nò gíi je Jézù jì ndú éno máa, ndú bàkà ta yí go có mì ndú náa à gbí njembí ndú.

Bà ya ta Jézù gítí bàndò bà zi yí

²⁶ Káa si ndâ 'duù tí nò kù gù co ta Jézù 'do gbí gbata gí sè tacó bà ya ta yí gítí bàndò bà zi yí, ndú gù 'de 'bí 'dakò ta rẹ wó a Sìmónè, ta 'bá mì wó gbí gbata Sìrìnì, á kpokèjì kù gù gí gbí gbata Jèrùzàlémè. Ndú bà-i-nò gù zèè yí ta wotí gítí bà te njèèkpè mù tàkò Jézù.

²⁷ Ndâ nii gbí òkò tí ndâ mbè 'duù tí nó mbe kaa mòsùù kù ko tàkò Jézù nó ta o tí nò kù tò kù ta bà wa gbí. ²⁸ Jézù gù 'visì tí wó, bìndi yí gù 'dè có ji ndâ nii tí nò mbe kù wa gbí nò éno máa, «Ndâ jú Jèrùzàlémè, yo wa ye lá. Yo wa tí yo, wàa yo 'ví wa ndâ 'viì mì yo. ²⁹ Tacó ndâ 'bí o wúnò ká kèjì náa ndâ 'duù bà 'visì nje ndú éno máa, «Ndâ nii tí nó tí ndâ kázá, náa ndú jé tè nakáyì lá, náa 'viì delè jé no kí ndú lá nó, a ndâ mbe tó pá!» ³⁰ Ndâ 'duù gbí ndâ o tí nò bà 'deke tí ndú ji ndâ kpo-kpò gù éno máa, «Yo 'vaka tí yo mí muu ze!» Ndú delè bà 'deke tí ndú ji ndâ gù, máa, «Yo 'buku tí yo mí muu ze!» ³¹ Tacó cè bà bàkà i mì ndâ 'duù ta mù si mù tí nò gbí 've wó má ká éno, mù tí nò má aanga gí, ndú bà bàkà tí a ña ngàyi?»

³² À ta o tí nò kaa ndâ 'bí vò 'duù sósò'ò 'do gbí gbata tacó bà ya ta ndú gí bà ziki ndú gbí gbèe nó bà ya ta Jézù tacó bà zi yí nò.

Bà gbì Jézù mítí njèèkpè mù

³³ Ndâ àsikèrì mà gù yee ta ndâ Jézù ta ndâ vò 'duù tí nò tí 'bí bàndò náa à kù nì mítí a Kù-'bìlì-muu-ku gí, ndú gù gbì Jézù mítí njèèkpè mù, bìndi ndú gù gbì 'bí 'duù gbaànjé á 'do gbí òkò tí ndâ vò 'duù tí nò sósò'ò nò mítí njèèkpè mù

mò gí gbí kù'bì mì wó, bìndi ndú gii gbì 'bí mítí 'bí njèèkpè mù mò gí gbí gàlì mì wó.

³⁴ Káa Jézù gii 'deke tí wó jì Mbířì si yí tí njèèkpè mù tacó tí ndâ 'duù tí nó mbe mèèkè'i tí wó nó éno máa, «Je à-cee-gî jì ndú, Bu ye! Tacó ndú ò i tí nó náa ndú kù bàkà nó ni lá.»

Ndâ 'duù tí nó mbe gbì Jézù mítí njèèkpè mù nó gii ki-mbířì tacó bà njèè gbí ndâ bongo bìndi wó.

³⁵ À mã gii gbì Jézù mítí njèèkpè mù gî, ndâ 'duù gii dù jé kù ù ndi bà ò ò ọ́ ọ́ i tí nó á kèjì gí bà bàkà tí nó. Káa ndâ kpo-kpò 'duù gii dù kù ọ́ ọ́ yí ọ́-ọ́ éno máa, «Yí táánò kù 'vala ndâ 'bí ka wó, si yí 'ví 'vala tí wó, náa yí má a Bìndi-Mbířì, tí 'duù tí nó náa Mbířì ká cu 'bì mítí wó ò.»

³⁶ Ndâ àsìkèrì delè gii dù kù ọ́ ọ́ yí si ndú kù je 'bí ọ́ ngo i jàngà-jàngà éno jì yí. ³⁷ Ndú delè gii dù kù 'viya yí éno máa, «Wò dú má káa gbolò gba mì ndâ Jùdéyà, 'vala tí lo.» ³⁸ Ndú 'dè có tí nó tacó à cu mítí njèèkpè mù á còmuu Jézù éno máa, «Ọ́ìno a gbolò gba mì ndâ Jùdéyà.»

Tó mbe ngbà

³⁹ 'Bí 'duù gbaànjé á 'do gbí òkò tí ndâ vò 'duù tí nó sósò'ò náa à gbì ndú mítí njèèkpè mù nó gii lè Jézù éno máa, «Wò me Bìndi-Mbířì lá? 'Vala tí lo, wàa wò 'ví 'vala ze delè.»

⁴⁰ Káa ka vò 'duù tí nó gii do ta yí éno máa, «Wò cì gúku tí Mbířì lá tacó yè? À kpónó waa có mítí yo ta yí me 'vii ká 'vii lá? ⁴¹ À waa có mítí ndà ká dú. Ndà kù cì nó muu vò i mì ndà. Káa 'dakò tí nó kù cì a 've ku.» ⁴² 'Dakò tí nó mã gii do mítí ka wó mbe ngbà cee gî, yí gii 'deke tí wó

ji Jézù éno máa, «Wò má yee 'bá gba mì lo gî, wò 'ví koṛo có tí ye, Jézù.»

⁴³ Káa Jézù giì 'visì có ji yí máa, «Ye kù ci nó a wò ta kponje gítí wálá éno máa, ndà wúnó bà dù ta ndà gbí dà.»

Bà cì Jézù

⁴⁴ Rì mâ giì dooko gítí bà gi gbúru gî, ɾo ɾi giì 'di gî. 'Dí'di'o giì yiiga muu to 'dáá yùkúú gî, yee tí bà mò tí mì ɾi. ⁴⁵ Ta o tí nò si ɾo ɾi 'di tí gî nò, gbí kpâ-bôngo tí nó náa à njèè ta gbí tà'i 'bá-Mbíri nó giì yaka gbí tí 'do yaà dí to. ⁴⁶ Bìndi Jézù giì tò kù ta kòcò wó ngé gí yaà éno máa, «Ye si tí ye ji wò gî, Bu ye!» Bìndi bà 'dè có tí nò, njembí Jézù giì kì gí.

⁴⁷ 'Bí kùro ndâ àsikèrì mâ giì zeke ɲa i tí nò mbe kù bàkà tí nò, yí giì ùlù Mbíri, bìndi yí giì 'dè có éno máa, «'Dakò tí nó táánò dú káa yè sínò ta vò i mì wó ta ndâ 'duù kùro Mbíri wálá.»

⁴⁸ Ndâ mbè 'duù tí nó mbe tì bìnjì kù zeke ɲa i tí nò nó giì njè kù ya gí 'bá mì ndú 'dáá ta 'bì ndú tí njembí ndú kù nì nìkalaká. ⁴⁹ Ndâ kómbe Jézù ta ndâ nù tí nó mbe ko tàkò wó 'do Gàliléyà nó giì ɾò tíyò janga-jàngáá gí ndiì kù zeke ndâ ɲa i tí nò náa a kù me ta yí nò.

Bà duu ku Jézù

⁵⁰ Jézù mâ giì cì gî, 'bí 'dakò ta ɾè wó a Jùzépè, mbe gi 'do gbí gbata Àrimàtíyà tí 'bí gbata mì ndâ Jùdéyà, tí tó kpo 'duù, ta ndâ có mì wó ká jáá gbí gbolò ngbàngà mì ndâ Jùdéyà, ⁵¹ mbe yuu nje wó mí gbí ndâ có tí nó náa ndâ ka wó kù toko gítí Jézù nò lá, delè 'bì wó yuu tí mí gbí ndâ i tí

nò náa ndú kù bàkà nò lá, tí 'duè mbe kù ùndi bà ò o bà gí Mbíri gí bà dù tí gba muu to tí nó, ⁵² gii ya gí bà 'deke tí wó ji Pilátò, tacó wàa yí 'ví si yí 'ví te ku Jézù. ⁵³ Pilátò mâ giì ùnje ji yí gí, Jùzépè giì dele ndi wó ya gí bà ja ku Jézù 'do tí njeèkpè mù gí to. Yí mâ giì yili yí ta bongo gí, yí giì te yí ya tí gí gbí 'bí ngú gbolò guù náa yí duu mí gbí díí, náa à jé duu ku mí gbí kùro lá. ⁵⁴ I tí nò bàkà tí si ndâ 'duè kù 'viindi tí ndú gítí ɾi bà wotí gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà.

⁵⁵ Káa si à kù te ku Jézù ya tí gí gbí guù, ndâ niì tí nó náa ndú gí ta ndú 'do Galiléyà nó kù ko tàkò ndâ mbe te ku, tacó bà ò bándò bà duu yí. ⁵⁶ Ndú mâ giì ò bándò tí nó gí, ndú giì kaa ya gí bà 'viindi ndâ yee ta bà bàkà ndâ pó bàà; bìndi ndú giì tè wo ndú ta ɾi bà wotí go i gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà.

24

Jézù 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí

¹ Si yé kù giì me ngbòò á bìndi ɾi bà wotí gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà, ndâ niì tí nó mbe ò bà bándò bà duu Jézù gí nó giì gbo'o ta ndâ yee, ta ndâ pó bàà tí nó náa ndú bàkà ta 'dê'o kùro ɾi bà wotí gbí tàkìi mì ndâ Jùdéyà nó, ya gí muu'dú Jézù. ² Ndú mâ giì yee kà, ndú giì 'de à mèrèkè gbolò díí tí nó náa à nè ta njekekè 'bá muu'dú nó 'do njekekè gí. ³ Ndú mâ giì ɾi gí tà'i kà, ndú giì 'de ku Mbe tí ndoo Jézù gbí guù lá. ⁴ Ndú giì ɾò tíyò tà 'bá muu'dú kà ta có náa ndú bà 'dè gbí nje ndú wálá. À giì zi ndi ndú ta gúku ngé gí a ònó náa ndú giì gu káa ndi ta ndâ 'bí 'dakò sósò'ò

mbe yuu ndâ bongo mbe kù tòngbaà go bà ì mù nó, kù rò tíyò á rẹgbà tí ndú.

⁵ Gúku bà òò ndâ 'dakò tí nò gii zèè ndâ niì tí nò tí ña ñinó náa ndú gii mò muu ndú kù zeke'o ká gí to. Káa ndâ 'dakò tí nò gii 'vee ndú máa, «Yo kù pà bà tí wu 'duù gbí òkò tí ndâ ku tacó yè? ⁶ 'Dakò tí nò náa yo kù pà bà tí wó nò bà-i-nó wálá. Yí a gí yaà gí. Yo koṛo muu yo gítí có tí nó náa yí táánò 'dè ji yo si yí Gáliléyà ⁷ éno máa, <À wúnò bà je 'Viì-mì-'Dakò mí 'bì ndâ 'duù tí nó mbe bàkà vò i ndii muu ndú gí nò. Ndâ 'duù tí nò bà zi yí ta bà gbì yí mítí njeèkpè mù, káa bìndi sili ta'ò, yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gí,> nò.»

⁸ Ndâ niì tí nò mâ gii 'di có tí nò náa ndâ 'dakò tí nò 'dè ji ndú nò, mbí ndú gii 'va tí ndâ có mì Jézù nò gí.

Ndâ tú mì Jézù biya bà ùnje gítí có mì ndâ niì tí nò gí

⁹ Ndâ niì tí nò mbe ya gí bà gala muu'dú Jézù nò gii dele ndi ndú 'do muu'dú ya gí bà 'vanda ndi i tí nó mbe 'de ndú nó ji sè ndâ tú mì Jézù muu'bì-nje gbaànjé nó, ta ndâ sè ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù 'dáá gí. ¹⁰ Ndâ niì tí nò mbe 'vanda ndi ndâ có tí nò ji ndâ tú mì Jézù a ndâ Màríyà Màdèlèna, ta 'bí niì ta rẹ wó a Jòwánà, gii je Màríyà tí nó tí nawu Jákòmò nò. Ndâ 'bí ka ndú niì náa ndú gbo'o ya gí bà gala muu'dú Jézù ta ndú nó delè gii 'vanda káa gbèè kòcò ndú nò. ¹¹ Káa ndâ có mì ndú 'dáá gí gii dù gbí tù ndâ tú mì Jézù 'dáá gí ká go cèè mòngò gbí tù bô. ¹² A Piyétòrò ká gii co ta ngèlè ya gí muu'dú tacó bà

'di gbí 'vérè mì ndâ niì tí nò. Yí mâ giì yee kà, yí giì mò tí wó gí to, bìndi yí giì zeke'ò gí tà 'bá muu'dú, yí giì ò káa bongo tí nó náa à duu ta Jézù nó gbí guù ta 'duù gbí wálá. Yí bà-i-nò giì dele ndi wó ya gí 'bá ta có bà 'dé-'dè nje wó wálá.

Ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù tí kpokèjì Òmáwùsù

¹³ Ta gbèe ɾi bà 'de kùnga guù bìndi Jézù nò, ndâ 'bí mbe tala có mì Jézù sòsò'ò giì njè nó 'do Jèrùzàlémè kù ya gí Òmáwùsù, tí 'bí to mbe mò gí bà co ɾi á dè ta Jèrùzàlémè. ¹⁴ Káa si ndú kuu muu nó, ndú kù giì 'dè nje gítí ndâ i tí nó mbe bàkà tí Jèrùzàlémè nò. ¹⁵ Káa si ndú kù 'dè nje, ta bà 'viiki gbí ndâ i tí nò, Jézù giì co kù gbo kpokèjì ta ndú. ¹⁶ Káa 'bí i giì dù káa yoo ɾo ndú 'do tí bà ò yí mì ndú ni gí. ¹⁷ Nìnò káa bà giì dù Jézù bà-i-nò giì 'vee ndú éno máa, «Yo kù nò ta bà 'viiki a gbí có gítí ɱa yè?»

Ndâ 'dakò tí nò mâ giì 'di ɱa 'vé tí nò náa Jézù 'vee ta ndú nò, ndú giì ɾò tíyò ngbi-ngbìi, ta zúú-zuu gbí ɾo ndú. ¹⁸ Bìndi 'bí 'duù gbaanjé 'do gbí òkò tí ndâ 'dakò tí nò ta ɾè wó a Kìliyópà giì 'visì có jì Jézù éno máa, «Ye koɾo có éno máa, gbèe 'duù á Jèrùzàlémè mbe 'di có gítí ndâ i tí nó mbe kù bàkà tí gbí ndâ sili tí nó lá bà dù káa wò.»

¹⁹ Jézù bà-i-nò giì 'vee Kìliyópà máa, «A ndâ yè ká bàkà tí?»

Káa ndâ Kìliyópà giì 'visì có jì yí máa, «Ndâ i tí nó 'dáa mbe bàkà tí mítí Jézù tí nó mbe gí 'do Názàrètì nò. Yí táánò túbà tí wó tí gbolò mbe 'dòkò có mì Mbíri ta bà 'dè có, delè ta bà bàkà ndâ i go i mì 'dakò mí kùɾo Mbíri, delè mí kùɾo

ndâ 'duù 'dáá gî. ²⁰ Wò 'dì có bà kpì ngbàngà tí wó mì ndâ Kùro ndâ bu-Mbíri, ta ndâ kpo-kpò 'duù mì ndoo éno máa, à waa có ku mítí wó, bìndi a gii zi yí ta bà gbì yí mítí njèèkpè mù gî, nó lá? ²¹ Ze táánò kù koṛo có lì ká mítí 'dakò tí nò éno máa, a yí ká bà njaanga wú 'do tí miṛi ndâ Ìziriyéli. Káa có kpónó cuki me káa ñinò lá. Ngú có mbe kpò nje ze gî kpónó a ñinò máa, à wúnó a sili ta'ô á bìndi bà bàkà tí mì i tí nò, ²² káa ndâ 'bí niì gbì òkò tí ze kùtáá mà gii gbo'o ya gí bà gala muu'dú wó ta dú'o nó, ²³ ndú gii dele ndi ndú gí gí bà 'dè có ji ze éno máa, ndâ yì 'de ku wó gbí gùù lá. Káa à lá ndii a ndâ basìli mì Mbíri ká gii co mítí ndâ yì, bìndi ndú gii 'dè có ji ndâ yì éno máa, yí a wuù! ²⁴ Ndâ 'bí kómbe ze gii kaa ya gí bà ñò muu'dú, tacó bà 'di gbí 'véṛè mì ndâ niì tí nò, káa ndú gii da a kùnga to á go có mì ndâ niì tí nò.»

²⁵ Káa Jézù gii 'visì có ji ndâ Kìliyópà éno máa, «Ákoo ndâ ñónókó! Yo me duù gítí bà ùnje gítí ndâ có tí nó 'dáá náa ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri 'dè nó tacó yè? ²⁶ Kòcò ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri ji yo me éno máa, kózò tí Bìndi-Mbíri bà kònò a sé'i má kózò gî, yí bà gii ki tí wó pí jàlàmbà lá?» ²⁷ Jézù bà-i-nò gii 'bità bà 'dè gbí ndâ có tí nó 'dáá náa à cu gítí wó tí Jézù mí gbí wáràgà mì Mbíri nó 'do tí ndâ có mì Mòze, gii co tí ndâ có mì ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri 'dáá gî ji ndú.

²⁸ Ndâ Jézù mà gii dooko ta 'bá mì ndâ Kìliyópà gî, Jézù gii bàkà tí wó go 'duù ñinò mbe kù ndii ya gí kùro nò. ²⁹ Káa ndâ Kìliyópà gii 'dè có ji yí máa, «Ndoo ne gí 'bá mì ze, tacó o dooko gítí

bà bèè gî.» Jézù mâ giì ùnje gî, ndú giì ne ta ndâ Kìliyópà gí 'bá mì ndú. ³⁰ Káa si ndú kú giì 'bità bà zò i, Jézù giì zèè kù kô mí 'bì wó, yí mâ giì 'deke tí wó ji Mbírì gî, yí giì ki'viki gbí kù kô tí nò, bìndi yí giì kaa ji ndâ Kìliyópà. ³¹ Ɔo ndâ Kìliyópà giì da gítí bà ò Jézù ni si ndú ta ndú rẹgbà i-zó-zò nò gî. Káa yí giì dù ká to nò gírì 'do Ɔo ndú gî. ³² Ndâ Kìliyópà bà-i-nò giì 'bità bà 'vee tí ndú gbí òkò tí ndú si Jézù gírì 'do Ɔo ndú gî nó éno máa, «Njembí ndà wálá kùtàá kù mù si yí kù 'dè gbí ndâ có gbí wáràgà mì Mbírì ji ndà á si ndoo ta ndú kpokèjì nó?»

³³ Ndâ Kìliyópà ngé bà-i-nò giì zèè kpokèjì kù dele gí mì sè ndâ tú mì Jézù muu'bì-nje gbaànjé nó, ta sè ndâ 'bí kómbe ndú Jèrùzàlémè. Ndú mâ giì yee kà, ndú giì 'de ndú kili 'dáá mí bà gbèè to. ³⁴ Bìndi ndâ 'duù tí nò giì 'dè có ji ndâ Kìliyópà, máa, «A yúco máa Mbe tí ndoo 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gî! Yí delè giì túbà tí wó ji Sìmonè gî.» ³⁵ Bìndi ndâ Kìliyópà giì dità ndâ i tí nó mbe bàkà tí mì ndú si ndú kpokèjì kù ya gí 'bá mì ndú Èmáwùsù nó, ta bà ò Jézù ni mì ndú si ndú kù zò i nó ji ndâ ka ndú.

Jézù túbà tí wó ji ndâ mbe tala có mì wó

³⁶ Káa si ndâ Kìliyópà kù 'vanda có ji ndâ ka ndú mbe tala có mì Jézù, ndú mâ giì zeke'o, ònó a 'di ká nó? Jézù jéé kù Ɔo tíyò gbí òkò tí ndú! Bìndi Jézù giì 'dè có ji ndú máa, «Yo dù nìkì maa!» ³⁷ Lílí ndâ mbe tala có mì Jézù bà-i-nò giì oloko 'do tí ndú ta gúku gî. Ndú giì koƆo có máa a vuuvuu ká co mítí ndâ yì. ³⁸ Káa Jézù giì 'vee ndú máa, «Yo kù cì gúku tacó yè? Yo kù koƆo có

sàkàmàà tacó yè? ³⁹ Yo zeke ndâ kpázà 'bì ye, ta ndâ kpázà kò ye, tacó wàa yo 'ví nò tí ni éno máa, ñinó a ye ká nô. Yo tee 'bì yo mítí ye, tacó wàa yo 'ví nò tí ni éno máa, ñinó a ye, tacó dii tí vuuvuu wálá, delè 'bìli vuuvuu á go ñinó náa yo kù nò tí ye nó wálá.»

⁴⁰ Jézù 'dè ndâ có tí nò ji ndâ mbe tala có mì wó nò ta bà tù ndâ kpázà 'bì wó, ta ndâ kpázà kò wó ji ndú. ⁴¹ Líkí'ò bà nò ni éno máa, ñinó a Jézù, giì bàkà ndú tí ña ñinó náa bà ùnje éno máa, ñinó a Jézù, giì kpò ndú gî. Ndú giì rò tíyò juku-júkùù, ta có ñinó náa ndú bà 'dè gbí nje ndú nó wálá. Jézù bà-i-nò giì 'vee ndú máa, «'Bí i-zó-zò mì yo bà-i-nó wálá?» ⁴² Ndú bà-i-nò giì je yú sè ji yí, ⁴³ bìndi yí giì zò mí kùro ndú.

Jézù 'dè ndòngbú có ji ndâ tú mì wó

⁴⁴ Jézù giì 'dè ndòngbú có ji ndâ tu mì wó éno máa, «Ñinó a gbí ndâ có mì ye náa ye táánò 'dè ji yo si mì ndoo ta ndoo éno máa, kózò tí ndâ có tí nó 'dáá náa ndâ Mòze, ta ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri, ta ndâ Muu-cè, cu mí gbí ndâ wáràgà mì ndú, bà bàkà tí nó ká nô.» ⁴⁵ Yí bà-i-nò giì njaanga muu ndú gítí bà 'di gbí ndâ có gbí wáràgà mì Mbíri.

⁴⁶ Bìndi yí giì 'dè có ji ndú máa, «Nògí, a có tí nó náa à cu mí gbí wáràgà mì Mbíri éno máa, kózò tí Bìndi-Mbíri bà kònò sé'i, káa bìndi sili ta'ò yí bà 'vala ndi wó 'do gbí muu'dú wó gî, ⁴⁷ tacó wàa à 'ví ma ndâ có gítí bà 'visi muu ndâ 'duù 'do tí ndâ vo-vò kpokèjì kèjì mì ndú, ta có gítí bà je à-cee-gî mì Mbíri gítí ndâ vò i mì ndâ 'duù, ji ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá ta rẹ wó. Nèté

bà ma ndâ có tí nò 'ví 'bità tí 'do Jèrùzàlémè.
⁴⁸ Yo bà dù tí ndâ mbe ma ndâ có tí nò. ⁴⁹ Ye bà
 tuu i tí nó náa Bu ye táánò ci yo gítí nó ji yo.
 Káa yo 'ví dù gbí gbata Jèrùzàlémè yee tí o tí nó
 náa à má je wotí ji yo 'do gbíri má kózò gî.»

Bà ya Jézù gí gbíri

⁵⁰ Jézù gii kaa ndâ tú mì wó 'do Jèrùzàlémè,
 ndú gii ya ta ndú ngé gí sè 'do gbí gbata Bètáníyà.
 Yí mâ gii yee ta ndú tí bándò tí nò gbí muu wó
 nò gî, yí gii kaa 'bì wó gí yaà ji Mbíri, bindi yí gii
 cù 'dé ngo cù wó mítí ndú. ⁵¹ Yí mâ gii cù 'dé ngo
 cù wó mítí ndú gî, gbí òkò tí ndú gii njèè ta ndú
 ta bà te yí ya tí gí gbíri gî. ⁵² Ndâ tú mì wó gii
 ùlù yí, bindi ndú gii dele ndi ndú gí Jèrùzàlémè
 ta líkí'o tí ndú ngé ndii gî. ⁵³ Ndú gii dù kù ya gí
 gbí ndùgù 'bá-Mbíri tacó bà ùlù Mbíri ta o 'dáá
 gî.

**Ngú bà toko nambeè mì Mbírì ta ndâ 'duù
Ndogo: Ngú bà toko nambeè mì Mbírì ta ndâ 'duù
New Testament**

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndogo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

14424ae9-b5af-591e-814e-49316d8d74aa